

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU13

Övergripande miljöfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om miljö-målssystemet, miljöbalken, tillståndsprocesser, vindkraft, talerätsfrågor, äganderätt, offentlig upphandling och miljöbrott.

I betänkandet finns 41 reservationer (S, SD, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Cirka 140 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	10
Utskottets överväganden	11
Miljömålssystemet	11
Miljöbalken	14
Tillståndprocesser och miljöprövning	20
Vindkraft	36
Torvfrågor	42
Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens	47
Talerätsfrågor	53
Äganderätt och brukande	58
Regler och riktvärden för buller	65
Offentlig upphandling	67
Miljöbrott	72
Övriga frågor	74
Reservationer	79
1. Miljömålssystemet, punkt 1 (SD)	79
2. Miljömålssystemet, punkt 1 (C)	79
3. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (SD)	80
4. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (C)	81
5. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (SD)	81
6. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (C)	82
7. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 4 (SD)	83
8. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 4 (C)	83
9. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 5 (S, C)	84
10. Tillståndprocesser för vattenbruk och djurstallar, punkt 6 (C)	85
11. Resursfrågor, punkt 7 (S)	86
12. Resursfrågor, punkt 7 (C)	87
13. Ändringstillstånd, punkt 8 (C)	87
14. Miljökonsekvensbeskrivningar, punkt 9 (S)	88
15. Klimat och miljöprövning, punkt 10 (V, MP)	88
16. Klimat och miljöprövning, punkt 10 (C)	89
17. Anmälningsplikt och tillståndsplikt, punkt 11 (C)	90
18. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 12 (S)	91
19. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 12 (C)	91
20. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 13 (V)	93
21. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 13 (MP)	94
22. Tillståndprocesser i övrigt och forskning, punkt 14 (MP)	94
23. Torvfrågor, punkt 15 (SD)	95
24. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 16 (SD)	97
25. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 16 (C)	98
26. Talerätsfrågor, punkt 17 (SD)	99
27. Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar, punkt 18 (SD)	100

28. Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar, punkt 18 (C).....	103
29. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 19 (SD).....	104
30. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 19 (C)	105
31. Regler och riktvärden för buller, punkt 20 (SD).....	106
32. Regler och riktvärden för buller, punkt 20 (C)	107
33. Offentlig upphandling, punkt 21 (S).....	107
34. Offentlig upphandling, punkt 21 (SD).....	108
35. Offentlig upphandling, punkt 21 (C)	109
36. Offentlig upphandling, punkt 21 (MP)	110
37. Miljöbrott, punkt 22 (S, C)	111
38. Miljöbrott, punkt 22 (SD).....	112
39. Bidrag till miljöorganisationer, punkt 23 (SD).....	112
40. Genomförande av EU-lagstiftning, punkt 24 (C)	113
41. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 25 (SD).....	113
Särskilt yttrande	115
Hänvisning till pågående arbete (SD).....	115
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	116
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	116

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Miljömålssystemet

1. Miljömålssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 4 och

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 22.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Miljöbalken

2. Översyn av miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 69.2,

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2,

2022/23:1951 av Sten Bergheden (M),

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 182.2 och

2022/23:2229 av Eric Palmqvist (SD).

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (C)

3. Klassificering av jordbruket

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 3,

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11 och

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 53.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (C)

4. Vissa andra förändringar i miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:906 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45,

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12.

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (C)

Tillståndsprocesser och miljöprövning

5. Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del,
2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14,
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5,
2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,
2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12,
2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 1,
2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7 och
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 12 och 13.
Reservation 9 (S, C)

6. Tillståndprocesser för vattenbruk och djurstallar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 47 och
2022/23:1865 av Sten Bergheden (M).

Reservation 10 (C)

7. Resursfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3,
2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 21,
2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,
2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 8 och
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 14.

Reservation 11 (S)

Reservation 12 (C)

8. Ändringstillstånd

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10,
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1,
2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 23 och
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 66.

Reservation 13 (C)

9. Miljökonsekvensbeskrivningar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt
2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 14 (S)

10. Klimat och miljöprövning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 22,
 2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 6 och
 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 68.

Reservation 15 (V, MP)

Reservation 16 (C)

11. Anmälningsskyldighet och tillståndsskyldighet

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:383 av Joakim Sandell (S),
 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 24,
 2022/23:1922 av Christofer Bergenblock (C),
 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 67 och
 2022/23:2221 av Eric Palmqvist (SD) yrkande 2.

Reservation 17 (C)

12. Vissa övriga frågor om miljöprövning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:340 av Rickard Nordin (C),
 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45,
 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 6, 9 och 10,
 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 25 och
 28,
 2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 1,
 2022/23:1832 av Sten Bergheden (M),
 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5 och
 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 70.

Reservation 18 (S)

Reservation 19 (C)

Vindkraft

13. Kommunal tillstyrkan av vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 4,
 2022/23:154 av Hanna Westerén (S),
 2022/23:1092 av Alexandra Anstrell (M),
 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och
 2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 13.

Reservation 20 (V)

Reservation 21 (MP)

14. Tillståndsskyldighet i övrigt och forskning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 5,
 2022/23:790 av Johan Hultberg (M) yrkande 7,
 2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2,

2022/23:1220 av Aron Emilsson (SD),
2022/23:1223 av Aron Emilsson (SD) och
2022/23:1830 av Sten Bergheden (M).

Reservation 22 (MP)

Torv

15. Torvfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:968 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3, 5 och 7–11
samt

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 25.

Reservation 23 (SD)

Myndigheters organisation m.m.

16. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del,

2022/23:970 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11,

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 59,

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 20,

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 49 och 50,

2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 27 och

2022/23:1581 av Roland Utbult och Lili André (båda KD).

Reservation 24 (SD)

Reservation 25 (C)

Talerätt

17. Talerätsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31,

2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 36–39 och

2022/23:1869 av Sten Bergheden (M).

Reservation 26 (SD)

Äganderätt och brukande

18. Stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:448 av Mats Green (M),

2022/23:449 av Mats Green (M),

2022/23:451 av Mats Green (M),

2022/23:774 av Mats Green (M),

2022/23:854 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 1–3 och 18,
 2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 25,
 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35,
 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1, 8, 21 och 38,
 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 9,
 2022/23:1707 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
 2022/23:1870 av Sten Bergheden (M) och
 2022/23:1945 av Sten Bergheden (M).

Reservation 27 (SD)

Reservation 28 (C)

19. Äganderätt och grön infrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 27,
 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29 och
 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 24 och 25.

Reservation 29 (SD)

Reservation 30 (C)

Bullerfrågor

20. Regler och riktvärden för buller

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:592 av Marlène Lund Kopparklint (M),
 2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 48,
 2022/23:1143 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 19 och
 2022/23:1576 av Ingemar Kihlström (KD).

Reservation 31 (SD)

Reservation 32 (C)

Offentlig upphandling

21. Offentlig upphandling

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:330 av Rickard Nordin (C),
 2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkandena 6 och 7,
 2022/23:671 av Magnus Resare (M),
 2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 32 och 33,
 2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1,
 2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3,
 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6,
 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och
 2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 33 (S)

Reservation 34 (SD)

Reservation 35 (C)

*Reservation 36 (MP)**Miljöbrott***22. Miljöbrott**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13,

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 2 och

2022/23:2073 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 49.

Reservation 37 (S, C)

Reservation 38 (SD)

*Övriga frågor***23. Bidrag till miljöorganisationer**

Riksdagen avslår motion

2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 35.

Reservation 39 (SD)

24. Genomförande av EU-lagstiftning

Riksdagen avslår motion

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8.

Reservation 40 (C)

25. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Riksdagen avslår motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13.

Reservation 41 (SD)

Stockholm den 2 maj 2023

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Sätherberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Elin Nilsson (L), Björn Tidland (SD), Johan Löfstrand (S) och Johanna Hornberger (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 140 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Motionsyrkandena handlar bl.a. om miljömåls-systemet, miljöbalken, tillståndsprocesser, vindkraft, talerätsfrågor, äganderätt, offentlig upphandling och miljöbrott.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Miljömålssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av miljömålssystemet och om att inrätta en fristående myndighet för utvärdering av miljömålen.

Jämför reservation 1 (SD) och 2 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 4 efterfrågas en grundlig uppdatering och översyn av miljömålssystemet som anpassar och förenar det med det internationella hållbarhetsarbetet inom Agenda 2030. Motionärerna anför att man med nya hållbarhetsmål kan arbeta för att förstärka och effektivisera miljöarbetet och samtidigt integrera det med hållbarhetsarbetet, såväl nationellt som internationellt, utan att sänka ambitionsnivån.

Enligt kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 22 bör det inrättas en fristående myndighet för utvärdering av miljömålen. Motionärerna anför bl.a. att miljömålen i dag utvärderas av myndigheter som kan ha ett ekonomiskt intresse av att visa på att målen inte är nådda och att bedömningen av om miljömålen uppnås ofta görs med så orimliga villkor att målen blir ouppnåeliga.

Kompletterande uppgifter och tidigare bedömning

Våren 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för det svenska miljöarbetet (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Systemet består av ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål med preciseringar. Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljö kvalitetsmålen, i sin tur, beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljö kvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen. Därtill finns ett antal etappmål. Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

I juli 2010 inrättades Miljö målsberedningen av regeringen för att nå bred politisk samsyn kring ett antal miljöfrågor. Beredningens uppgift är att föreslå hur miljö kvalitetsmålen ska nås genom politiskt förankrade förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Beredningen ska fokusera på frågor som kräver övergripande och långsiktiga politiska prioriteringar, dels

där det finns behov av strukturella förändringar, dels när det gäller frågor av särskild betydelse som inte kan lösas på myndighetsnivå (dir. 2010:74). I december 2020 förlängde regeringen Miljömålsberedningens uppdrag om att bidra med underlag till regeringens strategiska och långsiktiga utveckling av arbetet för att nå de nationella miljömålen. Uppdraget gäller tills vidare.

I april 2022 lämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Sveriges globala klimatavtryck (SOU 2022:15) till regeringen. Miljömålsberedningens uppdrag har varit att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion med ambitionen att nå en klimatmässigt hållbar konsumtion på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. I delbetänkandet föreslår Miljömålsberedningen bl.a. en ny strecksats i generationsmålet för Sveriges globala klimatavtryck som visar på den nationella klimatpolitikens samlade effekt på de globala utsläppen och ett nytt långsiktigt klimatmål och nya målbanor inom miljö kvalitetsmålet begränsad klimatpåverkan. Förslagen i betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I augusti 2022 fick Miljömålsberedningen vidare i uppdrag att bl.a. föreslå en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald samt kartlägga och beskriva synergier och målkonflikter i arbetet med att uppfylla Sveriges åtaganden. Tilläggsuppdraget ska redovisas senast den 2 december 2024.

Regeringen inrättade 2014 det nuvarande Miljömålsrådet. Rådet syftar till att utgöra en plattform för ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljömål. Miljömålsrådet presenterar den 1 mars varje år åtgärder som myndigheterna åtar sig att vidta för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådets uppdrag pågår till maj 2026.

Naturvårdsverket ska enligt förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket inom miljömålssystemet bl.a. vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning, löpande genomföra utvärderingar, samhällsekonomiska analyser och effektberäkningar av styrmedel och åtgärder, minst en gång var fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen och årligen samlat analysera, bedöma och redovisa satsningar och deras bidrag till måluppfyllelsen, förutsättningarna att nå etappmålen och utvecklingstrenden för miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

I resultatredovisningen i budgetpropositionen redovisar regeringen varje år vilka insatser som har gjorts för att nå miljömålen och resultaten för de olika miljö kvalitetsmålen. I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20) anförde regeringen att arbetet med miljömålen tar sikte på 2030 och att både generationsmålet och miljömålet Begränsad klimatpåverkan kommer att förtydligas. Regeringen framhöll vidare att en viktig del i utvecklingen av miljömålssystemet är att besluta om nya etappmål. Etappmålen ska beslutas inom prioriterade områden och utformas för att driva på

arbetet för att nå miljömålen. Klimatförändringarna förändrar förutsättningarna för att nå miljömålen, vilket är en viktig anledning till att åtgärderna för att nå målen löpande behöver ses över.

I budgetpropositionen framhöll regeringen vidare att miljömålssystemet, förutom målstrukturen för miljöarbetet, även omfattar en regelbunden uppföljning av miljö kvalitetsmålen som görs i bred samverkan mellan myndigheterna. Regeringen anförde vidare att miljömålen utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål. Arbetet för att nå miljömålen bidrar även till att nå andra mål i Agenda 2030. Generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmålen kopplar tydligt till flera av de globala målen för hållbar utveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att dagens miljömålssystem är resultatet av en grundlig beredning i riksdagen våren 2010. Liksom regeringen anser utskottet att en viktig del i utvecklingen av miljömålssystemet är besluten om nya etappmål. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla det viktiga arbete som sker inom Miljömålsberedningen och noterar att beredningen nyligen har redovisat ett uppdrag i delbetänkandet Sveriges globala klimatavtryck. Miljömålsberedningen fick därefter i uppdrag att bl.a. föreslå en ny strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder. Därutöver noterar utskottet att regeringen har aviserat att både generationsmålet och miljömålet Begränsad klimatpåverkan kommer att förtydligas. Utskottet konstaterar vidare att miljömålen utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål och att arbetet för att nå miljömålen även bidrar till att nå andra mål inom Agenda 2030. Utskottet finner mot denna bakgrund inte skäl att föreslå någon sådan översyn av miljömålssystemet som föreslås i motion 2022/23:907 (C) yrkande 4.

När det gäller frågan om att inrätta en fristående myndighet för att utvärdera miljömålen konstaterar utskottet att Naturvårdsverket har i uppgift att bl.a. utvärdera arbetet med att nå miljömålen. Regeringen redovisar vidare varje år i budgetpropositionen vilka insatser som har gjorts för att nå miljömålen liksom resultaten för de olika miljö kvalitetsmålen. Utskottet anser inte att det har framkommit skäl att göra någon förändring när det gäller detta arbete och föreslår därmed att motion 2022/23:977 (SD) yrkande 22 lämnas utan åtgärd.

Miljöbalken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att genomföra en översyn av miljöbalken, om klassificeringen av jordbruket och om vissa andra förändringar i miljöbalken.

Jämför reservation 3 (SD), 4 (C), 5 (SD), 6 (C), 7 (SD) och 8 (C).

Motionerna

Översyn av miljöbalken

I partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 182.2 och kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 69.2. anförs att miljöbalken bör uppdateras för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning. Enligt motionärerna behövs en översyn av miljöbalken för att säkerställa att den är samtidsanpassad, återspeglar dagens tekniska möjligheter och ger utrymme för cirkulära samhällsstrukturer.

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2 anför att regeringen bör överväga möjligheten att modernisera miljöbalken. Motionärerna framhåller att nya miljöutmaningar och den praxis som har utvecklats sedan miljöbalken tillkom leder till ineffektivitet och ibland kontraproduktiva beslut sett ur ett globalt hållbarhetsperspektiv. Motionärerna skulle därför välkomna att miljöbalken ses över och omarbetas i grunden för att bättre spegla dagens utmaningar, miljökrav och förutsättningar.

Enligt motion 2022/23:1951 av Sten Bergheden (M) bör det göras en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla och minska byråkrati och regelkrångel.

Eric Palmqvist (SD) anför i motion 2022/23:2229 att miljöbalken bör ses över i sin helhet. Utredningens syfte ska vara att skapa både en bättre balans mellan olika samhällsintressen och en större miljönytta ur ett helhetsperspektiv.

Klassificering av jordbruket

I kommittémotion 2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11 anförs att det är viktigt att regeringen snarast återkommer till riksdagen och under 2023 förändrar miljöbalken enligt riksdagens tillkännagivande så att jordbruket inte benämns som miljöfarlig verksamhet. Motsvarande förslag framförs även i motion 2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 3.

Enligt kommittémotion 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 53 ska jordbruk klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet. Detta skulle enligt motionärerna förenkla handläggningen för miljötillstånd och anmälan av animalieproduktion.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

I kommittémotion 2022/23:906 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45 anförs att regeringen bör se över och revidera regelverket för dispenser från dumpningsförbudet av muddermassor till havs. Motionärerna framhåller att det i dag är förbjudet att dumpa muddermassor till havs, men att dispenser ofta ges från förbudet, särskilt i de fall när muddermassorna anses för stora för att saneras och omhändertas på land.

Enligt kommittémotion 2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 bör regeringen utreda och förtydliga regelverket när det gäller ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark. Motionärerna framhåller att miljölagstiftningen i dag ger otydliga besked om ansvarsfördelning vid förorenad mark, t.ex. när det gäller industritomter där föroreningar skett i sedan decennier nedlagda företag. Staten bör enligt motionärerna stå med betryggande resurser för sanering. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12.

Kompletterande uppgifter

Översyn av miljöbalken

Miljöbalken syftar enligt 1 kap. 1 § till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I paragrafen anges miljöbalkens mål som berör såväl människan som natur- och kulturmiljön och som är inriktat både på att begränsa nuvarande hälso- och miljöpåverkan och på att skapa långsiktigt goda förhållanden. Enligt förarbetena till miljöbalken ger de av riksdagen fastställda miljömålen ledning i fråga om vad en hållbar utveckling innebär (prop. 1997/98:45 del 2).

I paragrafens andra stycke anges vad som ska gälla för att miljöbalkens mål ska uppnås. Enligt detta stycke ska miljöbalken tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas
3. den biologiska mångfalden bevaras
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

De uppräknade punkterna är enligt förarbetena till miljöbalken inte en uttömmande beskrivning av hur målet uppfylls utan exempel på sådant som är av särskild betydelse för balkens mål (prop. 1997/98:45 del 2).

I 2 kap. finns ett antal hänsynsregler som gäller bl.a. vid bedrivande av verksamhet. I 2 kap. 7 § anges att hänsynsreglerna som huvudregel gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Flera utredningar har under de senaste åren berört miljöbalken. Exempelvis har en särskild utredare sett över all relevant svensk lagstiftning, bl.a. miljöbalken, så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (dir. 2019:101). Utredningen, som tog sig namnet Klimaträttsutredningen, överlämnade i mars 2021 delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21) till regeringen. I delbetänkandet redovisar utredningen hur miljöbalken kan anpassas så att den blir ett effektivt verktyg för att bidra till att Sveriges klimatmål nås. I maj 2022 överlämnade utredningen slutbetänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21) till regeringen. Utredningen har bl.a. tittat på möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på något annat sätt och föreslår bl.a. förändringar i platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken. Betänkandena har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Vidare överlämnade Miljöprövningsutredningen i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. Utredningen har haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna de förslag på åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning till gagn för en grön omställning. Det övergripande syftet med utredningen har varit dels att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar genom horisontella förändringar i miljöprövningen, dels att åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser, samtidigt som ett bibehållt miljöskydd säkerställs. I betänkandet föreslås ett antal förändringar i miljöbalken för att nå detta syfte.

Klassificering av jordbruket

Enligt 9 kap. 1 § miljöbalken avses med miljöfarlig verksamhet

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Av förarbetena till miljöbalken framgår när det gäller punkt 2 att den användning som kan komma i fråga kan vara av de mest skilda slag, exempelvis fabriker och andra industriella anläggningar, jordbruk, trafikanläggningar, förbränningsanläggningar, kärntekniska anläggningar, deponier och andra upplag. Vad som menas med miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken framgår av 9 kap. 1 §. Det är inte säkert att en verksamhet är farlig för miljön bara för att den har betecknats som miljöfarlig i 9 kap. 1 § miljöbalken. Om miljön påverkas eller kan påverkas på något av de sätt som anges i 9 kap. 1 § är det fråga om miljöfarlig verksamhet (prop. 1997/98:45 del 2). Av förarbetena framgår vidare att regeringen gör bedömningen att det skulle vara en alltför långtgående ändring att låta begreppet miljöfarlig verksamhet utgå. Regeringen anför att det är ett vedertaget begrepp som används i många olika sammanhang i balken, inte bara i kapitlet om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd utan även i bl.a. processbestämmelserna. Vidare framhålls att en fördel med begreppet också är, vilket även angavs i propositionen till miljöskyddslagen, att det ger uttryck för grundtanken att även risken för olägenheter ska beaktas (prop. 1997/98:45 Miljöbalk del 1).

I juni 2022 beslutade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, om ett tillkännagivande till regeringen om att jordbruket bör benämnas som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet, och att miljöbalken bör förändras i denna riktning (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet anförde bl.a. att det förhållande att jordbruk definieras som en miljöfarlig verksamhet medför negativa konsekvenser för utvecklingen av livsmedelsproduktionen i Sverige.

Av skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 framgår att beredningen av tillkännagivandet fortsätter. Regeringen redovisar att Miljöprövningsutredningens betänkande berör frågan om jordbruksverksamheter och deras påverkan och att betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Regeringen kommer under året att tillsätta ytterligare en utredning för att förenkla och förkorta miljöstillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

Dumpning av avfall inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon är förbjudet enligt 15 kap. 27 § miljöbalken. Förbudet mot dumpning av avfall i vatten har sitt ursprung i 1972 års konvention om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall och annat material, den s.k. Londonkonventionen och ersättaren Londonprotokollet samt regionala konventioner som Oslo-Pariskonventionen (Ospar) och Helsingforskonventionen (Helcom). Sverige är part i alla dessa konventioner.

Möjligheterna till dispens från förbudet regleras i 15 kap. 29 § miljöbalken där det stadgas att prövningsmyndigheten i det enskilda fallet får ge dispens från förbudet om avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dispenser från dumpningsförbudet handläggs och beslutas av

länsstyrelsen eller Havs- och vattenmyndigheten beroende på vilket området som ärendet avser. En mark- och miljödomstol kan även besluta om dispens om frågan har samband med en ansökan som domstolen prövar, exempelvis tillstånd till en vattenverksamhet. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en vägledning för att underlätta handläggningen av ärenden om dispens från dumpningsförbudet (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:28, reviderad 2017-07-07).

När det gäller ansvaret för föroreningsskador kan följande noteras. Den s.k. avhjälpanderegeln i 2 kap. 8 § miljöbalken är den mest centrala bestämmelsen om ansvaret för utredning och efterbehandling av förorenade områden. Kortfattat innebär den att förorenaren ska avhjälpa skadan eller olägenheten. Avhjälpandet kan antingen göras genom att förorenaren vidtar faktiska åtgärder för att komma till rätta med föroreningen eller genom att denne bekostar sådana åtgärder. Ansvaret kvarstår till dess att skadan eller olägenheten har avhjälpats. Förorenarens ansvar är dock begränsat till vad som kan anses vara skäligt enligt 10 kap. 4 § miljöbalken. I 10 kap. 1 § definieras vad som avses med föroreningsskada, allvarlig miljöskada och avhjälpande. Med avhjälpande avses utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada. Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för det avhjälpande som ska göras enligt miljöbalken.

Enligt 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, förkortad MP, ska bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det finns behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta ett avhjälpande av en föroreningsskada kan i stället fastighetsägaren vara ansvarig. Detta regleras i 10 kap. 3 § miljöbalken. Av bestämmelsen följer att var och en som har förvärvat den förorenade fastigheten är ansvarig, om förvärvaren vid förvärvet kände till föroreningen eller borde ha upptäckt den. I fråga om en förorenad byggnad eller anläggning gäller detsamma den som har förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen.

Anslaget Sanering och återställning av förorenade områden i statens budget (utg.omr. 20 anslaget 1:4) finns för att åstadkomma insatser där det inte finns någon ansvarig som kan betala, eller där någon bara till en begränsad del kan hållas ansvarig för att betala. Naturvårdsverket ansvarar för nationell samordning och prioritering av avhjälpande av föroreningsskador. Naturvårdsverket administrerar det statliga anslaget och fattar beslut om bidrag till utredningar och åtgärder med stöd av förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande. Vid behandlingen

av statens budget för 2023 anslog riksdagen ca 1 miljard kronor för detta ändamål (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet. 2022/23:MJU1).

Utskottets ställningstagande

Översyn av miljöbalken

Utskottet noterar inledningsvis att miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling och att ledning till vad som menas med detta ska hämtas i de av riksdagen fastställda miljömålen. Utskottet konstaterar vidare att vissa miljöfrågor inte tydligt anges i miljöbalken men att de trots det ska ingå i den samlade bedömning som miljöbalken kräver. Vidare vill utskottet framhålla att hänsynsreglerna som huvudregel gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem, och att det vid denna bedömning särskilt ska tas hänsyn till nyttan av skyddsåtgärderna jämfört med kostnaderna. Avslutningsvis konstaterar utskottet att både Klimaträtsutredningen och Miljöprövningsutredningen nyligen har sett över miljöbalken, bl.a. i syfte att modernisera den. Utredningarnas betänkanden bereds nu vidare inom Regeringskansliet, och utskottet ser fram emot det fortsatta arbetet med betänkandenas förslag. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2022/23:907 (C) yrkande 69.2, 2022/23:950 (SD) yrkande 2, 2022/23:1951 (M), 2022/23:2190 (C) yrkande 182.2 och 2022/23:2229 (SD).

Klassificering av jordbruket

Utskottet vill påminna om det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen 2022 om att jordbruket bör benämnas som miljöpåverkande verksamhet och inte miljöfarlig verksamhet. Utskottet noterar att beredning av tillkännagivandet pågår. Utskottet har förtroende för att regeringen kommer att arbeta skyndsamt med riksdagens tillkännagivande och under arbetet i sedvanlig form återkomma till riksdagen med en rapport om beredningen. Vidare noterar utskottet att Miljöprövningsutredningens betänkande berör frågan om jordbruksverksamheter och deras påverkan och att betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Med hänvisning till det arbete som pågår anser utskottet att motionerna 2022/23:636 (C) yrkande 3, 2022/23:843 (C) yrkande 11 och 2022/23:985 (SD) yrkande 53 kan lämnas utan åtgärd.

Vissa andra förändringar i miljöbalken

När det gäller frågan om dispens från förbudet mot dumpning av muddermassor noterar utskottet att denna fråga regleras i miljöbalken och att det för att dispens ska ges krävs att avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa eller miljön. Utskottet konstaterar vidare att Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en vägledning för att underlätta handläggningen av dispenser, vilket enligt utskottets mening ger goda förutsättningar för myndigheternas hantering av dispenserfrågor. Det har inte framkommit skäl att

initiera någon förändring av det gällande regelverket. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:906 (C) yrkande 45.

Som redovisats ovan innehåller miljöbalken bestämmelser om vem som i olika situationer kan hållas ansvarig för att avhjälpa en uppkommen skada eller olägenhet. Vem som i det enskilda fallet ska hållas ansvarig för en förorenings-skada eller en allvarlig miljöskada, och som därmed är skyldig att avhjälpa densamma, får avgöras med tillämpning av gällande regler och den praxis som har utvecklats i frågan. Med det som nu anförts föreslår utskottet att motionerna 2022/23:943 (SD) yrkande 15 och 2022/23:950 (SD) yrkande 12 lämnas utan åtgärd.

Tillståndsprocesser och miljöprövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider, tillståndsprocesser för vattenbruk och djurstallar, resursfrågor, ändringstillstånd, miljökonsekvensbeskrivningar, klimat och miljöprövning, anmälningsplikt och tillståndsplikt samt vissa övriga frågor om miljöprövning.

Jämför reservation 9 (S, C), 10 (C), 11 (S), 12 (C), 13 (C), 14 (S), 15 (V, MP), 16 (C), 17 (C), 18 (S) och 19 (C).

Motionerna

Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider

Enligt kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del behöver arbetet med att verka för en för en förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndsprocess fortsätta. Enligt motionärerna fastnar många lovande innovationer i utdragna processer.

Martin Kinnunen m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2022/23:977 yrkande 7 att tillståndsprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas när det gäller tiden för tillståndshanteringen, hur ofta följdfrågor ställs av myndigheter, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor.

Enligt kommittémotion 2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 måste myndigheterna vid handläggningen av miljöstillstånd i större omfattning än i dag arbeta proaktivt och behjälpligt gentemot företag som vill expandera.

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 12 anför att det, för att driva på klimatomställningen och den gröna industriella revolutionen, krävs snabbare och enklare tillståndsprocesser med även i fortsättningen höga miljökrav och rättssäkerhet. Enligt yrkande 13 behöver tillståndsprocesserna anpassas och moderniseras för att främja en

snabbare omställning. I kommittémotion 2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7 framhålls betydelsen av att ramverken för processerna för miljöprövningar reformeras i syfte att främja ny industrialisering och elnäts- och elproduktionsutbyggnad. Motionärerna anför att det är besvärande att tillståndprocesserna inte sällan är tidsutdragna och svårförutsägbara och att detta riskerar att försvåra investeringar i bl.a. den elnäts- och elproduktionsutbyggnad som är nödvändig för klimatomställningen. Ett motsvarande förslag framförs i motion 2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 1.

Enligt kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5 bör regeringen se över möjligheten att införa bortre tidsgränser för tillståndsansökningar.

I kommittémotion 2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 anför att regeringen bör arbeta för att öka användandet av slaggrus i Sverige. Motionärerna framhåller att processerna för tillstånd i dag ofta är långa och oförutsägbara, vilket skadar svenska företags möjlighet att göra nya cirkulära affärer.

Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) föreslår i motion 2022/23:842 att regeringen, för att bl.a. bryta den negativa trenden med ineffektiva tillståndprocesser och brist på helhetssyn, bör genomföra en översyn av regleringsbrevet för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppet samtliga tre pelare (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Väger till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) bör aktualiseras (yrkande 2).

Tillståndprocesser för vattenbruk och djurstallar

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 47 anför att regeringen bör verka för snabbare tillståndprocesser för att starta och bedriva vattenbruk. Enligt motionärerna tar tillståndprocessen för vattenbruk i dag närmare sex år, vilket hämmar utvecklingsmöjligheterna för vattenodlingar.

I motion 2022/23:1865 av Sten Bergheden (M) föreslås att handläggning och tillståndsprövning för nya djurstall ska prioriteras och handläggnings- och tillståndsprövningstiden för nya djurstall förkortas.

Resursfrågor

I kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att säkerställa att de myndigheter som hanterar tillståndsärenden för industrin har tillräckliga resurser i syfte att förkorta handläggningstiderna. Det är enligt motionärerna viktigt att de länsstyrelser som ansvarar för dessa prövningar har de personella resurser och den kompetens som krävs för att hantera dessa ärenden på ett skyndsamt och rättssäkert sätt. Ett liknande förslag finns i motion 2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3 där motionärerna

anser att möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden bör ses över i syfte att korta ned handläggnings-tiderna.

I kommittémotion 2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 8 framhålls betydelsen av att främja berörda myndigheters och domstolars kapacitet, metodutveckling för utvecklad myndighetssamverkan samt nationella insatser för samordning på regional nivå och med aktörer inom berörda branscher. Motionärerna framhåller bl.a. vikten av att fortsätta arbetet med samordnare för företagsetableringar. Ett motsvarande förslag framförs i motion 2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2.

I kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 14 anförs att tillståndsprocesserna måste effektiviseras och vara mer förutsägbara. Motionärerna framhåller att det är viktigt att myndigheterna har de rätta förutsättningarna för att kunna genomföra tillståndsprövningar och att Miljöprövningsutredningens förslag om effektivare tillståndsprocesser är ett viktigt bidrag i detta arbete.

Ändringstillstånd

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1 anför att regeringen bör beakta möjligheten att förkorta tillståndsprocessen vid miljöprövning genom att göra ändringstillstånd till huvudregel. Enligt motionärerna kräver myndigheterna i dag i praktiken ofta att hela verksamheten ska prövas vid en förändring trots möjligheten att begränsa prövningen till att enbart avse ändringen. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10.

Ett liknande förslag finns i partimotion 2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 66 där motionärerna anför att ändringstillstånd bör användas som huvudregel i miljöstillståndsprocesser för att korta ned tillståndsprocesserna. Det bör enligt motionärerna bli enklare att ansöka om enbart ändring av en miljöfarlig verksamhet, vilket skulle medföra kortare handläggningstider. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 23.

Miljökonsekvensbeskrivningar

Enligt kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 3 bör regeringen se över möjligheten till förtydliganden när det gäller vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla. Motionärerna framhåller att det råder stor osäkerhet om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla och att det därför är viktigt att tydligt slå fast vad som ska ingå i en miljökonsekvensbeskrivning. Motionärerna framhåller vidare att det finns ett behov av att tillståndsgivande myndigheter tidigt i processen prövar om en inlämnad miljökonsekvensbeskrivning är tillräcklig. Regeringen bör därför enligt yrkande 4 se över möjligheten att pröva miljökonsekvensbeskrivningarnas tillräcklighet tidigt i processen.

I kommittémotion 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1 föreslås att det ska införas en extern instans som godkänner miljökonsekvensbeskrivningar och bedömer om de kan anses kompletta innan en miljöprövning i domstol inleds.

Klimat och miljöprövning

I partimotion 2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 6 anförs att miljöbalken bör klimatsäkras i syfte att säkerställa att inga nyinvesteringar i fossilt görs. Motionärerna vill bl.a. införa stoppregler mot höga växthusgasutsläpp i tillståndsprövningar, gå över till tidsbegränsade tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan och att pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas.

Enligt partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 68 bör det införas en avvägningsregel som gör det möjligt för domstolar och myndigheter att väga in ett projekts klimatnytta när de fattar beslut. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 22.

Anmälningssplikt och tillståndssplikt

I partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 67 föreslås att anmälningssplikt bör användas i högre grad för att därmed minska antalet verksamheter som blir föremål för individuella prövningar vid miljötillstånd. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 24.

Joakim Sandell (S) anför i motion 2022/23:383 att det bör övervägas att göra fordonsverkstäder till anmälningsspliktig verksamhet enligt miljöprövningsförordningen. Motionären framhåller att fordonsverkstäder i dag inte omfattas av anmälningssplikt trots att de har stor miljöpåverkan.

Enligt motion 2022/23:2221 av Eric Palmqvist (SD) yrkande 2 bör det utredas om kyltornsanläggningar lämpligast kartläggs genom anmälningssplikt eller tillståndssplikt. Motionären framhåller att legionellsmitta har drabbat människor tidigare via just kyltorn och att det kan hända igen om inte regeringen agerar.

Enligt motion 2022/23:1922 av Christofer Bergenblock (C) bör det utredas om gränsen för tillståndssplikt för biogasanläggningar enligt miljöprövningsförordningen ska höjas. Motionären framhåller att biogas är en klimatsmart produkt och att den nuvarande gränsen på 3 000 megawattimmar per år motsvarar omkring 20 000 ton gödsel, vilket enligt motionären är lågt.

Vissa övriga frågor om miljöprövning

I kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45 lämnas förslag om att utreda möjligheten att, med beaktande av både miljöskydd och

cirkularitet, ställa högre krav på platsens lämplighet vid avfalls- och massahandtering. Enligt motionärerna behöver det klargöras vilka typer av avfall som bör omfattas av striktare krav och vilka aktörer som bör vara delaktiga i att bedöma platsens lämplighet.

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) framhåller att krav på bästa möjliga teknik finns både i industriutsläppsdirektivet och i svensk miljölagstiftning. Denna form av dubbelreglering kan ge upphov till oklarheter om vilket av regelverken som ska ges företräde i en tillståndsprocess. Regeringen bör därför se över kraven på bästa möjliga teknik vid miljöprövning (yrkande 6) och verka för att undanröja oklarheter genom att harmonisera den svenska miljölagstiftningen med industriutsläppsdirektivet (yrkande 10). Enligt yrkande 9 i samma motion bör regeringen genom sina instruktioner till relevanta myndigheter överväga att understryka vikten av att ofta förbisedda aspekter i miljöbalken beaktas i högre grad. Motionärerna hänvisar till att miljöbalken enligt 1 kap. 1 § ska tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas. Dessa faktorer vägs enligt motionärerna sällan in vid tillståndsprövningen, som har kommit att bli en ren miljöprövning där de uppenbara samhällsekonomiska argumenten får stå tillbaka.

Enligt kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 28 behöver omfattningen av och ansvarsfördelningen mellan de statliga myndigheternas medverkan i tillståndsprocesser ses över. Motionärerna hänvisar till det s.k. Cementaavgörandet och att det väcker frågor om domstolarnas processledningsansvar och statliga myndigheters medverkan vid miljöprövning.

I kommittémotion 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5 föreslås en lex Cementa med en permanent möjlighet för regeringen att kunna tillståndspröva samhällsviktig verksamhet i syfte att bevara samhällets ekonomiska och sociala stabilitet.

I partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 70 föreslås att regeringen ska utreda och införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljötillståndsprocesser. Motionärerna menar att en petitess inte bör fälla en hel tillståndsansökan. Om en felaktighet är av liten eller ringa betydelse bör tillstånd ändå kunna ges. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 25 och motion 2022/23:340 av Rickard Nordin (C).

Enligt förslag i kommittémotion 2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 1 bör de gröna näringarnas kontakter med myndigheter underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser.

Enligt motion 2022/23:1832 av Sten Bergheden (M) bör regeringen ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrens-

kraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprövning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet.

Kompletterande uppgifter

Rättsliga utgångspunkter

I 2 kap. miljöbalken finns de s.k. hänsynsreglerna. Av 2 kap. 1 § följer att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. iakttas. Av 2 kap. 3 § följer att alla som bedriver en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iakttas de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. I 2 kap. 7 § anges att hänsynsreglerna som huvudregel gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet kan ha tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår vilka verksamheter som kräver tillstånd och vilka verksamheter som kräver anmälan. I förordningen är tillståndspliktiga verksamheter markerade med A eller B och anmälningspliktiga med C. A-verksamheter ska söka tillstånd hos en mark- och miljödomstol och B-verksamheter ska söka tillstånd hos en miljöprövningsdelegation vid länsstyrelsen. C-verksamheter anmäls till kommunen.

Av 22 kap. 1 § miljöbalken följer att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet ska vara skriftlig och bl.a. innehålla ritningar och tekniska beskrivningar med visst innehåll. Ansökan ska också innehålla uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp. Den ska vidare innehålla förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till. Ansökan ska även, när det krävs enligt 6 kap. miljöbalken, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. I förarbetena framhålls att det är sökanden som har det fulla ansvaret för vad miljökonsekvensbeskrivningen innehåller. En konsekvens av en ofullständig eller oriktig miljökonsekvensbeskrivning är att ansökan kan komma att avslås (prop. 1997/98:45 del 2). Vidare ska ansökan bl.a. innehålla förslag till skyddsåtgärder och försiktighetsmått samt förslag till övervakning och kontroll av verksamheten.

I 6 kap. 35 § miljöbalken anges vad en miljökonsekvensbeskrivning för en specifik miljöbedömning vid tillståndsprövning ska innehålla. Ytterligare detaljer om vad som ska anges i en sådan miljökonsekvensbeskrivning finns i 15–19 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Om mark- och miljödomstolen bedömer att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet är ofullständig ska domstolen enligt 22 kap. 2 §

miljöbalken förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Om sökanden inte följer föreläggandet får domstolen besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan.

Enligt 22 kap. 11 § miljöbalken kan den fortsatta förberedelsen av målet vara skriftlig eller muntlig. Mark- och miljödomstolen ska under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs, vilket innebär att domstolen måste bedriva en aktiv materiell processledning (prop. 1997/98:45 del 2).

För mål som inleds vid mark- och miljödomstolen följer det av 42 kap. 6 § rättegångsbalken att domstolen under målets förberedelse ska upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat skäl är obehövligt. Parterna ska fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas, och om inte ska detta genast anmälas till domstolen. På samma sätt ska domstolen, om den bedömer att tidsplanen inte kan hållas, underrätta parterna om det.

En miljöprövningsdelegation är ett särskilt organ för länsstyrelsens prövning av vissa ärenden om miljöfarlig verksamhet. Miljöprövningsdelegationen ansvarar för att de ärenden som den prövar blir tillräckligt beredda. Vid handläggningen av ärenden ska myndigheten bl.a. tillämpa bestämmelserna i 22 kap. om vad en ansökan ska innehålla och följderna av att en ansökan är ofullständig (3, 21 och 29 §§ förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer och 19 kap. 5 § miljöbalken). Vid miljöprövningsdelegationernas handläggning av ansökningar om tillstånd för att bedriva miljöfarlig verksamhet (B-verksamheter) gäller även bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900).

Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader får parten skriftligen enligt 12 § förvaltningslagen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Myndighetens prövning får begäras vid ett tillfälle under ärendets handläggning. Bestämmelsen är enbart tillämplig vid handläggning hos en förvaltningsmyndighet som första instans.

Mark- och miljööverdomstolen undanröjde den 6 juli 2021 (mål M 1579-20) mark- och miljödomstolens beslut och avvisade en ansökan från Cementa AB om fortsatt tillstånd för täktverksamhet. Domstolen konstaterade att miljökonsekvensbeskrivningen även med gjorda kompletteringar var behäftad med så väsentliga brister att den inte kunde utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Domstolen bedömde därför att det fanns ett processhinder för prövning av Cementas ansökan om tillstånd.

Pågående arbete

Miljöprövningsutredningen

Miljöprövningsutredningen överlämnade i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. I betänkandet lämnas en rad förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd. Utredningen föreslår bl.a. att

- ändringsprövning ska vara huvudregel när någon ansöker om att ändra en miljöfarlig verksamhet
- det ska bli tydligare var gränsen går mellan tillstånds- och anmälningsskydd för ändring av en tillståndspliktig verksamhet
- det ska införas en obligatorisk omprövning av befintliga domar och beslut för att förse miljöfarliga verksamheter med moderna miljövillkor
- länsstyrelsens roll som nav och aktiv samrådspart i samrådsprocessen ska stärkas så att det blir tydligare för verksamhetsutövaren vad ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen förväntas innehålla
- länsstyrelsen ska redovisa sin bedömning i frågan om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla
- länsstyrelsen ska identifiera de väsentliga miljöeffekterna och redogöra för olika uppfattningar i fråga om de väsentliga miljöeffekterna och hur de har beaktats
- regeringen ska ge i uppdrag till berörda riksintressemyndigheter att ta fram strategier och planeringsdokument med syftet att hantera målkonflikter och därigenom möjliggöra en snabbare grön omställning
- partsrollen ska göras mer ändamålsenlig, färre myndigheter ska ha denna roll och samordningen ska öka
- muntlig förberedelse ska användas i fler mål för att reda ut avgränsningsfrågor och tidigt inventera kompletteringsbehov
- tidsplaner ska användas oftare för att öka förutsägbarheten i handläggningen och minska antalet anstånd
- en särskild bestämmelse om tidsplaner införs som är anpassad för miljömål och som ska gälla även för miljöprövningsdelegationerna
- utrymmet för digital hantering i ansökningsmål utökas.

Utredningen anser inte att det bör införas ett särskilt spår för anmälan av B-verksamheter. Däremot föreslår utredningen att utrymmet för en s.k. liten miljökonsekvensbeskrivning förtydligas genom att begreppet förenklat underlag används i stället. Begreppen ska renodlas, och begreppet miljökonsekvensbeskrivning ska förbehållas verksamheter med betydande miljöpåverkan. Naturvårdsverket ska ta fram en vägledning för vad kravet på förenklat underlag närmare innebär.

Utredningen anser inte att det bör införas en regel om att tillstånd som huvudregel ska tidsbegränsas. Enligt utredningen bör det inte heller införas lagstiftade tidsfrister för handläggningen. Regeringen bör dock överväga att

införa handläggningssmål i regleringsbrev för Sveriges domstolar och länsstyrelserna.

Utredningen föreslår vidare att det ska inrättas en särskild klimatstyrka vid någon av landets länsstyrelser för att stödja länsstyrelserna i arbetet med nya eller ändrade miljötillstånd för verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att uppnå klimatmålen. Energimyndigheten föreslås vidare få i uppgift att, i samverkan med Naturvårdsverket, bli ett kunskapscentrum för industrins klimatomställning. Centrumet ska bistå länsstyrelserna och klimatstyrkan dels i deras arbete med ansökningar om nya eller ändrade miljötillstånd, dels med tekniskt kunnande vad gäller industrins klimatomställning. Syftet med klimatstyrkan och kunskapscentrumet är att ge processmässigt och kunskapsmässigt stöd för att på så sätt öka effektiviteten vid handläggningen av tillståndsärenden som rör verksamheter som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå klimatmålen. Utredningen anser dock inte att det bör införas något förtursförfarande för verksamheter som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå klimatmålen.

I utredningen föreslås vidare att regeringens tillståndsprövning ska göras tidigt i processen och att det ska utredas hur en ökad användning av generella föreskrifter kan effektivisera tillståndsprövningen.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Klimaträttsutredningen

Den 31 mars 2021 redovisade Klimaträttsutredningen delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). I delbetänkandet lämnas förslag som innebär att alla som tillämpar miljöbalken ska arbeta för att minimera klimatförändringarna och ges möjlighet att föregripa lagstiftningens obligatoriska krav. Genom att verksamhetsutövare och de som vidtar åtgärder själva ska föreslå och genomföra de åtgärder som behövs verkar miljöbalken även förebyggande.

Klimaträttsutredningen slutredovisade sitt uppdrag den 18 maj 2022 i betänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21). Utredningen anför bl.a. att det finns ett visst rättsligt utrymme för att ge klimatet större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken, men att utrymmet är mycket begränsat. Enligt utredningen medför miljöbalkens systematik att en ny bestämmelse i 2 kap. inte möjliggör avvägningar mot intressen som regleras i andra delar av balken. Det är oftast sådana intressen som utgör hinder i prövningarna. I utredningen redovisas vidare att det på EU-nivå finns ett visst rättsligt utrymme för att ge klimat större tyngd i tillståndsprövningar, men att det är relativt litet. Utredningen föreslår att platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken klimatanpassas så att det även ska beaktas att ändamålet med verksamheten eller åtgärden ska kunna uppnås med minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar när en plats ska väljas. Detta kommer enligt utredningen, tillsammans med förslagen från delbetänkandet, att leda till att klimatperspektivet införs på ett genomgripande sätt i 2 kap. miljöbalken. Utredningen förordar dock inte en avvägningssregel i

2 kap. miljöbalken eftersom en sådan bedöms få mycket begränsad effekt på både möjligheterna att få tillstånd och för att korta tidsåtgången för prövningen. Tvärtom skulle en sådan regel sannolikt förlänga tidsåtgången i många fall.

Klimatråtsutredningens betänkanden har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. Två av slutbetänkandets förslag om förbättrad vägledning är påbörjade genom uppdrag i regleringsbrev till Boverket och Naturvårdsverket (se mer om dessa uppdrag nedan).

Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap

I februari 2023 lämnade Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap delbetänkandet Tillfälliga miljö tillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2023:11) till regeringen. Utredningens uppdrag var att utreda hur regeringen kan ges möjlighet att besluta om tillfälligt tillstånd enligt miljöbalken och om undantag från MKB-direktivet¹ för samhällsviktig verksamhet när sådan verksamhet är tidskritisk för att tillgodose väsentliga allmänna intressen, när behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt annat tillfredsställande sätt. Utredningen föreslår bl.a. att regeringen ska ges möjlighet att pröva miljö tillstånd för samhällsviktig verksamhet i undantagsfall, och besluta om sådana dispenser som krävs. Tillstånden ska tidsbegränsas till maximalt fem år, men regeringen ska kunna förlänga giltighetstiden av ett meddelat tillstånd. Utredningen föreslår även att det ska införas en möjlighet för regeringen att i enskilda fall meddela ett särskilt beslut som innebär att en verksamhet får undantas från miljöbalkens krav på en specifik miljöbedömning eller liten miljökonsekvensbeskrivning. Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Utredningen om regeringens roll som överinstans

Den 7 april 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda regeringens roll som överinstans på vissa delar av miljöområdet (dir 2022:26). Syftet är att åstadkomma en prövningsordning som innebär att regeringen endast är överinstans om frågan som ska prövas rymmer tydliga politiska avvägningar. Den särskilda utredaren ska även, till viss del, se över processen för ärenden som får tillåtlighetsprövas av regeringen enligt 17 kap. miljöbalken i syfte att åstadkomma snabba prövningsprocesser. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2023.

Uppdrag om förbättrad vägledning

I regleringsbrevet för 2023 fick Naturvårdsverket ett antal uppdrag om förbättrad vägledning. Naturvårdsverket ska bl.a. ta fram en vägledning om påverkan på fåglar av olika typer av elledningar i syfte att möjliggöra snabbare

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (kodifiering), ändrat genom direktiv 2014/52/EU Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU av den 16 april 2014 om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet).

tillståndsprocesser och förenkla tillsynen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023. Naturvårdsverket ska vidare utveckla den vägledning som finns på myndighetens webbplats vad gäller miljötillståndsprövning och anmälan. Naturvårdsverket ska därutöver tillsammans med Tillväxtverket utveckla en vägledning på verksamt.se om reglerna för tillstånd och anmälan enligt miljöbalken och författningar som har meddelats med stöd av miljöbalken. De två sistnämnda uppdragen ska redovisas senast den 28 februari 2024.

Samordnare för näringslivets hållbara omställning

Regeringen gav i december 2022 en samordnare i uppdrag att för regeringens räkning fortsätta att främja koordineringen av arbetet med insatser av betydelse för näringslivets hållbara omställning och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län, med fokus på stora företagsetableringar och företagsexpansioner (N2022/02328). Samordnaren ska föra vidare arbetet och lärdomarna från tidigare samordningsuppdrag (N2020/03132) och samtidigt säkerställa en god överlämning och ett avslut av samordningsarbetet genom att

- bidra till utveckling av lösningar för de tematiska utmaningar där störst behov av samordning finns
- utforma långsiktigt hållbara former för samverkan där myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer utifrån sina roller och sitt ansvar gemensamt kan föra arbetet vidare.

Förslag om anmälningsplikt för kyltorn

Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten har på regeringens uppdrag gemensamt utrett och föreslagit åtgärder för att motverka och förebygga smittspridning av legionellabakterier från kyltorn och för att underlätta smittspårning vid legionellautbrott som misstänks härstamma från kyltorn. Uppdraget redovisades den 23 juni 2022 till regeringen (NV-08411-21). Myndigheterna bedömer att det krävs en anmälningsplikt för att minska risken för legionellasmitta från kyltorn och föreslår att det ska införas en bestämmelse om anmälningsplikt i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Skrivelsen har remissbehandlats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Övrigt

Den 18 oktober 2022 tillträdde en ny regering som består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, med stöd i riksdagen av Sverigedemokraterna enligt vad de fyra partierna enats om i det s.k. Tidöavtalet. I detta avtal anges formerna för och omfattningen av ett samarbete mellan de fyra partierna under valperioden 2022–2026. Enligt Tidöavtalet ska en utredning tillsättas för att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Syftet är att

säkra näringslivets konkurrenskraft, svensk industriproduktion och främja en grön omställning med export av klimatvänliga produkter och teknik. I uppdraget ska bl.a. ingå att nyttja befintlig flexibilitet i EU-regelverket för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljötillståndsprocessen. Antalet myndigheter som för statens talan i tillståndsärenden bör begränsas. Utredningen ska ges en tydlig instruktion att inhämta och beakta synpunkter från näringslivet. Delar av Miljöprövningsutredningens förslag genomförs.

Miljömyndighetsutredningen överlämnade i mars 2015 sitt slutbetänkande Väger till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) till regeringen. Utredningen hade haft i uppdrag att pröva förutsättningarna för en tydligare, effektivare och mer ändamålsenlig myndighetsstruktur och ett bättre resursutnyttjande för myndigheterna. I utredningen presenterades ett antal förslag varav regeringen gick vidare med några men valde att inte gå vidare med andra. Förslaget om att inrätta en ny miljötillsynsmyndighet avslutades t.ex. genom regeringens beslut att tillsätta Miljötillsynsutredningen, vars övergripande slutsats var att organisationen för miljötillsynen inte bör ändras (SOU 2017:63).

Konkurrenskraftsutredningen överlämnade i mars 2015 betänkandet Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring (SOU 2015:15) till regeringen. Utredningen hade haft i uppdrag att utreda möjligheter för en framtida livskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion. Betänkandet omfattades av proposition 2016/17:104 En Livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet som överlämnades till riksdagen i januari 2017.

I juni 2021 antog riksdagen propositionen Moderna tillståndsprocesser för elnät (prop. 2020/21:188, bet. 2020/21:NU22, rskr. 2020/21:415). Lagförslaget syftade till att det ska bli enklare att bygga ut elnätet i Sverige och att tillståndsförfarandena ska bli mindre resurskrävande för både elnätsföretagen och de berörda myndigheterna.

Genom budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 4) ökades anslaget 1:5 Sveriges domstolar inom utgiftsområde 4 med 10 miljoner kronor för att säkerställa en effektiv tillståndsprövning enligt miljöbalken för en grön omställning. Samtidigt ökades anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. inom utgiftsområde 1 med 5 miljoner kronor med anledning av att länsstyrelserna behöver ytterligare resurser för bl.a. prövning enligt miljöbalken för att korta ned handläggningstiderna vid tillståndsprövning (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1). Naturvårdsverket tillfördes 13 miljoner kronor för att stärka myndighetens arbete med bl.a. miljöprövning (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20).

Riksdagens tillkännagivanden om tillståndsprocesser och miljöprövning

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att införa en tidsfrist vid miljöprövning (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet anförde att den tid

om sex månader som anges i 12 § förvaltningslagen bör ses som en utgångspunkt för den tid det bör ta för myndigheten att slutligt avgöra ärendet. Detta skulle enligt utskottet vara ett positivt bidrag i det viktiga arbetet med att förkorta tillståndprocesserna för jordbruket.

Av skrivelse 2022/23:75 framgår att tillkännagivandet bereds vidare. Regeringen redovisar bl.a. att Miljöprövningsutredningen i sitt betänkande berör frågan om tidsfrister för miljöprövningsmyndigheterna och att betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Länsstyrelserna har vidare fått i uppdrag att redovisa förslag till målsättningar för handläggningstider inom miljöprövningsprocessen. Uppdraget redovisades den 30 mars 2023.

I juni 2019 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett s.k. grönt spår för att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete. (bet. 2018/19:MJU18, rskr. 2018/19:275). I sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. att möjligheten och ändamålet med att införa ett s.k. grönt spår, dvs. en skyndsammare handläggning av mål och ärenden som gäller miljöförbättrande åtgärder eller verksamheter, noga bör övervägas, och att det behövs ett mer proaktivt arbete där företag och andra sökande i större utsträckning än i dag kan få stöd och råd om hur tillståndprocesserna fungerar.

Av skrivelse 2022/23:75 framgår att beredningen av tillkännagivandet fortsätter. Regeringen redovisar i skrivelsen att ett stort antal åtgärder har vidtagits, däribland följande. En utredare har utrett de aktuella frågorna och redovisat uppdraget i promemorian Anpassad miljöprövning för en grön omställning (Ds 2018:38). Regeringen har gett uppdrag till Naturvårdsverket, länsstyrelserna och Domstolsverket om redovisning av statistik. Miljöprövningsutredningens betänkande har remitterats och remissvaren analyseras i Regeringskansliet. Regeringen kommer vidare under året att tillsätta ytterligare en utredning för att förenkla och förkorta miljöstillståndsprövningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Genom budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20) tillfördes medel till ett antal myndigheter för att möta de ökande kraven med anledning av den gröna omställningen. Regeringen har även gett länsstyrelserna och Domstolsverket uppdrag om att främja en effektiv samrådsprocess och om digitala tjänster för tillståndsansökningar. Myndigheterna har redovisat sina uppdrag och redovisningarna analyseras nu inom Regeringskansliet.

I april 2018 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att ytterligare reformera tillståndprocesserna för miljöpåverkande verksamheter (bet. 2017/18:MJU19, rskr. 2017/18:217). Utskottet framhöll att det såg positivt på de arbeten som pågår med anledning av det senaste årets tillkännagivanden om tillståndprocesser och handläggningstider. Utskottet anförde att det dock finns starka skäl för att ytterligare fortsätta arbetet med att förbättra tillståndprocesserna. Utskottet hänvisade vidare till vikten av att omsätta de förslag som lämnats av Tillväxtverket och Naturvårdsverket i konkreta åtgärder.

I maj 2017 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om förenklade och förkortade tillståndsprocesser (bet. 2016/17:MJU22, rskr. 2016/17:289). Utskottet framhöll bl.a. att tillståndsprocesserna måste utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördröjer investeringar som i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan. Utskottet framhöll vidare att myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. Utskottet anförde även att det t.ex. kan övervägas om företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder bör premieras genom att ges en ”grön gräddfil” – dvs. en skyndsammare handläggning – i tillståndshanteringen och att det bör ställas upp tydliga mål för hur lång tid handläggningen bör få ta i normalfallet i olika slags tillståndsärenden.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20) redovisade regeringen de två nämnda tillkännagivandena som slutbehandlade mot bakgrund av ett stort antal åtgärder, bl.a. de som redovisats ovan när det gäller tillkännagivandet från juni 2019. Vid behandlingen av budgetpropositionen anförde utskottet att det inte hade något att invända mot regeringens bedömningar när det gäller tillkännagivanden (bet. 2022/23:MJU1).

I oktober 2017 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, två tillkännagivanden till regeringen i samband med behandlingen av en proposition om miljöbedömningar (prop. 2016/17:200, bet. 2017/18:MJU5, rskr. 2017/18:20). Enligt det ena tillkännagivandet ska det svenska regelverket för vilka verksamheter och åtgärder som kan eller inte kan antas ha betydande miljöpåverkan anpassas till MKB-direktivets bestämmelser i direktivets lydelse enligt ändringsdirektivet. Utskottet framhöll bl.a. att MKB-direktivet innehåller konkreta anvisningar om vilka verksamheter och åtgärder som alltid ska antas ha en betydande miljöpåverkan. Regeringen bör därför säkerställa att svenska bestämmelser om kategorisering av verksamheter och åtgärder stämmer överens med direktivet i detta avseende, men att omfattningen inte utökas. Det bör finnas möjlighet till en inledande fall-till-fall-bedömning för den grupp av verksamheter och åtgärder som enligt direktivet inte ska genomgå en obligatorisk miljöbedömning.

Enligt skrivelse 2022/23:75 är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Regeringen redovisar att Naturvårdsverkets redovisning av ett regeringsuppdrag om att se över förteckningen över verksamheter och åtgärder som ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (M2017/03195) har remitterats och remissvaren har sammanställts. Frågan hanteras inom ramen för ett arbete med en formell underrättelse som EU-kommissionen lämnade hösten 2019 till Sverige när det gäller det svenska genomförandet av direktivet där kritiken bl.a. tangerade kategoriseringen av verksamheter och åtgärder. Arbetet med överträdelseärendet är omfattande och komplicerat och tar därför tid att genomföra. I mars 2021 remitterades departementspromemorian Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet. Ytterligare en departementspromemoria med förslag till författningsändringar planeras att remitteras under 2023.

Det andra tillkännagivandet rörde frågan om att utvärdera den nya lagstiftningen och dess tillämpning (prop. 2016/17:200, bet. 2017/18:MJU5, rskr. 2017/18:20). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att det var angeläget att planera för att genomföra en utvärdering av den nya lagstiftningen. I skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 anförde regeringen att punkten var slutbehandlad med hänvisning bl.a. till att Naturvårdsverket i juni 2021 redovisade ett uppdrag om att utvärdera ändringarna i miljöbalken när det gäller miljöbedömningar och att Naturvårdsverket och länsstyrelserna mot bakgrund av denna redovisning fått i uppdrag att se över förutsättningar för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljötillståndsprovningen och miljöbedömningsprocessen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2022 och syftar till att möjliggöra en mer enhetlig provningsprocess nationellt och öka effektiviteten i provningen. Miljö- och jordbruksutskottet yttrade sig till Konstitutionsutskottet över skrivelsen men framförde inte några invändningar mot regeringens bedömning (yttr. 2021/22:MJU5y).

Utskottets ställningstagande

Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider

Att förenkla och effektivisera tillståndsprocesserna är en fråga av största prioritet för utskottet. Riksdagen har även riktat ett antal uppmaningar till regeringen som rör frågor om effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider. Utskottet noterar att Miljöprovningensutredningen och Klimaträttsutredningen har lämnat förslag på ett stort antal åtgärder för att modernisera och effektivisera miljöprovningen. Utredningarnas betänkanden bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen har även aviserat att ytterligare en utredning kommer att tillsättas för att förenkla och förkorta miljötillståndsprovningen enligt miljöbalken genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Utskottet välkomnar det arbete som pågår på området och föreslår mot denna bakgrund att motionerna 2022/23:842 (C) yrkandena 1 och 2, 2022/23:907 (C) yrkande 73 i denna del, 2022/23:943 (SD) yrkande 14, 2022/23:950 (SD) yrkande 5, 2022/23:977 (SD) yrkande 7, 2022/23:999 (SD) yrkande 12, 2022/23:1957 (S) yrkande 1, 2022/23:2062 (S) yrkande 7 samt 2022/23:2073 (S) yrkandena 12 och 13 lämnas utan åtgärd.

Tillståndsprocesser för vattenbruk och djurstallar

Med hänvisning till det utskottet anförts ovan när det gäller det arbete som pågår för att effektivisera och modernisera tillståndsprocesserna anser utskottet att motionerna 2022/23:843 (C) yrkande 47 och 2022/23:1865 (M) kan lämnas utan åtgärd.

Resursfrågor

En grundläggande förutsättning för att prövningsmyndigheterna ska ges goda förutsättningar att genomföra tillståndprocesser på ett effektivt sätt är att myndigheterna har tillräckliga och adekvata resurser. Utskottet ser därför positivt på att de myndigheter som arbetar med tillståndsprövning enligt miljöbalken tillförts medel i syfte att säkerställa en effektiv tillståndsprövning och förkorta handläggningstiderna. Utskottet noterar vidare att regeringen beslutat att samordnaren för näringslivets hållbara omställning ska få fortsätta sitt uppdrag. Detta uppdrag kan enligt utskottets mening spela en viktig roll för näringslivets hållbara omställning i Norrbotten och Västerbotten. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionerna 2022/23:842 (C) yrkande 3, 2022/23:1123 (C) yrkande 21, 2022/23:1957 (S) yrkande 2, 2022/23:2062 (S) yrkande 8 och 2022/23:2073 (S) yrkande 14 kan lämnas utan åtgärd.

Ändringstillstånd

Miljöprövningsutredningen föreslår i sitt betänkande att ändringsprövning ska vara huvudregel när någon ansöker om att ändra en miljöfarlig verksamhet. Utskottet konstaterar att utredningens förslag nu bereds inom Regeringskansliet. I avvaktan på utfallet av detta arbete avstyrker utskottet motionerna 2022/23:936 (SD) yrkande 10, 2022/23:950 (SD) yrkande 1, 2022/23:1123 (C) yrkande 23 och 2022/23:2190 (C) yrkande 66.

Miljökonsekvensbeskrivningar

Utskottet konstaterar att Miljöprövningsutredningen i sitt betänkande lämnar ett antal förslag när det gäller miljökonsekvensbeskrivningar. Bland annat föreslås att länsstyrelsen ska redovisa sin bedömning i fråga om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla och att utrymmet för en s.k. liten miljökonsekvensbeskrivning ska förtydligas. Utredningens förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Utskottet anser därmed att motionerna 2022/23:950 (SD) yrkandena 3 och 4 samt 2022/23:2063 (S) yrkande 1 mot denna bakgrund kan lämnas utan åtgärd.

Klimat och miljöprövning

Klimatråtsutredningen har i sitt betänkande lämnat förslag som innebär att alla som tillämpar miljöbalken ska arbeta för att minimera klimatförändringarna. Utredningen har även redogjort för sin bedömning i fråga om vilka rättsliga möjligheter det finns att ge klimatet större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet. I avvaktan på utfallet av detta arbete avstyrker utskottet motionerna 2022/23:1123 (C) yrkande 22, 2022/23:2175 (MP) yrkande 6 och 2022/23:2190 yrkande 68.

Anmälningsplikt och tillståndsplikt

Miljöprövningsutredningen har i sitt betänkande bl.a. lämnat förslag som berör frågan om gränsen mellan tillstånds- och anmälningsplikt. Enligt regeringen ska vidare en ytterligare utredning tillsättas för att förkorta miljötillståndsprövningen. Med hänvisning till det arbete som pågår finner utskottet inte skäl att föreslå någon förändring i regelverket för anmälningsplikt och tillståndsplikt. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:383 (S), 2022/23:1123 (C) yrkande 24, 2022/23:1922 (C) och 2022/23:2190 (C) yrkande 67.

När det gäller kyltornsanläggningar konstaterar utskottet att Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten nyligen har utrett frågan om att motverka och förebygga smittspridning från kyltorn och att myndigheterna bedömt att det krävs en anmälningsplikt för att minska risken för smittspridning. Myndigheternas förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Det som efterfrågas i motion 2022/23:2221 (SD) yrkande 2 får därmed anses tillgodosett. Utskottet föreslår därför att yrkandet avslås.

Vissa övriga frågor om miljöprövning

Som utskottet har konstaterat ovan pågår för närvarande ett omfattande arbete när det gäller regelverket för miljöprövning. Mot bakgrund av det arbete som pågår när det gäller miljöprövning anser utskottet att motionerna 2022/23:340 (C), 2022/23:907 (C) yrkande 45, 2022/23:950 (SD) yrkandena 6, 9 och 10, 2022/23:1123 (C) yrkandena 25 och 28, 2022/23:1643 (C) yrkande 1, 2022/23:1832 (M), 2022/23:2063 (S) yrkande 5 och 2022/23:2190 (C) yrkande 70 kan lämnas utan åtgärd.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunal tillstyrkan av vindkraftverk, om tillståndsprocesser i övrigt och om forskning.

Jämför reservation 20 (V), 21 (MP) och 22 (MP).

Motionerna

Kommunal tillstyrkan av vindkraftverk

I partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 4 och partimotion 2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 13 anfördes att det kommunala vetot för vindkraften behöver reformeras för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar. Motionärerna framhåller att det är en åtgärd som krävs för att den positiva utvecklingen vad gäller förnybar energi ska hålla sig.

Frågan om att avskaffa det kommunala vetot tas även upp av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) som i partimotion 2022/23:1235 yrkande 7 anför att

möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas. Motionärerna framhåller att kommunerna bör involveras tidigt i processen och att deras åsikt ska väga tungt, men att ett kommunalt veto är orimligt i ett läge där Sverige ska gå från fossil energi och kärnkraft till förnybar energi.

I motion 2022/23:154 av Hanna Westerén (S) anförs att det s.k. vindkraftsvetet bör reformeras och att det bör övervägas att införa en skälig kompensation för de som berörs av exploateringen. Motionären framhåller att vi, för att nå målet om 100 procent förnybar energi till 2040, måste fortsätta arbetet med en storskalig utbyggnad av vindkraften där processen blir mer förutsägbar för kommuner och markägare samtidigt som den vars mark tas i anspråk blir skäligen kompenserad.

Enligt motion 2022/23:1092 av Alexandra Anstrell (M) bör det kommunala vetot när det gäller vindkraftsetableringar finnas kvar.

Tillståndprocesser i övrigt och forskning

Enligt partimotion 2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 5 bör tillståndprocesserna för vindkraft effektiviseras genom att alla prövningar samlas hos en och samma myndighet.

I kommittémotion 2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2 anförs att en kartering och inventering av djurlivet redan ska vara gjord när en exploatör ansöker om att få uppföra ett nytt vindkraftverk. Motionärerna framhåller att vindkraftverk utgör ett hot mot många djurarter, såsom rovfåglar och fladdermöss. Ornitologer menar att de får för lite tid på sig för den kartering som ska göras vid ansökningsförfarandet för uppförande av nya vindkraftverk, vilket leder till ett undermåligt underlag.

Enligt motion 2022/23:1830 av Sten Bergheden (M) bör regeringen se över möjligheten att ta mer hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk.

Aron Emilsson (SD) anför i motion 2022/23:1220 att etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer ska undvikas.

I motion 2022/23:1223 av Aron Emilsson (SD) anförs att regeringen bör se över möjliga åtgärder för restriktivitet mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer.

Enligt motion 2022/23:790 av Johan Hultberg (M) yrkande 7 bör regeringen se över möjligheterna till förstärkt forskning om havsbaserad vindkraft och dess påverkan på havets ekologi och andra näringar. Motionären framhåller att det är osäkert hur den havsbaserade vindkraften kan komma att påverka och samexistera med vattenbruket.

Kompletterande uppgifter och tidigare behandling

Kommunal tillstyrkan av vindkraftverk

För att få tillstånd att uppföra vindkraftverk krävs enligt 16 kap. 4 § miljöbalken att den kommun som verken ska uppföras i tillstyrker etableringen.

Bestämmelsen tillkom i samband med att den s.k. dubbelprovningen av vindkraftsanläggningar avskaffades den 1 augusti 2009. En tillståndspliktig vindkraftsanläggning prövades tidigare enligt både plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken. Ändringen i regelverket gjordes i syfte att effektivisera handläggningen och korta handläggningstiderna för att främja vindkraftsutbyggnaden i Sverige, samtidigt som provningen skulle förbli omsorgsfull och rättssäker. Syftet med bestämmelsen om kommunal tillstyrkan var att kommunens inflytande i fråga om vilka ändamål som kommunens mark- och vattenområden är mest lämpade för inte skulle minska. Kravet på tillstyrkan gäller även ändringstillstånd.

Riksdagen avtog i juni 2022 proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft (bet. 2021/22:MJU28, rskr. 2021/22:421). Enligt förslaget i propositionen skulle kommunen på begäran ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. Kommunens ställningstagande skulle motiveras, lämnas inom nio månader från det att en begäran kommit in och utgöra en processförutsättning.

Utskottet bedömde att lagförslaget inte skulle bidra till att säkra Sveriges växande elbehov och göra tillståndprocesserna för vindkraftsetableringar effektivare och mer förutsägbara eftersom kommunerna enligt förslaget skulle ta ställning till etablering av vindkraft utifrån ett alltför begränsat underlag, och därför sannolikt i hög utsträckning skulle komma att neka vindkraftsetableringar för att inte riskera att projekt godkänns som i ett senare skede visar sig ha omfattande negativ inverkan på kommuninvånarnas närmiljö. Utskottet hänvisade vidare till att det pågick en utredning om kompensation och incitament och att villkoren för lokal kompensation måste klargöras först om acceptansen för vindkraft ska öka samt anförde att regeringen skulle återkomma till riksdagen i frågan när villkoren är klargjorda.

Regeringen gav den 7 april 2022 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället (dir. 2022:27). Utredaren ska bl.a.

- lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad
- lämna förslag för att ge kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft
- redovisa möjliga insatser, utöver stärkta incitament, som stärker kommunernas förmåga att stödja utbyggnad av vindkraften
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Den 24 november 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebär att det tidigare uppdraget om att bedöma om förslagen ska finansieras genom statens budget eller av verksamhetsutövarna tas bort. Utredaren ska därför bedöma hur de förslag som lämnas i syfte att stärka kommunernas incitament

för utbyggd vindkraft ska finansieras av verksamhetsutövarna (dir. 2022:135). Utredningen överlämnade sitt betänkande till regeringen den 27 april 2023.

Tillståndprocesser i övrigt och forskning

Enligt miljöbalkens mål ska den bl.a. tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas (1 kap. 1 §). Vidare följer av 3 kap. 6 § att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt till följd av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

För att få uppföra vindkraftverk krävs, beroende på verksamhetens omfattning och storlek och var det ska uppföras, tillstånd eller en anmälan som antingen prövas av kommunen, miljöprövningsdelegationen, mark- och miljööverdomstolen eller regeringen. Vissa mindre vindkraftverk kräver ansökan om bygglov hos kommunen (se bl.a. 9 kap. miljöbalken samt 1 kap. 3 och 10 §§ och 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförfordningen [2013:251]).

Vindkraftverk som kräver tillstånd ska miljöbedömas enligt 6 kap. miljöbalken. Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning bifogas tillståndsansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 6 kap. 35 § miljöbalken bl.a. innehålla uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas samt en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser. Om verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en liten miljökonsekvensbeskrivning med visst innehåll tas fram (6 kap. 47 §).

Av 25 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår att en anmälan bl.a. ska innehålla de uppgifter som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamheten eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter. Av bestämmelsen framgår också att en anmälan som avser en verksamhet med vindkraft ska innehålla uppgifter om miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade och vad i miljön som kan antas bli betydligt påverkat. Den ska också innehålla uppgifter om de betydande miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och uppgifter om åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga.

Energimyndigheten och Naturvårdsverket har tillsammans tagit fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (ER 2021:02). Syftet med strategin är att bidra till energiomställningen genom att skapa förutsättningar för att den framtida utbyggnaden av vindkraft genomförs på ett hållbart sätt.

Strategin, som bara omfattar landbaserad vindkraft, innehåller en regional fördelning av ett nationellt utbyggnadsbehov och ett nationellt planeringsunderlag. I strategin föreslås att länsstyrelserna får i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag för vindkraft, baserat på det nationella underlaget, som sedan i sin tur ska ge stöd för kommunernas översiktsplanering. Strategin beaktar den landbaserade vindkraften, havsbaserad vindkraft hanteras inom havsplanerna.

Regeringen beslutade i februari 2022 om Sveriges första tre havsplaner. Underlaget för regeringens beslut om havsplaner har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten i dialog med myndigheter, kommuner, bransch- och intresseorganisationer, företag, allmänheten och grannländer. Havsplanerna omfattar Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Havsplanerna ger enligt regeringen vägledning om vad som är den bästa användningen av havet och hur olika intressen kan samexistera, och planerna bidrar därmed till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna pekar ut områden för elöverföring, energiutvinning, försvar, kultur, natur, rekreation, sandutvinning, sjöfart, yrkesfiske samt generell användning.

I februari 2022 gav regeringen Statens energimyndighet, havs- och vattenmyndigheten m.fl. i uppdrag att med utgångspunkt i havsplanerna peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning eller identifiera behov av ändringar i redan utsedda områden så att energiutvinning med ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion ska kunna möjliggöras till havs. Uppdraget redovisades den 31 mars 2023. Havs- och vattenmyndigheten ska vidare vidta de åtgärder enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) som behövs för att föreslå de förändringar i havsplanerna som denna redovisning föranleder. Havs- och vattenmyndigheten ska lämna sina förslag till ändrade havsplaner så snart som möjligt, dock senast den 31 december 2024.

Som nämnts tidigare i detta betänkande har Miljöprövningsutredningen haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning. Syftet med utredningen var att genom horisontella förändringar i miljöprövningen underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. Utredningen överlämnade i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Även Klimatråtsutredningen har som framgått tidigare i detta betänkande, lämnat förslag som berör tillståndsprövningarna enligt miljöbalken (SOU 2021:21 och 2022:21). Utredningens betänkanden bereds nu inom Regeringskansliet.

Den tidigare nämnda utredningen om regeringens roll som överinstans på vissa delar av miljöområdet (dir 2022:26) ska bl.a. utreda om det är lämpligt att ändra nuvarande beslutsordning för vissa ärenden på miljöområdet så att en

förvaltningsmyndighet eller domstol prövar ärendena i stället för regeringen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2023.

Havs- och vattenmyndigheten redovisade i november 2022 ett regeringsuppdrag om att utreda frågor om exklusivitet för anläggande av vindkraftsparker i allmänt vatten och i Sveriges ekonomiska zon. I redovisningen lämnas både förslag till förändringar eller tillägg till gällande lagstiftning och förslag till ett helt nytt system (dnr 01393-2022). Havs- och vattenmyndigheten och Statens energimyndighet redovisade vidare i februari 2023 ett regeringsuppdrag om att göra en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för framtida samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård i områden med vindkraftsetablering (Samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård – En kunskapssammanställning om förutsättningar och åtgärder, rapport 2023:2). I redovisningen pekar myndigheterna på behovet av att utbyggnad och drift av havsbaserad vindkraft sker väl planerat, med hänsyn till ekologiska, ekonomiska och sociala behov och att processerna präglas av samarbete, anpassningsförmåga och lyhördhet. Myndigheterna pekar även på att det finns synergieffekter mellan havsbaserad vindkraft och andra intressen, om man samplanerar. Redovisningen av båda dessa uppdrag bereds nu inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20) anför regeringen att vindkraft har en viktig plats i energimixen, men den ska byggas på konkurrensneutrala villkor och med hänsyn till tagen till miljö, lokala intressen och närboende samt totalförsvarets intressen. Utgångspunkten ska vara att alla produktionsslag bär sina egna kostnader. Regeringen avser enligt propositionen att se över behovet att komplettera eller justera pågående uppdrag och utredningar när det gäller vindkraft utifrån den beskrivna inriktningen. Regeringen anger vidare att en utredning ska tillsättas för att ta fram förslag för att göra prövningsprocessen enligt miljöbalken mer flexibel, effektiv och förutsägbar.

Forskningsprogrammet Vindval är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket med uppgift att ta fram och förmedla vetenskapligt baserade fakta om vindkraftens effekter på människa, natur och miljö. Inom programmet har hittills över 50 forskningsprojekt finansierats. Utöver detta har fyra syntesrapporter tagits fram. I syntesrapporterna sammanställer och bedömer experter de samlade forskningsresultaten och erfarenheterna av vindkraftens effekter nationellt och internationellt inom fyra områden: Människors intressen, fåglar och fladdermöss, marint liv och däggdjur på land. Ett av Vindvals fokusområden är planering och de avvägningar mellan miljö och socioekonomiska intressen som måste göras. Programmet ska utveckla metoder och verktyg för att göra sådana avvägningar. Under 2022 presenterade Vindval tre rapporter om havsbaserad vindkraft. En rapport undersökte möjligheterna för storskalig och hållbar vindkraftsutbyggnad i svenska vatten i Östersjön, en rapport undersökte effekter av havsbaserad vindkraft på marint liv och den sista rörde rättsliga förutsättningar för havsbaserad vindkraft.

Utskottets ställningstagande

Kommunal tillstyrkan av vindkraftverk

Utskottet noterar att riksdagen i juni 2022 avslog ett lagförslag om att förändra kommunernas medverkan i vindkraftsprocesser med hänvisning bl.a. till att villkoren för lokal kompensation först måste klargöras. Utredningen om att stärka kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft har nyligen överlämnat sitt betänkande till regeringen. I avvaktan på utfallet av detta arbete avstyrker utskottet motionerna 2022/23:36 (MP) yrkande 4, 2022/23:154 (S), 2022/23:1092 (M), 2022/23:1235 (V) yrkande 7 och 2022/23:2175 (MP) yrkande 13.

Tillståndsprocesser i övrigt och forskning

Utskottet konstaterar att det har genomförts och pågår flera utredningar och regeringsuppdrag av intresse för frågan om vindkraftsprocesser, främst Miljöprövningsutredningen och Klimaträttsutredningen. Regeringen har även aviserat ytterligare en utredning om att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen. Utskottet konstaterar vidare att den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad, havsplanerna och forskningsprogrammet Vindval förbättrar förutsättningarna för planering och tillståndsprocesser när det gäller vindkraftverk. Därutöver noterar utskottet att Havs- och vattenmyndigheten nyligen redovisade ett uppdrag om en kunskapsställning när det gäller frågan om samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård. Redovisningen bereds nu i Regeringskansliet. Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2022/23:36 (MP) yrkande 5, 2022/23:790 (M) yrkande 7, 2022/23:944 (SD) yrkande 2, 2022/23:1220 (SD), 2022/23:1223 (SD) och 2022/23:1830 (M) inte motiverar någon åtgärd. Utskottet föreslår därför att yrkandena avslås.

Torvfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om torvfrågor.

Jämför reservation 23 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:968 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) anför motionärerna att det efter en lagändring 2017 har blivit svårare att få tillstånd till torvproduktion och att denna utveckling behöver vändas. Motionärerna föreslår därför en utredning om hur man på bästa sätt kan öka Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömateriell inom djurhållningen och som energitorv i kombination med träbränsle (yrkande 1). Motionärerna föreslår även att tillståndsverksamheten för

torvbruk ska utredas i syfte att göra det lättare och enklare att få tillstånd på lämpliga marker över hela landet (yrkande 2). Vidare behöver terminologin som används av myndigheterna vid tillståndsprövning bli enhetligt och anpassas efter den nomenklatur som anges i propositionen En samlad torvprövning (prop. 2015/16:178) och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv (yrkande 3). Motionärerna föreslår även att det ska vara möjligt att söka tillstånd till torvbruk utan att dessförinnan ha fått dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattnings. Det skulle säkerställa att en ordentlig utredning av för- och nackdelarna med det aktuella projektet genomförs (yrkande 8). I motionen anförs vidare att en tillståndsansvarig myndighet som har avslagit en ansökan om torvbruk på en viss mark bör anvisa förslag på alternativa lämpliga marker (yrkande 10). Markägare, producenter och myndigheter tillsammans bör även i varje enskilt fall utreda vilken metod som är lämpligast för efterbehandling efter avslutad torvskörd (yrkande 11). Motionärerna anför därutöver att konsekvenserna av Ukrainakrisen för svensk livsmedelssäkerhet bör utredas skyndsamt i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat (yrkande 5).

Motionärerna framhåller vidare att torv enbart skördas på marker som redan är dikade, oftast med anledning av jord- eller skogsbruk. Redan dikade torvmarker, där markanvändningen överförs till skogs- eller jordbruk, bör därför definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte som naturtypen våtmark. Detta skulle enligt motionärerna göra det lättare att få tillstånd för torvbruk (yrkande 7). Enligt motionärerna bör marker som tidigare avvattats för skogs- eller jordbruk inte definieras som ”kvarvarande våtmarker”, utan som marker med den pågående markanvändning de faktiskt har, exempelvis skogsbruk (yrkande 9).

I kommittémotion 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 25 anförs att återvätning av torvmark som är bevuxen med skog inte ska genomföras förrän det finns bättre forskningsresultat som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på den berörda marktypen.

Kompletterande uppgifter

I Sverige finns stora områden med torvmark; ca 15 procent av landets yta är täckt av torv. Torv används t.ex. som planteringsjord, jordförbättringsmedel eller, i minskande utsträckning, som energitorv för el- och fjärrvärmeproduktion. Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) har sedan 1980 kartlagt produktionen av energitorv i Sverige. Produktionen av energitorv var som högst under slutet av 80-talet och vissa år på 90-talet och började minska i början av 2000-talet. Uttaget av energitorv uppgick under 2021 till ca 0,4 miljoner kubikmeter. Samtidigt som produktionen av energitorv har minskat har produktionen av odlingsstorv ökat. Denna typ av torv används främst i odlingsjord och som strötorv. Produktionen av odlingsstorv uppgick till 2,2

miljoner kubikmeter under 2021. De uppgifter som SGU har tillgång till för sin statistik omfattar dock endast produktion som omfattas av koncession enligt den lagstiftning som gällde före 2017, och därför är produktionen sannolikt underskattad. Enligt SGU:s bedömning finns det dock endast ett fåtal täkter som inte omfattas av koncession (SGU, Energitorv i Sverige 2021, dnr. 31-183/2022).

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 ut.omr. 20) redovisas att utvinningen av odlingstorv under 2020 ökade med ca 20 procent jämfört med 2019. Exporten av odlingstorv ökade med 13 procent. På grund av minskad efterfrågan minskade utvinningen av energitorv med 45 procent under 2020 jämfört med 2019.

Prövning av torvtäkter gjordes tidigare huvudsakligen enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter. Lagen upphävdes den 1 januari 2017, och prövningen av torvtäkter görs nu endast enligt miljöbalken. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före den 1 januari 2017.

Som framgår tidigare i detta betänkande har den som bedriver miljöfarlig verksamhet tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår att torvtäkt, med vissa undantag, kräver tillstånd som ska sökas vid en miljöprövningsdelegation.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken utföra de skyddsåtgärder, iakta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Dessa krav gäller under förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla dem enligt 2 kap. 7 § första stycket samma balk. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder

Det är den som vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet som ska visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas och som ska beskriva var och hur verksamheten är tänkt att bedrivas samt komma med utredning i fråga om huruvida den kan tillåtas.

Enligt den s.k. stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken får täkt av torv inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Enligt naturvårdsverket kan våtmarker som omfattas av Myrskyddsplanen, våtmarker med naturvärdesklass 1 och 2 i Våtmarksinventeringen, våtmarker som är Natura 2000-områden eller av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, regelmässigt antas ha höga naturvärden och bör generellt undantas från exploatering.

Enligt 11 kap. 13 § miljöbalken får markavvattning inte utföras utan tillstånd. Vidare krävs tillstånd, i den utsträckning regeringen föreskriver det, för andra åtgärder som utförs för att avvattna mark i de fall åtgärden kan förväntas få en bestående negativ effekt på växt- och djurlivet. Särskilt tillstånd till markavvattning krävdes inte för torvtäktsverksamhet som har omfattats av koncession enligt den numera upphävda lagen om torvfyndigheter. Detta undantag gäller även i fortsättningen för koncessioner som redan har meddelats. Undantaget i tillståndsplikten i 11 kap. miljöbalken upphör dock att gälla om koncessionen löper ut, och nytt tillstånd enligt miljöbalken söks för fortsatt verksamhet på samma plats. Särskilt tillstånd för markavvattning måste då sökas i samband med ny prövning. Markavvattningen kan också kräva dispens enligt 11 kap. 14 § miljöbalken. Ett sådant tillstånd och en sådan dispens kan sökas hos miljöprövningsdelegationen tillsammans med tillståndet till miljöfarlig verksamhet.

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om torvtäkter som för närvarande håller på att uppdateras. Arbetet förväntas bli klart under 2023.

Som framgått tidigare i detta betänkande överlämnade Miljöprövningsutredningen i juni 2022 sitt betänkande till regeringen. Utredningen har haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning. I betänkandet lämnas en rad förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet. Vidare framgår av budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20) att regeringen avser att verka för att tillståndsprövningen enligt miljöbalken förenklas och förkortas och att en utredning ska tillsättas för att ta fram förslag för att göra prövningsprocessen mer flexibel, effektiv och förutsägbar.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20) anför regeringen vidare att våtmarker har betydelse för arbetet med klimatet, biologisk mångfald, övergödning och landskapets motståndskraft. Regeringen vill utveckla arbetet och satsar därför på en återvätning av dikade torvmarker som kan vara en mycket kostnadseffektiv klimatåtgärd. Regeringen redovisar vidare att de största nettoutsläppen i sektorn markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF, land-use, land-use change and forestry) görs från åkermark. Merparten av dessa utsläpp sker på dikad torvmark och mark som bebyggs. Dikade torvmarker på skogs- och jordbruksmark beräknas orsaka årliga utsläpp på runt nio miljoner ton koldioxid-ekvivalenter. Den statistiska osäkerheten är dock större för denna sektor jämfört med andra sektorer. Regeringen föreslog i budgetpropositionen att 200 miljoner kronor fr.o.m. 2023 ska finansiera återvätning av våtmarker. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97).

Skogsstyrelsen redovisade i april 2021 ett uppdrag om att genomföra en kunskaps sammanställning och analys av klimatpåverkan från dikad torvtäckt

skogsmark samt effekter av dikesunderhåll och återvätning (rapport 2021/7). Av redovisningen framgår bl.a. följande. När det gäller magrare torvmark i norra Sverige gör osäkerheter i skattningarna att det inte säkert kan bedömas om dikningen har haft en negativ eller positiv inverkan på avgången av växthusgaser från marken. Återvätning av näringsrik, väl-dränerad, dikad torvmark i södra Sverige bedöms dock i genomsnitt leda till en tydligt minskad klimatpåverkan i ett 100-årsperspektiv. För den grupp dikade torvmarker som har högst avgång av växthusgaser, dvs. näringsrik, väl-dränerad, dikad torvmark i södra Sverige med en tidigare jordbrukshistorik, indikerar resultaten för marken att återvätning ger en minskad klimatpåverkan även i ett 20-årsperspektiv. I 20-årsperspektivet får metanavgången en större vikt.

Naturvårdsverket fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att ta fram underlag för återvätning av våtmarker. I uppdraget ingår att ta fram ett underlag som pekar ut geografiska områden som är lämpliga för återvätning av våtmarker, bedöma vilken total areal som i ett samhällsekonomiskt perspektiv är lämplig för återvätning uppdelad på olika ägoslag, utreda om det behövs en ny stödmodell för återvätning av dikad jordbruksmark och ta fram en vägledning för hur de juridiska frågeställningarna kan hanteras vid återvätning av dikad torvmark, för att säkerställa kostnadseffektivitet och att ägande- och brukanderätten respekteras. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 november 2023.

Naturvårdsverkets publicerar statistik om nettoutsläpp och nettoupptag av växthusgaser från markanvändning på sin webbplats. Av denna statistik framgår när det gäller torv att 16 procent av Sveriges areal består av våtmark (som är ett samlingsnamn för alla olika typer av våtmarker som myr, kärr m.fl.) och att denna mark anses obrukad. I denna kategori redovisas dock mark som tas i anspråk för produktion av energitorv och odlingstorv. Utsläpp från energitorv redovisas i energisektorn. Torv tas ut på marker som redan dränerats för skogs- eller åkerbruk. Arealen för torvproduktionsmark är liten i jämförelse med all ej brukad våtmark. Nettoutsläppen från torvproduktion 2021 i Sverige var drygt 0,2 miljon ton koldioxidekvivalenter, vilket inkluderar markutsläpp och utsläpp från användning av odlingstorv.

Det pågår ett antal regeringsuppdrag när det gäller beredskap. Bland annat fick en särskild utredare i september 2021 i uppdrag att analysera och föreslå en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen samt utreda principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap. (dir. 2021:65). Uppdraget ska redovisas den 31 augusti 2023 (dir. 2023:35). Vidare fick en särskild utredare i april 2022 i uppdrag att föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Förslagen ska utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret i enlighet med målet för det civila försvaret (dir. 2022:33). Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2023. Jordbruksverket, livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har vidare fått i uppdrag att fortsätta det arbete

som inletts för att bygga upp en livsmedelsberedskap. Uppdraget ska slutredovisas den 1 april 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Miljöprövningsutredningen har haft i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen har vidare aviserat att en utredning ska tillsättas för göra prövningsprocessen enligt miljöbalken mer flexibel, effektiv och förutsägbar. Det pågår även flera regeringsuppdrag när det gäller livsmedelsberedskap. Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas. Utskottet konstaterar vidare att Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram underlag för återvätning och att Skogsstyrelsen har genomfört en kunskapssammanställning och analys av klimatpåverkan från dikad torvtäckt skogsmark.

Mot bakgrund av det arbete som pågår och med hänsyn till det som anförts i övrigt anser utskottet att motionerna 2022/23:968 (SD) yrkandena 1–3, 5 och 7–11 samt 2022/23:972 (SD) yrkande 25 kan lämnas utan åtgärd.

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om myndigheters organisation, verksamhet och kompetens.

Jämför reservation 24 (SD) och 25 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del framhålls behovet av att verka för en effektivare och mer förutsägbar myndighetsutövning. Motionärerna vill se att fler steg tas för att göra tillsynen mer likvärdig i hela landet och på olika nivåer, och att insatser som säkerställer att den tekniska kunskapsnivån hos tillsynspersonerna fortlöpande uppdateras.

Enligt kommittémotion 2022/23:970 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 bör det införas ett lagkrav om att kontrollanter ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. Motionärerna framhåller bl.a. att tillsyn som bedrivs med förståelse för verksamhetens villkor blir rättvisande och effektiv och leder till ändamålsenliga beslut som är lättare att följa. Kravet skulle t.ex. kunna uppfyllas genom tidigare arbetslivserfarenhet eller genom skräddarsydda insatser i utbildning eller vidareutbildning.

I kommittémotion 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 49 föreslås att det ska införas formella kompetenskrav så att personal som

kontrollerar djurskydd och miljökrav har förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. De som arbetar med djurskyddstillsyn i animalieproduktionen ska minst ha haft praktik inom djurhållning och i möjligaste mån egen yrkeserfarenhet av djurhållning. På så vis ser tillsynspersonen vid tillsynen både de hinder och möjligheter som finns vid regelefterlevnad i verksamheten. Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10.

I kommittémotion 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 59 anförs att specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha tillräcklig och adekvat utbildning i dessa näringar, inte enbart i biologi och ekologi. Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 20.

Enligt kommittémotion 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 50 bör det inrättas en miljöprövningsdelegation med särskild kompetens inom jordbruk. Motionärerna framhåller att god sakkompetens innebär att hänsyn kan tas till verksamhetens förutsättningar och att besluten anpassas till verksamheten.

I kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 27 lämnas förslag om att koncentrera tillsynen enligt 26 kap. miljöbalken för verksamheter och åtgärder kopplade till gruvverksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till en eller ett par länsstyrelser. Motionärerna menar att detta skulle kunna vara ett sätt att åstadkomma en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurser samt att säkerställa en fungerande rättssäkerhet.

Roland Utbult och Lili André (båda KD) föreslår i motion 2022/23:1581 en utredning av möjligheten att avveckla Havs- och vattenmyndigheten och införliva relevanta delar i Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets verksamheter.

Kompletterande uppgifter

EU:s kontrollförordning² innehåller bestämmelser om hur den offentliga kontrollen i medlemsstaterna och annan offentlig verksamhet som utförs av medlemsstaternas behöriga myndigheter ska organiseras och genomföras. Målet med förordningen är att fastställa harmoniserade unionsramar för organisationen av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet än offentlig kontroll i alla led i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

Förordningen ska tillämpas för att kontrollera att bestämmelser inom en rad olika sakområden följs. De berörda sakområdena utgörs bl.a. av livsmedel och livsmedelssäkerhet, foder och fodersäkerhet, djurhälsa, animaliska biprodukter och därav framställda produkter, djurskydd, ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter samt användning och märkning av skyddade ursprungsbeteckningar, skyddade geografiska beteckningar och garanterade traditionella specialiteter.

Enligt artikel 5.4 i kontrollförordningen ska personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet bl.a. få ändamålsenlig utbildning för sitt kompetensområde så att den på ett kompetent sätt kan utföra sina uppgifter och utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på ett enhetligt sätt och hålla sig uppdaterad på respektive kompetensområde och vid behov få regelbunden vidareutbildning. I bilaga II till förordningen anges några specifika områden som personalen ska få utbildning i. Myndigheterna ska vidare utarbeta och genomföra utbildningsprogram för att säkerställa att personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet får den utbildning som avses i artikeln.

Tillsyn enligt miljöbalken utförs av ett stort antal myndigheter. I miljötillsynsförordningen (2011:13) regleras vilken myndighet som har ansvar för tillsynen. Huvuddelen av miljöbalkstillsynen utförs av kommunerna och länsstyrelserna.

Genom propositionen Förbättrad tillsyn på miljöområdet (prop. 2019/20:137, bet. 2019/20: MJU19, rskr. 2019/20:337) infördes nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken för att anpassa balken till kontrollförordningen. Vidare infördes ett antal nya bestämmelser i syfte att effektivisera och förtydliga tillsynen enligt miljöbalken. Bland annat gavs länsstyrelserna rätt att förelägga kommuner som inte fullgör sitt tillsynsuppdrag att åtgärda brister i sitt uppdrag.

I 1 kap. 9 § miljötillsynsförordningen finns sedan 2020 en hänvisning till att det av 3 och 8 §§ myndighetsförordningen (2007:515) följer att en tillsynsmyndighet ska bedriva tillsynsarbetet effektivt och att myndigheten ska utveckla personalens kompetens i tillsynsfrågor.

Den nationella strategin för miljöbalkstillsynen 2022–2024 är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Strategin har tagits fram i samverkan mellan Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten, Socialstyrelsen och Svenska kraftnät. Strategin syftar till att främja tillsyn inom områden som ur ett nationellt perspektiv är extra angelägna under strategins period. En ökad tydlighet gynnar att myndigheternas samlade resurser och kompetens används effektivare, bidrar till en ökad likvärdighet i tillsynen och underlättar planering av tillsyn.

Miljösamverkan Sverige är ett samverkansorgan för tillsynsvägledning, tillsyn och viss prövning inom miljöbalksområdet och närliggande lagstiftningar. Deltagare är Sveriges länsstyrelser, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Organisationens arbete syftar till att leda

till en ökad samsyn hos länsstyrelserna, ge en mer enhetlig myndighetsutövning och att stödja länsstyrelserna i rollen som tillsynsvägledare och som tillsyns- och prövningsmyndigheter. Miljösamverkans uppdrag är att samordna och effektivisera miljöbalkstillsynen och skapa gemensamma bedömningsgrunder för kommunernas och länsstyrelsernas tillsyn. Utbildning och fortbildning är också en viktig del av arbetet. Det praktiska arbetet handlar om att genomföra gemensamma tillsyns- och informationskampanjer, ta fram handläggartöd och informationsmaterial samt ordna nätverksträffar och utbildningar.

Utöver Miljösamverkan Sverige finns det flera regionala samverkansorgan runt om i landet som alla strävar efter att effektivisera och stödja myndigheternas miljötillsyn. Den regionala samverkan består av kommunernas miljöförvaltningar tillsammans med andra i länet, vanligen länsstyrelse, regionförbund, kommunförbund och region.

Livsmedelskontrollen i Sverige utförs av kommunerna, länsstyrelserna och Livsmedelsverket. Kommunerna ansvarar för offentlig kontroll i t.ex. butiker, restauranger och skolkök. Länsstyrelserna ansvarar för kontrollen av livsmedelsföretagens anläggningar i primärproduktionen. Livsmedelsverket kontrollerar livsmedelsföretagare som omfattas av vissa särskilda hygienregler, exempelvis slakterier och vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverket ansvarar även för att samordna övriga livsmedelskontrollmyndigheter och ge råd, stöd och vägledning till dem.

Livsmedelsverket har fått ett antal uppdrag av regeringen om att likrikta och utveckla livsmedelskontrollen. I regleringsbrevet för 2017 fick myndigheten t.ex. i uppdrag att under 2017–2019 utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder. Livsmedelsverket har även fått i uppdrag att vidta ett antal åtgärder under 2020–2025 för att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. En av åtgärderna i uppdraget handlar om att vidareutveckla det arbete som pågår inom livsmedelskontrollen för att öka likvärdigheten, utveckla bemötandefrågor och på andra sätt underlätta för företagen. I arbetet ska ingå bl.a. kompetenshöjande insatser, arbete för att etablera en god kontrollsed, målgruppsanpassning av information till företag och, där det bedöms möjligt, nationella anpassningar av livsmedelslagstiftningen med fokus på små företag.

Enligt 8 kap. 1 § djurskyddslagen utövar länsstyrelserna och de andra statliga myndigheter som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheterna) offentlig kontroll. När det gäller djurskyddskontrollen är Jordbruksverket central förvaltningsmyndighet på djurskyddsområdet. Jordbruksverket ansvarar bl.a. för att samordna övriga kontrollmyndigheter och ge stöd, råd och vägledning till dem. Jordbruksverket har fått ett antal uppdrag av regeringen om att likrikta och utveckla djurskyddskontrollen. Jordbruksverket har t.ex. inom ramen för livsmedelsstrategin haft i uppdrag att öka kvaliteten, likvärdigheten och effektiviteten i djurskyddskontrollen. Uppdraget pågick under 2017–2019. Myndigheten arbetade bl.a. med mobil djurskyddskontroll

där digitala verktyg utvecklades för att registrera kontrollresultat i fält. Myndigheten har även tagit fram en kontrollutbildning för djurskydd och samsyn som är en webbaserad utbildning i att utföra djurskyddskontroll.

I förarbetena till den nya djurskyddslagen (prop. 2017/18:147 s. 195) anförde regeringen att det inte är lämpligt att i föreskrifter ställa upp tvingande krav på vissa kvalifikationer för djurskyddskontrollanter. Regeringen framhöll att den typen av reglering inte finns för myndighetsanställda som utför tillsyn eller kontroll på andra områden. Vidare anfördes att det i Sverige tvärtom är relativt ovanligt med sådan behörighetsreglering, och regleringen förbehålls sektorer där särskilt höga kompetenskrav behöver ställas, t.ex. för yrken inom hälso- och sjukvården. Regeringen anförde vidare att det hos Jordbruksverket och övriga kontrollmyndigheter bedrivs ett kontinuerligt arbete för att på andra sätt säkerställa att kontrollpersonalen har lämplig kompetens. Regeringen bedömde därför att det inte borde införas något bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens.

Det finns i dag 12 miljöprövningsdelegationer placerade inom länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens respektive Norrbottens län (2 § förordningen [2011:1237] om miljöprövningsdelegationer). I förordningen om miljöprövningsdelegationer regleras bl.a. delegationernas sammansättning och provningsområde. Tidigare gjordes provning av ansökan om tillstånd till B-verksamhet vid landet samtliga 21 länsstyrelser. Det övergripande syftet med att koncentrera provningen till ett antal länsstyrelser var att åstadkomma en mer effektiv provning och kortare handläggningstider (prop. 2009/10:215).

Den tidigare nämnda Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) har bl.a. utvärderat vissa aspekter av miljöprövningsdelegationernas roll och organisation, t.ex. om det är ändamålsenligt att koncentrera provningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. Utredningen gör bedömningen att det inte är ändamålsenligt att koncentrera vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. Utredningen anför i denna del följande:

Den övervägande majoriteten av de aktörer vi har inhämtat synpunkter från, inte minst länsstyrelserna själva, ser risker för en ökad sårbarhet i takt med ökad koncentration. Det finns också en naturlig koncentration och kompetensförsörjning vad gäller många ärendetyper genom den geografiska fördelningen. Genom förslaget om generella förordnanden kan miljöprövningsdelegationerna själva, när de bedömer det ändamålsenligt, dra fördel av specialistkompetens som finns någon annanstans. Dessutom främjas ökad effektivitet, samordning och användning av relevant kompetens inom länsstyrelsen genom våra förslag i kapitel 6 och 8. Vi menar att tiden inte är mogen för någon ytterligare koncentration. Vi förordar i stället den redan genomförda koncentrationen utvärderas innan någon ny organisationsförändring görs.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom Regeringskansliet.

I juni 2022 gavs en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag som syftar till att stärka arbetet med att upptäcka och motverka fusk i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan (dir. 2022:99). I uppdraget ingår att lämna förslag som säkerställer en fungerande organisation och finansiering med effektiva sanktioner som gör det möjligt att identifiera, förhindra och beivra fusk enligt unionsrättens krav på offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan. Utredaren ska bl.a. föreslå hur den samordnande rollen i fråga om fuskkontroll kan utvecklas och stärkas hos en central myndighet med samordnande uppgifter när det gäller offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan och ta ställning till om en central myndighet bör utses för att på nationell nivå få ett särskilt ansvar för att samordna arbetet med fuskkontroll i hela den jordbruksbaserade livsmedelskedjan. Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2024.

Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav (1 § förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten). Myndigheten startade 2011 och tog då över ansvar från Fiskeriverket, som därmed lades ned, och Naturvårdsverket.

Utskottets ställningstagande

Att myndighetsutövningen är förutsägbar och likvärdig över hela landet och att de som arbetar på myndigheter med bl.a. tillsynsfrågor har lämplig kompetens och utbildning är grundläggande för en rättsäker och korrekt myndighetsutövning. Utskottet konstaterar att det i kontrollförordningen ställs krav på att personal som utför offentlig kontroll och annan verksamhet bl.a. ska få ändamålsenlig utbildning och vid behov regelbunden vidareutbildning. Utskottet konstaterar vidare att det nyligen, med anledning av den nya kontrollförordningen, har genomförts förändringar när det gäller miljötillsynen i syfte att effektivisera och förtydliga tillsynen. Av miljötillsynsförordningen framgår att tillsynsarbetet ska genomföras effektivt och att personalens kompetens ska utvecklas. Utskottet vill framhålla att den nationella strategin för miljöbalkstillsynen liksom det arbete som sker inom Miljösamverkan Sverige är viktiga verktyg i arbetet med en effektiv och likvärdig tillsyn och i arbetet med utbildning och fortbildning. Utskottet konstaterar vidare att både Livsmedelsverket och Jordbruksverket har genomfört uppdrag om att likrikta kontrollen. Slutligen noterar utskottet att behörighetsreglering bara finns inom vissa områden där särskilt höga krav måste ställas, såsom yrken inom hälso- och sjukvården. Med hänvisning till vad som nu anförts anser utskottet att motionerna 2022/23:907 (C) yrkande 73 i denna del, 2022/23:970 (SD) yrkande 11, 2022/23:972 (SD) yrkande 59, 2022/23:977 (SD) yrkande 20, 2022/23:985 (SD) yrkande 49 och 2022/23:997 (SD) yrkande 10 kan lämnas utan åtgärd.

Miljöprövningsutredningen har nyligen utrett frågan om att koncentrera prövningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. Utredningens betänkande bereds nu inom Regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motion 2022/23:985 (SD) yrkande 50 lämnas utan åtgärd. Frågan om att koncentrera tillsynen av miljöfarlig verksamhet till färre länsstyrelser har enligt utskottet viss koppling till denna fråga, och därför föreslår utskottet även att motion 2022/23:1123 (C) yrkande 27 lämnas utan åtgärd.

Utskottet konstaterar att Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Utskottet finner inte skäl att föreslå någon förändring när det gäller Havs- och vattenmyndighetens verksamhet. Motion 2022/23:1581 (KD) avstyrks därför.

Talerätsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om talerätsfrågor.
Jämför reservation 26 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31 anförs att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska ge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder inom pågående markanvändning. Motionärerna menar att tillämpningen av Århuskonventionen i Sverige har lett till en praxis som hotar att skapa stora problem för skogsbrukare. Sveriges tillämpning av Århuskonventionen behöver ses över med speciell hänsyn till markägarnas behov att kunna sköta sin egendom inom lagens ramar och utan störningar.

I kommittémotion 2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) framhålls att det är uppseendeväckande att små miljöorganisationer, med säte i någon storstad, ska kunna överklaga beslut var som helst i landet när de enda som direkt berörs är lokalbefolkningen. Enligt motionärerna måste regeringen därför ändra på organisationskraven när det gäller miljöorganisationers rätt att överklaga beslut om skydds- och licensjakt (yrkande 36). Endast den organisation som är direkt berörd bör kunna överklaga beslut om skydds- och licensjakt (yrkande 37). Regeringen bör även utreda konsekvenserna av den nuvarande lagstiftningen och återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen av den kan förbättras (yrkande 38). Slutligen anför motionärerna att Århuskonventionen bör förändras så att personer och miljöorganisationer som inte direkt berörs av ett beslut om skydds- eller licensjakt inte heller ska kunna överklaga ett sådant beslut (yrkande 39).

Även i motion 2022/23:1869 av Sten Bergheden (M) anförs att regeringen bör överväga att se över talerätten för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar när det gäller frågor om skydds- och licensjakt.

Kompletterande uppgifter

Århuskonventionen och EU-rätten

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) trädde i kraft i oktober 2001. Sverige är part till konventionen sedan 2005. Konventionen vilar på princip 10 i Riodeklarationen om miljö och utveckling, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna princip anger att miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå. På det nationella planet ska, enligt principen, varje individ ha skälig tillgång till den miljöinformation som finns hos offentliga organ, inklusive information om farliga material och verksamheter i samhället, och det ska ges möjlighet att delta i beslutsprocessen. Stater ska underlätta och uppmuntra folkligt medvetande och deltagande genom att se till att information finns lätt åtkomlig. Tillgång till effektiva juridiska och administrativa procedurer inklusive rättsmedel för upprättelse och gottgörelse ska erbjudas. I konventionen förklaras att ett tillfredsställande miljöskydd är väsentligt för människors välbefinnande och för deras åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter. Varje människa har rätt att leva i en miljö som är förenlig med hälsa och välbefinnande men också en skyldighet att, både ensam och tillsammans med andra, skydda och förbättra miljön för nuvarande och kommande generationer. För att kunna hävda denna rättighet och fullgöra denna skyldighet anger konventionen att medborgarna måste ha tillgång till miljöinformation, rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Konventionens bestämmelser utgör en minimistandard. Enligt konventionen har icke-statliga organisationer som främjar miljöskydd och som uppfyller de krav som uppställs i nationell rätt en särskilt viktig roll, och de tillerkänns därför samma rättigheter som den berörda allmänheten i övrigt. Konventionen bygger på följande tre grundprinciper som brukar kallas konventionens tre pelare:

- allmänhetens rätt att ta del av miljöinformation som finns hos myndigheter
- allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser som har inverkan på miljön
- allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Även EU är part till Århuskonventionen, och konventionen är införlivad i EU-lagstiftningen genom förordning (EG) nr 1367/2006.³ Enligt förordningen får

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1367/2006 av den 6 september 2006 om tillämpning av bestämmelserna i Århuskonventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor på gemenskapens institutioner och organ.

icke-statliga organisationer väcka talan vid EU:s domstolar mot de beslut som EU:s institutioner och organ har fattat. Konventionen är också genomförd i EU-rätten genom bestämmelser i bl.a. direktivet om allmänhetens deltagande.⁴ Även andra EU-direktiv ställer upp vissa krav på allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

I artikel 4.3 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) föreskrivs att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller unionens institutioners akter. Enligt artikel 19.1 andra stycket i EU-fördraget ska medlemsstaterna fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten. Artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna anger att var och en vars unionsrättsliga rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol.

I artikel 9.3 i Århuskonventionen anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning.

EU-domstolen har tolkat denna artikel i ett förhandsavgörande som gällde frågan om att bevilja undantag från brunbjörnens strikta skydd enligt art- och habitatdirektivet genom ett administrativt förfarande (mål C-240/09). EU-domstolen uttalade att artikel 9.3 inte har direkt effekt men att det ankommer på den nationella domstolen att i den utsträckning det är möjligt tolka den nationella rätten i enlighet med de mål som ställs upp i artikel 9.3 för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionens miljölagstiftning. En miljöorganisation ska därför enligt EU-domstolen ges möjlighet att väcka talan vid domstol mot ett beslut fattat efter ett administrativt förfarande som kan strida mot unionens miljölagstiftning.

Nationell rätt

I Sverige har Århuskonventionens krav på tillgång till rättslig prövning huvudsakligen genomförts genom bestämmelser i miljöbalken. Miljöorganisationers rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken regleras i 16 kap. 13 § miljöbalken. Enligt bestämmelsen får överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken överklagas av en ideell förening eller annan juridisk person som

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 25 juni 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och till rättslig prövning, av direktiv 85/337/EG och direktiv 96/61/EG.

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen
2. inte är vinstdrivande
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

För att få överklaga räcker det inte att organisationen har klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken, utan den måste även vara parts- och processbehörig enligt 11 kap. 2 § rättegångsbalken. Organisationen måste också ha rättskapacitet, vilket när det gäller en ideell förening innebär att den ska ha stadgar och styrelse. För processbehörighet förutsätts att det finns en behörig ställföreträdare som kan föra organisationens talan (prop. 1997/98:45 del 2).

När det gäller skogsbruksåtgärder stadgas i 40 § skogsvårdslagen (1979:429) att Skogsstyrelsens beslut enligt lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I skogsvårdslagen finns inga bestämmelser som specificerar vem som får överklaga ett beslut. Enligt 42 § förvaltningslagen (2017:900) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Frågan om vem som kan anses vara berörd av ett beslut har i svensk rättstradition ofta lämnats till de rättstillämpande organen att avgöra.

I en dom den 7 februari 2013 (mål nr 4390-12 och 4396-12) fann Kammarrätten i Stockholm att miljöorganisationer under vissa förutsättningar ska ha talerätt med hänsyn till Århuskonventionens bestämmelser när det gäller beslut om jakt på rovdjur som skyddas av EU-rätten. Denna praxis har sedan vidareutvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens dom den 14 februari 2014 i det s.k. Änokfallet (HFD 2014 ref. 8). I målet gavs en miljöskyddsförening rätt att överklaga ett beslut enligt skogsvårdslagen (1979:429) för att säkerställa att allmänheten har tillgång till effektiva rättsmedel i enlighet med Århuskonventionen. Miljöorganisationers talerätt har också behandlats av Högsta förvaltningsdomstolen i det s.k. vargmålet. I målet tydliggjorde domstolen Sveriges internationella åtaganden i detta hänseende (Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 18 december 2015 i mål nr 312-15).

Regeringen gav i november 2015 en särskild utredare i uppdrag att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. I betänkandet Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (SOU 2017:81) bedömde utredaren att skogsvårdslagen omfattas av Århuskonventionen och att det därmed följer en förpliktelse att säkerställa att allmänheten i enlighet med nationell rätt har tillgång till effektiva rättsmedel när det gäller beslut om tillstånd och villkor för avverkning av fjällnära skog och ädellövskog. Också beslut om föreläggande eller förbud med anledning av en underrättelse om avverkning m.m. enligt 14 § skogsvårdslagen eller annan tillsyn enligt denna lag bör behandlas på motsvarande sätt. I betänkandet föreslås därför att överklagandehänvisningen i 40 § skogsvårdslagen ändras så att det framgår att dessa beslut får överklagas av sådana ideella föreningar eller andra juridiska personer som avses i 16 kap.

13 § miljöbalken. Betänkandet innehåller inte något förslag på att Skogsstyrelsens övriga beslut eller ställningstaganden att inte fatta beslut med anledning av underrättelser m.m. ska kunna överklagas utöver vad som anges om överklagande i förvaltningslagen. Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds betänkandet fortfarande.

Riksdagens tillkännagivande om Århuskonventionens talerätsregler

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om Århuskonventionens talerätsregler när det gäller möjligheten att överklaga beslut om licens- eller skydds jakt (bet. 2021/22: MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet anförde bl.a. att Århuskonventionens talerätsregler är alltför generöst utformade eftersom reglerna även ger miljöorganisationer som inte är direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt möjlighet att överklaga det. Det finns därför enligt utskottet anledning att verka för en förändrad utformning av konventionen, och därigenom även av den EU-rättsliga regleringen på området, som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt ges talerätt.

I skrivelse 2022/23:75 redovisas att även EU är part till Århuskonventionen, vilket innebär att en ändring av konventionen förutsätter att Sverige driver frågan inom ramen för rådsarbetsgruppen för internationella miljöfrågor i rådet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om riksdagens tillkännagivande till regeringen om att verka för en förändrad utformning av Århuskonventionen som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt ges talerätt. Utskottet har förtroende för att regeringen kommer att arbeta skyndsamt med riksdagens tillkännagivande och under arbetet i sedvanlig form återkomma till riksdagen med information om frågans beredning.

Utskottet konstaterar vidare att Sverige som part till Århuskonventionen och som medlem i EU, har åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Utskottet konstaterar att det regelverk och den domstolspraxis som vuxit fram i Sverige när det gäller miljöorganisationers talerätt till stor del är en följd av Sveriges internationella och EU-rättsliga åtaganden. Det övergripande syftet är att garantera miljöorganisationer rätt till överprövning i enlighet med Århuskonventionen. Utskottet konstaterar vidare att frågan om att överklaga skogsbruksåtgärder omfattas av betänkandet Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen som bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2022/23:977 (SD) yrkande 31, 2022/23:994 (SD) yrkandena 36–39 och 2022/23:1869 (M) kan lämnas utan åtgärd.

Äganderätt och brukande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar och om äganderätt och grön infrastruktur.

Jämför reservation 27 (SD), 28 (C), 29 (SD) och 30 (C).

Motionerna

Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar

I partimotion 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 9 anförs att de förstärkningar som gjordes av äganderätten i de två skogspropositioner som togs fram inom ramen för januariavtalet bör genomföras fullt.

I kommittémotion 2022/23:854 av Daniel Bäckström m.fl. (C) anförs att myndigheterna behöver bli bättre på att beakta äganderätten i beslut och ställningstaganden. I yrkande 1 föreslår motionärerna därför att regeringen under 2023 ska utveckla instruktioner och regleringsbrev för berörda myndigheter så att de tydligare beaktar äganderätten i beslut och ställningstaganden som rör skogen. Motionärerna framhåller vidare behovet av att staten är tydlig med att den tar sitt ansvar för att täcka kostnaderna för den enskilde skogsägaren när det införs restriktion när det gäller brukande. Enligt yrkande 2 bör regeringen därför se över möjligheten att ersätta alla redan beslutade avsättningar och intrång innan nya skyddade områden inrättas. I yrkande 3 föreslås att rättslig prövning för markägare bör möjliggöras vid begränsningar och restriktioner i markområden med anledning av områdesskydd. För att underlätta för den enskilda skogsägarens möjligheter att överklaga eller ifrågasätta myndighetsbeslut vill motionärerna se förenklade rättsliga prövningar. Enligt yrkande 18 bör regeringen senast 2023 förtydliga att markägare ska kunna få ersättning vid ett förbud att bruka marken med hänvisning till artskyddet.

Kommittémotion 2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 25 berör frågan om att stärka äganderätten. Motionärerna framhåller bl.a. att markbrukandebegränsningar ska undvikas och att mark ska kunna undantas från brukande enbart efter mycket noggrann prövning. Enligt kommittémotion 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 34 bör restriktioner när det gäller brukande av skog utöver vad som är tydligt fastlagt i lag alltid omgående åtföljas av ersättning. Dessutom ska markägaren enligt yrkande 35 vid begränsningar av markanvändningen alltid ha rätt till överläggning.

förenklad rättslig prövning och möjlighet att överklaga. På ett liknande sätt anförs i kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 att brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skälig ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren. I yrkande 1 i samma motion anförs att ett beslut om expropriering av privat mark eller begränsning när det gäller nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål. Enligt yrkande 8 bör markägare alltid kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen när det gäller att undanta mark från brukande, så att markägarens delaktighet garanteras i utrednings- och beslutsprocessen. I yrkande 38 anförs att det är av stor vikt att skälig ersättning utgår till markägarna vid bildandet av vattenskyddsområden. Frågan om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden behöver enligt motionärerna utredas vidare.

I motion 2022/23:448 av Mats Green (M) anförs att den försvagade svenska äganderätten bör stärkas genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privatägd mark i synnerhet. Enligt motion 2022/23:449 av Mats Green (M) bör den försvagade svenska äganderätten stärkas genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom. I motion 2022/23:451 av Mats Green (M) anförs att regeringen bör se över möjligheten för ett system för ersättning för beslagtagna mark på grund av art- och habitatdirektivet och artskyddsförordningen. Enligt motion 2022/23:774 av Mats Green (M) bör regeringen överväga att genomföra en översyn och förändring av bl.a. miljöbalken och artskyddsförordningen mot bakgrund av lagstiftningen om egendomsskydd i syfte att förstärka den försvagade äganderätten. Enligt motion 2022/23:1707 av Jesper Skalberg Karlsson (M) bör äganderätten stärkas i lagar och förordningar. Sten Bergheden (M) anför i motion 2022/23:1870 att det vid inskränkning i äganderätten och bestämmanderätten över marken bör betalas ut ersättning till den drabbade fastighetsägaren. Motionären framhåller att markägare som drabbas av inskränkningar när det gäller hur man får sköta sin mark eller använda den ska ersättas fullt ut av staten för intrånget. Enligt motion 2022/23:1945 av Sten Bergheden (M) bör regeringen överväga att se över reglerna för ersättning för Natura 2000-områden.

Äganderätt och grön infrastruktur

Enligt kommittémotion 2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 27 bör regeringsuppdraget till länsstyrelserna om de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur avbrytas. Vidare bör enligt motionärerna begreppet grön infrastruktur och dess användning ses över grundligt innan det används i andra uppdrag till statliga myndigheter.

Enligt kommittémotion 2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 25 bör arbetet med grön infrastruktur, som varken är specificerat i regleringsbrevet till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning, avbrytas. I yrkande 24 anförs att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare om den inte har utarbetats i samråd med och med samtycke av samtliga berörda markägare. Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29.

Kompletterande uppgifter

Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar

Skyddet för äganderätten, det s.k. egendomsskyddet, är en grundläggande fri- och rättighet enligt regeringsformen och Europakonventionen. Vid ingrepp i egendomsskyddet gäller enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång som görs i skyddet för egendom med hänvisning till det allmännas intresse måste balanseras mot den skada den enskilde drabbas av till följd av intrånget. Av 2 kap. 15 § andra stycket regeringsformen följer vidare att den enskilde ska vara tillförsäkrad ersättning när det allmänna inskränker någons användning av mark eller byggnad på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten.

I de fall en lag innebär att användningen av mark eller byggnad inskränks av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller att rätten till ersättning bestäms genom lag. För sådana rådighetsinskränkningar får det alltså övervägas om en rätt till ersättning ska införas. I 31 kap. 4 § miljöbalken anges sådana beslut enligt miljöbalken som berättigar till ersättning, exempelvis beslut som gäller naturreservat och beslut om biotopskyddsområden. I 31 kap. 2 § miljöbalken anges att bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) som huvudregel ska gälla vid ersättning enligt 31 kap. miljöbalken.

Proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund behandlades av utskottet våren 2022 (2021/22:MJU18). I propositionen föreslog regeringen, för att stärka ägande- och brukanderätten och erbjuda skogsägare alternativ när värdefull skog skyddas, nya ersättningsmarker och ett utökat markförsäljningsprogram från Sveaskog. Riksdagen antog regeringens förslag (rskr. 2021/22:206–207).

Våren 2022 behandlade utskottet även proposition 2021/22:207 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (bet. 2021/22:MJU30). I propositionen föreslogs förändringar för att tydliggöra rätten till ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog eller vid tillståndsbeslut med långtgående villkor. Riksdagen antog regeringens förslag (rskr. 2021/22:453).

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen fick 2022 flera uppdrag med anledning av dessa propositioner. Bland annat ska myndigheterna utreda och lämna förslag på ändringar när det gäller biotopskydd för att göra skyddsformen mer flexibel, ändamålsenlig och attraktiv och utreda mer flexibla skydds- och ersättningsformer särskilt anpassade för fjällnära områden. Uppdraget ska redovisas den 15 juni 2023. Myndigheterna ska vidare – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i proposition 2021/22:58 – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas (M2022/01241). Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Artskyddsutredningen överlämnade i juni 2021 betänkandet Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar (SOU 2021:51) till regeringen. Utredningen tar bl.a. upp frågan om en tydligare ansvarsfördelning mellan det allmänna och verksamheter eller markägare vad gäller kostnaden för att bevara biologisk mångfald och möjligheterna till överklagande. Bland annat berörs rätten till ersättning vid vissa fridlysningsbeslut som i praktiken motsvarar områdeskydd när de avsevärt försvårar pågående markanvändning, samtidigt som EU-statsstödsregler behöver beaktas.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20) anför regeringen att den i linje med förvaltarskapstanken ser aktiva och engagerade skogsägare som avgörande för att stärka ekosystemen i skogen och för att ta tillvara skogen som kolsänka och förnybar råvara. Arbetet fortsätter med att genomföra den reform som aviserades i skogspropositionen (prop. 2021/22:58) att äganderätten bör stärkas vid formellt skydd av skog genom att frivillighet ska vara en grundläggande utgångspunkt och ett huvudsakligt arbetssätt för myndigheterna. Eventuella undantag ska göras restriktivt när det är befogat. Regeringen framhåller vidare att en viktig del i frågan om stärkt äganderätt är att markägare ska få ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning som de har rätt till. Regeringen anför vidare att den fortfarande bereder Artskyddsutredningens betänkande och kommer att ta ställning till behovet av att se över tillämpliga bestämmelser i miljöbalken. Skyddet för äganderätten ska vara vägledande i fråga om ersättning vid inskränkning i pågående markanvändning vid artskyddsärenden.

I april 2016 presenterade Dricksvattenutredningen sitt slutbetänkande En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32). Utredningen hade på regeringens uppdrag gått igenom dricksvattenområdet för att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och lång sikt. Utredningen går inte närmare in på frågan om grunderna för rätt till ersättning och lägger inte heller fram några förslag i den delen. Däremot belyser utredningen frågor relaterade till ersättning och hur frågor om ersättning påverkar processen och förutsättningarna för att inrätta vattenskyddsområden. Utredningens betänkande bereds inom Regeringskansliet.

Äganderätt och grön infrastruktur

Naturvårdsverket definierar grön infrastruktur som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och ekosystemtjänster som är viktiga för samhället främjas i hela landskapet. I praktiken innebär arbetet med grön infrastruktur att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer, ekosystemfunktioner och naturliga processer beaktas såväl i fysisk planering och pågående mark- och vattenanvändning som i brukande och förvaltning av naturresurser. Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur är en central åtgärd i den nationella strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141, bet. 2013/14:MJU27, rskr. 2013/14:359).

I oktober 2018 redovisade länsstyrelserna ett regeringsuppdrag där det framgår att arbetet med grön infrastruktur möjliggör ökad transparens och att det ger underlag för landskapsaktörer. Vid samma tidpunkt redovisade Naturvårdsverket även ett uppdrag om grön infrastruktur (NV-01521-1). Av redovisningen framgår att området är under utveckling och att många komplexa frågor hanteras. Myndigheten bedömde att fortsatt och fördjupad dialog samt samverkan med berörda aktörer är avgörande. Därtill pekade myndigheten ut förutsättningar och områden som är relevanta att fokusera på i det långsiktiga arbetet med grön infrastruktur.

Riksdagens tillkännagivanden om äganderätt, egendomsskydd och ersättning

I juni 2022 beslutade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, om två tillkännagivanden som rör frågor om äganderätt och ersättning (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Enligt det första tillkännagivandet måste det skapas bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådhetsinskränkningar ska kunna upprätthålla proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning. Utskottet anförde i huvudsak att det finns brister i tillämpningen när det gäller proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning för rådhetsinskränkningar i förhållande till markägare, vilket är problematiskt med tanke på att skyddet för äganderätten är en grundläggande fri- och rättighet.

Det andra tillkännagivandet rör äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd. Utskottet anförde i sitt ställningstagande bl.a. att myndigheterna behöver ta tydligare hänsyn till äganderätten i beslut och ställningstaganden och att kortare handläggningstider och ett mer serviceinriktat bemötande bör eftersträvas. När markägaren har kommit överens med staten om formellt skydd bör huvudregeln vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till skyddsbeslutet. Samtliga nu beskrivna aspekter behöver enligt utskottet hanteras inom ramen för såväl den kommande parlamentariska kommitténs uppdrag (jfr riksdagens

tillkännagivande från 2019 som det redogörs för nedan) som i den löpande myndighetsutövningen i skogliga frågor.

I skrivelse 2022/23:75 hänvisar regeringen när det gäller dessa tillkännagivanden till det tidigare nämnda uppdraget om att se över den nationella strategin för formellt skydd av skog som ska redovisas i mars 2025. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

I juni 2019 riktade riksdagen, på konstitutionsutskottets förslag, en uppmaning till regeringen om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Konstitutionsutskottet anförde att det är betydelsefullt att samhället värnar äganderätten och att markägare så långt som möjligt bör få bestämma över sin egendom. Beslut som rör exempelvis skydd av värdefulla områden, arter och ekosystem bör bygga på samarbete med markägare och respekt för äganderätten. Med stärkt egendomsskydd säkras Sveriges viktiga naturtillgångar och en omställning till ett mer hållbart samhälle, enligt utskottet (bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281).

I skrivelse 2022/23:75 redovisas att regeringen har som ambition att tillsätta en utredning som ska få i uppdrag att överväga frågor som rör det grundlagsreglerade egendomsskyddet.

Riksdagens tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur

I juni 2022 beslutade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, om ett tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–389). I sitt ställningstagande framhöll utskottet i huvudsak följande. När uppdraget om handlingsplaner för grön infrastruktur gavs var utgångspunkten att det inte skulle påverka det privata ägandet. Utskottet har dock fått tydliga signaler om att det enskilda ägandet har utmanats. Det är viktigt att, inom ramen för arbetet med artskyddsutredningens förslag och riksdagens tillkännagivande om att se över egendomsskyddet, utreda hur handlingsplanerna för grön infrastruktur påverkar det enskilda ägandet och brukandet och om det finns bättre sätt att värna olika ekosystem och arter. I avvaktan på detta bör arbetet med grön infrastruktur avbrytas och inga nya handlingsplaner tas fram.

I skrivelse 2022/23:75 redovisas att frågan behöver beredas vidare inom Regeringskansliet, bl.a. mot bakgrund av det tidigare nämnda uppdraget om att se över den nationella strategin för formellt skydd av skog som ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Utskottets ställningstagande

Stärkt äganderätt och ersättning för rådighetsinskränkningar

Utskottet påminner om att riksdagen under 2022 riktade två tillkännagivanden till regeringen om rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar och utbetalningen av ersättning vid beslut om formellt skydd. Utskottet välkomnar därför att den nationella strategin för formellt skydd av skog ska ses över och att det i detta arbete särskilt ska beaktas hur äganderättsperspektivet ska stärkas. Utskottet ser vidare positivt på att regeringen har för avsikt att fortsätta arbetet med att genomföra den reform som aviserades i skogspropositionen om stärkt äganderätt vid formellt skydd av skog. Därutöver konstaterar utskottet att arbetet med Artskyddsutredningens betänkande fortsätter och att regeringen anfört att skyddet för äganderätten ska vara vägledande i fråga om ersättning vid inskränkning i pågående markanvändning vid artskyddsärenden. Utskottet noterar slutligen att Dricksvattenutredningens slutbetänkande belyser frågor relaterade till ersättning när vattenskyddsområden inrättas och att betänkandet nu bereds inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda och det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna 2022/23:448 (M), 2022/23:449 (M), 2022/23:451 (M), 2022/23:774 (M), 2022/23:854 (C) yrkandena 1–3 och 18, 2022/23:937 (SD) yrkande 25, 2022/23:972 (SD) yrkandena 34 och 35, 2022/23:977 (SD) yrkandena 1, 8, 21 och 38, 2022/23:1672 (C) yrkande 9, 2022/23:1707 (M), 2022/23:1870 (M) och 2022/23:1945 (M) lämnas utan åtgärd.

Äganderätt och grön infrastruktur

Utskottet konstaterar att riksdagen under 2022 beslutade om ett tillkännagivande om att avbryta arbetet med grön infrastruktur. Regeringen har i skrivelse 2022/23:75 redovisat att frågan behöver beredas vidare inom Regeringskansliet, bl.a. mot bakgrund av ett pågående regeringsuppdrag. Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt arbetar vidare med riksdagens tillkännagivande och finner inte skäl att på nytt rikta någon uppmaning till regeringen när det gäller denna fråga. Motionerna 2022/23:908 (C) yrkande 27, 2022/23:972 (SD) yrkande 29 och 2022/23:977 (SD) yrkandena 24 och 25 avstyrks därmed.

Regler och riktvärden för buller

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regler och riktvärden för buller.

Jämför reservation 31 (SD) och 32 (C).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 48 bör ljud från exempelvis skolor och idrottsaktiviteter inte likställas med industri- och trafikbuller.

I kommittémotion 2022/23:1143 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 19 anføres att bullerreglerna bör ses över. Motionärerna menar att det inte kan vara rimligt att barns idrottande ska bli lidande till följd av ett omodernt regelverk som missgynnar deras idrottande och fritidsaktiviteter.

Ingemar Kihlström (KD) föreslår i motion 2022/23:1576 att den högsta tillåtna ljudnivån för idrottsanläggningar ska ändras till samma nivå som gäller för väg och järnväg.

Marléne Lund Kopparklint (M) anför i motion 2022/23:592 att det bör övervägas att ta fram en moderniserad vägledning om metoder och riktvärden för bullermätning som inte begränsar idrottsföreningar och motorsportens verksamheter på idrottsanläggningar och motorbanor.

Kompletterande uppgifter

Både miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) samt plan- och byggförordningen (2011:338) innehåller uttryckliga krav på hänsyn till allmänna intressen som hälsa och säkerhet. Buller kan få konsekvenser för människors hälsa, och därför ska den som planlägger väga in ljudmiljön i bedömningen. Om man bedriver en verksamhet som kan ge störningar genom buller kan man vara skyldig att vidta skyddsåtgärder, begränsningar eller försiktighetsmått.

I november 2022 tog Naturvårdsverket fram en vägledning om buller från idrottsplatser (2022-11-28). Vägledningen har tagits fram för att minska risken för störningar från buller från idrottsutövning. Vägledningen innehåller inte riktvärden angivna som decibelnivåer. Ljud från idrottsplatser är mycket varierande till sin karaktär, både i ljudstyrka och varaktighet, och Naturvårdsverket bedömer att ett siffervärde inte är ändamålsenligt för att ha en effektiv tillsyn och minska risken för störning där den uppstår. I vägledningen finns stöd för hur en olägenhetsbedömning enligt miljöbalken bör göras. Det finns även exempel på åtgärder som kan vidtas.

Boverkets rapport 2020:22 Buller från idrottsplatser – en vägledning har tagits fram för bedömning av buller utomhus från idrottsplatser och liknande anläggningar vid tillämpning av plan- och bygglagen. Vägledningen är i första

hand avsedd att användas vid detaljplaneläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser.

I december 2020 meddelade Mark- och miljööverdomstolen dom i det s.k. Boovallemålet (M 7353-19). Mark- och miljööverdomstolen bedömde i det aktuella målet att buller från en så omfattande verksamhet som bedrivs på BoovalLEN gav upphov till en sådan olägenhet för människors hälsa som avses i miljöbalken. Domstolen bedömde inte att bullerstörningarna var så stora att den organiserade idrottsverksamheten behövde förbjudas men att kommunen måste genomföra vissa åtgärder för att begränsa bullerpåverkan. Domstolen kom fram till att bullerskydd inte var en miljömässigt motiverad och rimlig åtgärd i detta fall. Däremot ansåg domstolen att tiderna inom vilka idrottsverksamheten fick pågå skulle begränsas. I sin bedömning tog domstolen hänsyn till verksamhetens storlek, närheten till bostäder och de ljudnivåer som verksamheten orsakar. Domstolen anförde även att det i ett fall som det aktuella inte var lämpligt att tillämpa riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller.

Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller (NV rapport 6583) avser främst de verksamheter som förtecknas i 2–32 kap. miljöprövningsförfordningen (2013:251).

Naturvårdsverket har i Allmänna råd om buller från motorsportbanor, halkövningsbanor och banor för provning av motordrivna fordon (NFS 2004:16) angett riktvärden för buller. Råden är avsedda att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått om störning av buller från främst permanenta sport-, halkövnings- eller provningsbanor för motordrivna fordon.

Utskottets ställningstagande

Idrottsanläggningar behöver adekvata förutsättningar för att kunna säkerställa goda möjligheter för barns och ungas idrottande. Utskottet noterar samtidigt att buller påverkar vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Utskottet konstaterar att Naturvårdsverket har publicerat en särskild vägledning om buller från idrottsplatser. Vägledningen kan fungera som stöd för att minska bullerstörningar samtidigt som goda möjligheter till idrottsutövning bibehålls. Samtidigt har Boverket utformat en vägledning som kan användas vid detaljplaneläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser. Utskottet noterar vidare att mark- och miljööverdomstolen har uttalat att Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller inte är lämplig att använda i ärenden som rör idrottsverksamhet. Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2022/23:592 (M), 2022/23:909 (S) yrkande 48, 2022/23:1143 (SD) yrkande 19 och 2022/23:1576 (KD) kan lämnas utan åtgärd i den utsträckning de inte kan anses tillgodosedda.

Offentlig upphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om offentlig upphandling.
Jämför reservation 33 (S), 34 (SD), 35 (C) och 36 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 32 föreslås att regeringen under 2023 ska genomföra insatser för att det i offentlig upphandling av livsmedel ska ställas krav på gott djurskydd och god miljöhänsyn. Motsvarande förslag framförs även i motion 2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 6.

Motionärerna i kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 framhåller vikten av att offentlig upphandling bidrar till klimatomställningen genom att behoven i ökad utsträckning tillgodoses med giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar i enlighet med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi. Inköpsprocesser som genomsyras av hållbarhetsperspektivet och cirkulär ekonomi kan leda till en avsevärt minskad miljö- och klimatpåverkan.

I motion 2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3 anförs att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige, eller tagits fram i strid med gällande EU-lagstiftning, inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter. Motionärerna framhåller att Upphandlingsmyndigheten har kriterier som möjliggör att livsmedel lever upp till detta, men kriterier behöver även utvecklas för övriga djurprodukter, som t.ex. läder.

Enligt motion 2022/23:330 av Rickard Nordin (C) ska mat som serveras av det offentliga uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion. På ett liknande sätt lämnas i motion 2022/23:671 av Magnus Resare (M) förslag om att se över möjligheten att införa krav på att svenska jordbruksregler är uppfyllda vid produktionen av livsmedel som upphandlas av offentliga aktörer.

Enligt partimotion 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6 bör det göras enklare för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel. Samma förslag framförs även i kommittémotion 2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 33 och motion 2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 7.

I kommittémotion 2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att offentliga institutioner bör prioritera svenskfångad fisk vid inköp.

Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i motion 2022/23:2144 yrkande 7 en översyn med syftet att främja offentlig upphandling av närproducerat viltkött.

Kompletterande uppgifter

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna antog regeringen i juni 2016 en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom den offentliga sektorn och i näringslivet (Fi2016/00833/OU). Målet är att få fler myndigheter att använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg i sin verksamhet. Strategin innehåller sju inriktningsmål, och kopplat till dessa mål finns handfasta tips och råd om hur verksamheten kan arbeta för att uppfylla målen. Enligt mål 6 i upphandlingsstrategin ska den offentliga upphandlingen vara miljömässigt ansvarsfull. Det anges att den miljöanpassade offentliga upphandlingen måste öka i hela den offentliga sektorn, att inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål samt att krav om djurskydd bör ställas. Vidare anges att den offentliga upphandlingen av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivån på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer.

Upphandlingsmyndigheten har utarbetat ett antal hållbarhetskriterier, i form av miljökrav och sociala krav, för ett tiotal produktområden som omfattar hundratals produkter. Dessa är frivilliga att använda. Hållbarhetskriterierna, som bl.a. finns för djurskydd, kan användas i upphandlande myndigheters kravställning. För att underlätta för upphandlande organisationer att arbeta med livsmedelsstrategins ambitioner som mål har Upphandlingsmyndigheten tagit fram vissa kravpaket där myndigheten samlar de hållbarhetskriterier som omfattar djurskyddsaspekter eller miljöaspekter som återfinns i svensk lagstiftning eller frivilliga branschöverenskommelser i Sverige.

I april 2022 lämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Sveriges globala klimatavtryck (SOU 2022:15) till regeringen. Miljömålsberedningens uppdrag har varit att föreslå en samlad strategi för att minska klimatpåverkan från konsumtion med ambitionen att nå en klimatmässigt hållbar konsumtion på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Miljömålsberedningen lämnar flera förslag om hur det klimatpolitiska ramverket ska kunna få genomslag i offentlig upphandling. Miljömålsberedningen föreslår bl.a. en ny resultatindikator om klimatkrav till regeringens mål för den offentliga upphandlingen, ett etappmål inom miljömålssystemet om att utsläppen från offentligt upphandlade varor och tjänster ska minska snabbare än utsläppen från samhället i övrigt och en lagstadgad skyldighet för alla upphandlande myndigheter och enheter att beakta de nationella klimatmålen i sin offentliga upphandling. Miljömålsberedningen föreslår även att relevanta myndigheter ska utveckla tillsyn och statistik samt även starta arbetet för att bygga upp en databas med livscykelanalyser och livscykelkostnader. Dessutom föreslår Miljömålsberedningen en ny programutbildning för offentliga upphandlare med delar om klimat, utsläpp från offentlig konsumtion och tillvägagångssätt för att minska utsläppen.

Med utgångspunkt i betänkandets förslag gav regeringen i regleringsbrevet för 2023 Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att uppdatera sitt verktyg för analyser av de offentliga inköpen miljö- och klimatpåverkan. Myndigheten

ska bl.a. vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på de emissionsfaktorer som används vid analyserna. Samstämmigheten med Statistiska centralbyråns synsätt och beräkningar ska öka. Myndigheten ska även utveckla stödet till upphandlande myndigheter och enheter om hur analysverktyget kan användas för att prioritera åtgärder för att minska inköpsens miljö- och klimatpåverkan. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2025.

I juni 2022 beslutade regeringen även om en lagrådsremiss om en skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling med koppling till ett förslag i Miljömålsberedningens betänkande. I lagrådsremissen, som grundas på promemorian En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (Ds 2021:31) föreslås att det ska införas en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta bl.a. klimat, miljö och djursorg, om upphandlingens art motiverar det. Vidare föreslås bl.a. att upphandlande myndigheter och enheter ska besluta om riktlinjer för hur dessa intressen ska beaktas. Övriga förslag i Miljömålsberedningens betänkande bereds inom Regeringskansliet.

Upphandlingsmyndigheten fick 2022 i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle (M2022/00439). Enligt uppdraget ska Upphandlingsmyndigheten arbeta med att förstärka myndighetens stöd för upphandling som främjar cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle och utarbeta ett förslag till och införa en handlingsplan för detta. Målet är att bidra till Agenda 2030 och klimatmålet om nollutsläpp 2045 i enlighet med regeringens klimatpolitiska handlingsplan (prop. 2019/20:65) och strategin för cirkulär ekonomi (M2020/01133). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 februari 2025. Upphandlingsmyndigheten har som en del i uppdraget beslutat om en handlingsplan för hur myndigheten ska bidra till att offentlig upphandling används för att stötta omställningen till cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle. Under 2020–2021 arbetade Upphandlingsmyndigheten även med ett regeringsuppdrag om att främja minskad klimatpåverkan vid offentlig upphandling av bygg-, anläggnings- och fastighetsentreprenader.

Riksrevisionen har granskat statens arbete för att uppnå en miljömässigt hållbar statlig upphandling. Resultatet av granskningen redovisades i november 2022 i granskningsrapporten Miljömässig hållbarhet vid statlig upphandling – på rätt väg men långt kvar (RiR 2022:25). Riksrevisionens övergripande slutsats är att många myndigheter saknar en tillräckligt välorganiserad inköpsprocess och tillräcklig miljökompetens för att de ska kunna sägas arbeta effektivt med miljöhänsyn. Det krävs därför ytterligare insatser av de berörda myndigheterna, regeringen och de myndigheter som har stödjande funktioner innan statens arbete som helhet kan betraktas som effektivt.

Regeringen överlämnade den 21 mars 2023 sin skrivelse över Riksrevisionens granskningsrapport till riksdagen (skr. 2022/23:81). I skrivelsen anför regeringen bl.a. att det för att få en bättre och mer heltäckande bild av arbetet

med miljöhänsyn i upphandlingar behövs mer information om hur myndigheterna tar miljöhänsyn i upphandlingsprocessen. Regeringen instämmer även i Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att fortsätta att påtala vikten av att miljöhänsyn tas i upphandlingsarbetet. Regeringen redovisar vidare bl.a. att Naturvårdsverket med anledning av ett regeringsuppdrag har föreslagit förändringar när det gäller redovisningen av krav och analyser med hänsyn till miljöfrågor i upphandling som nu bereds inom Regeringskansliet. Regeringen har även påbörjat en översyn av den nationella upphandlingsstrategin i syfte att ta fram en mer praktiskt inriktad handlingsplan med åtgärder som ska kunna följas upp, för att underlätta för leverantörer och stötta inköpsorganisationer. Regeringens skrivelse kommer att behandlas av finansutskottet under våren 2023.

De lagar som styr offentlig upphandling bygger på vissa grundläggande principer för EU-samarbetet, bl.a. principen om icke-diskriminering. Principen innebär ett förbud mot att diskriminera leverantörer på grund av deras nationalitet (t.ex. medborgarskap eller etablerings- eller verksamhetsland). Det betyder att en upphandlande myndighet inte får ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara att uppfylla. Det gäller även när den upphandlande myndigheten inte förväntar sig att några utländska leverantörer ska lämna anbud. Bestämmelserna i upphandlingslagarna ska alltid tolkas mot bakgrund av denna princip. Därför är det inte tillåtet att som krav ange att en produkt ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller producerad enligt svensk lagstiftning. Det finns däremot inget förbud mot att i en upphandling ställa krav som omfattas av svensk lagstiftning. Det är mot bakgrund av samma princip som regel inte heller tillåtet att kräva att en produkt ska vara lokal- eller närproducerad i en upphandling, men det finns andra möjligheter att skapa förutsättningar för lokala råvaror i offentliga kök. Upphandlingsmyndigheten har bl.a. publicerat tips på vad man kan göra för att underlätta för små och medelstora företag att lämna anbud.

I fråga om upphandling av fisk har Upphandlingsmyndigheten tagit fram vägledning för att underlätta att produkterna kommer från livskraftiga bestånd som tål fisket. Upphandlingsmyndigheten har därtill tagit fram en fisklista för att underlätta offentlig upphandling och beställning på offentliga kontrakt av relevanta fiskarter som kommer från livskraftiga bestånd.

När det gäller upphandling av vilt kan noteras att regeringen i april 2020 beslutade om ett antal uppdrag till olika myndigheter för att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Jordbruksverket fick bl.a. i uppdrag att under 2020 utlysa 7 miljoner kronor för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter, varav 1 miljon kronor öronmärks för åtgärder gentemot den offentliga sektorn. Under 2021–2025 ska myndigheten utlysa medel för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter inom den offentliga sektorn. Satsningarna kan innebära att sprida information om vildsvinsköttets potential i den offentliga sektorn och möjligheter till upphandling av vildsvinskött.

Riksdagens tillkännagivande om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–89). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga eftersom en alltför stor andel av de livsmedel som upphandlas genom det offentliga fortfarande inte har producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen. Det finns därför enligt utskottet behov av att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. I skrivelse 2022/23:75 redovisas att frågan analyseras inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att riksdagen under 2022 riktade en uppmaning till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt arbetar vidare med riksdagens tillkännagivande. Utskottet konstaterar vidare att Riksrevisionen nyligen granskat statens arbete för att uppnå en miljömässigt hållbar statlig upphandling. Utskottet välkomnar att regeringen har inlett en översyn av den nationella upphandlingsstrategin. Miljömålsberedningen har även lämnat förslag när det gäller offentlig upphandling och miljö, och utskottet ser positivt på de åtgärder som redan har vidtagits med anledning av beredningens förslag. Därutöver noterar utskottet att regeringen har beslutat om en lagrådsremiss med krav på att beakta klimat, miljö och djuromsorg i offentlig upphandling. Vidare har Upphandlingsmyndigheten fått i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle.

Med hänvisning till det arbetet som pågår och de åtgärder som redan har vidtagits anser utskottet att motionerna 2022/23:636 (C) yrkande 6, 2022/23:843 (C) yrkande 32, 2022/23:1459 (MP) yrkande 3 och 2022/23:2073 (S) yrkande 46 kan lämnas utan åtgärd.

Utskottet konstaterar vidare att det inte är tillåtet att som krav vid offentlig upphandling ange att en produkt ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller producerad enligt svensk lagstiftning. Det är inte heller tillåtet att kräva att en produkt ska vara lokal- eller närproducerad. Utskottet ser dock positivt på de åtgärder som har vidtagits när det gäller upphandling av fisk och vilt och förbättrade förutsättningar för lokala producenter vid offentlig upphandling.

Utskottet finner därmed inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna 2022/23:330 (C), 2022/23:636 (C) yrkande 7, 2022/23:671 (M), 2022/23:843 (C) yrkande 33, 2022/23:969 (SD) yrkande 1, 2022/23:1672 (C) yrkande 6 och 2022/23:2144 (SD) yrkande 7.

Miljöbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om miljöbrott.
Jämför reservation 37 (S, C) och 38 (SD).

Motionerna

Martin Kinnunen m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2022/23:999 yrkande 13 att regeringen bör se över möjligheterna att skärpa straffen för de grövre miljöbrotten. Motionärerna framhåller att miljöbrottsligheten är ett växande problem i det svenska samhället och att det är viktigt att miljöbrott ges prioritet hos de rättsvårdande myndigheterna eftersom de leder till allvarliga konsekvenser för djur, natur och människor.

Enligt kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 49 bör straffen och grunderna för vad som ses som grova miljöbrott ses över. Motionärerna framhåller bl.a. att det finns ett samband mellan miljöbrott och den organiserade brottsligheten.

Enligt motion 2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 2 bör Sverige verka för en nationell utredning om att införa ekocid i svensk lagstiftning.

Kompletterande uppgifter

För miljöbrott döms enligt 29 kap. 1 § miljöbalken den som, med uppsåt eller av oaktsamhet

- orsakar att det i mark, vatten eller luft släpps ut ett ämne som typiskt sett eller i det enskilda fallet medför eller kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse, eller någon annan betydande olägenhet i miljön
- förvarar ett ämne eller hanterar avfall på ett sätt som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön
- orsakar en betydande olägenhet i miljön genom buller, skakning eller strålning
- bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som ändrar yt- eller grundvattennivån på ett sätt som skadar eller kan skada människors hälsa, djur

eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som medför eller kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön.

Straffet för miljöbrott är böter eller fängelse i högst två år. För grovt miljöbrott är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har medfört eller kunnat medföra varaktiga skador av stor omfattning, om gärningen annars varit av särskilt farlig art eller innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag eller om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Den 16 juni 2022 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur sanktionssystemet i miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas (dir. 2022:69). Översynen ska syfta till att säkerställa att det miljörättsliga sanktionssystemet är effektivt och att samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra överträdelser av miljölagstiftningen förbättras. Utredaren ska vid utförandet av uppdraget särskilt beakta de utmaningar som följer av att den organiserade brottsligheten har ökat sin närvaro på miljöområdet. Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till hur den miljöstraffrättsliga regleringen kan skärpas och bli mer effektiv
- ta ställning till om, och i så fall hur, miljöstraffsavgifter kan användas i fler fall och analysera om avgiftsnivåerna behöver höjas för att avgifterna ska vara effektiva
- analysera och föreslå åtgärder som förbättrar möjligheterna att upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet
- föreslå åtgärder som förebygger brottslig verksamhet på avfallsområdet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 21 december 2023.

Det finns ingen svensk legaldefinition av begreppet ekocid. Enligt institutet för språk och folkminnen avses med ekocid en kriminalisering av storskalig miljöförstöring. På internationell nivå diskuteras frågan om att göra ekocid till ett brott genom att komplettera Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (SÖ 2002:59).

Utskottets ställningstagande

Liksom motionärerna ser utskottet allvarligt på sambandet mellan miljöbrottslighet och organiserad brottslighet. Utskottet ser därför positivt på den pågående utredningen som ser över hur sanktionssystemet för miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Utredaren ska bl.a. ta ställning till hur den miljöstraffrättsliga regleringen kan skärpas. I avvaktan på utfallet av den pågående utredningen anser utskottet att motionerna 2022/23:999 (SD) yrkande 13, 2022/23:1960 (S) yrkande 2 och 2022/23:2073 (S) yrkande 49 kan lämnas utan åtgärd.

Övriga frågor

Utskottets förslag korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bidrag till miljöorganisationer, genomförande av EU-lagstiftning och tillsynsavgifter för gruvverksamhet.

Jämför reservation 39 (SD), 40 (C) och 41 (SD).

Motionerna

Bidrag till miljöorganisationer

I kommittémotion 2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 35 anförs att bidrag till miljöorganisationer som motarbetar myndighetsbeslut ska upphöra. Enligt motionärerna finns det exempel på hur miljöorganisationer får bidrag för att aktivt motverka myndighetsbeslut. Detta är en orimlig ordning enligt motionärerna.

Genomförande av EU-lagstiftning

I partimotion 2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8 anförs att fler EU-lagstiftningar ska direktimplementeras i svensk lagstiftning med syftet att harmonisera reglerna inom unionen. Enligt motionärerna har Sverige återkommande genomfört EU-lagstiftningen mer strikt än vad lagstiftarna avsett. Genomförandet av EU-lagstiftning behöver därför ses över i syfte att harmonisera efterlevnaden på ett sätt som uppfyller högsta möjliga miljö- och klimatnytta utan att skapa onödiga marknadshinder.

Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Enligt kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13 bör tillsynsavgifterna för gruvverksamhet differentieras så att större hänsyn tas till verksamhetens omfattning och avgifterna bättre speglar statens faktiska kostnader för det tillsynsarbete som har utförts. Tillsynsavgifterna bör vidare tas ut först efter utförd tillsyn. Enligt motionärerna höjde regeringen 2015 tillsynsavgifterna med 50 procent för att i större utsträckning täcka statens utgifter. En höjning av avgifterna slår mycket hårdare mot en liten verksamhet.

Kompletterande uppgifter

Bidrag till miljöorganisationer

Anslaget 1:2 Miljöövervakning inom utgiftsområde 20 får bl.a. användas för statsbidrag till ideella miljöorganisationer. Naturvårdsverket beslutar om fördelningen av medlen. Av Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2023 framgår att anslagsposten 6 bidrag till ideella miljöorganisationer ska

användas för bidrag till ideella miljöorganisationers arbete som bidrar till att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen. I övrigt ska organisationen vara riksomfattande eller av nationellt intresse, ha funnits i minst tre år före ansökan om bidrag, ha minst 100 betalande medlemmar eller vara en sammanslutning av ideella föreningar som är registrerade i Sverige och tillsammans har minst 100 betalande medlemmar, vara självständigt och demokratiskt uppbyggd, i sin verksamhet respektera demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering, samt i fråga om medlemskap vara öppen för alla människor. En ekonomisk redovisning och slutrapport som redovisar vad bidraget har använts till ska ha inkommit till Naturvårdsverket senast den 31 mars året efter det år ansökan gällde.

Genomförande av EU-lagstiftning

Av artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) framgår att när Europaparlamentet och rådet gemensamt, eller rådet eller kommissionen, utövar unionens befogenheter ska de anta bl.a. förordningar och direktiv. En förordning ska ha allmän giltighet och ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Ett direktiv ska i fråga om det resultat som ska uppnås vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat, men ska överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt.

Även om utgångspunkten är att förordningar inte ska genomföras nationellt förekommer det att förordningar ställer krav på att medlemsstaterna anpassar den nationella rättsordningen, t.ex. inför effektiva sanktioner, om förordningens regler inte följs i landet, eller omvänt, att nationella bestämmelser som står i strid med förordningen upphävs. Direktiv måste däremot regelmässigt omsättas nationellt, och det är medlemsstaten som väljer hur direktivet ska genomföras för att uppnå det eftersträlvade resultatet. För att medborgare och företag ska kunna tillgodogöra sig vad direktivet syftar till måste det dock genomföras genom bindande regler. Ett fullharmoniseringsdirektiv syftar till en fullständig harmonisering av det rättsområde som direktivet omfattar. Den nationella lagstiftningen får inte på detta område avvika åt något håll från det rättsläge som ska uppnås genom direktivet, om det inte finns stöd för det i själva direktivet. Av ett minimiharmoniserings- eller minimidirektiv framgår den minsta gemensamma nämnare som samtliga medlemsstater måste uppfylla inom det område som harmoniseras i direktivet. Medlemsstaterna har möjlighet att gå längre än vad som följer av direktivet, dvs. införa strängare regler som ger en högre skyddsnivå eller är mer förmånliga, så länge den nationella lagstiftningen är förenlig med EU-rätten i övrigt. Ett direktiv kan innehålla både fullharmoniserings- och minimiharmoniseringsbestämmelser.

Regelrådet och Näringslivets Regelnämnd (NNR) har genomfört ett gemensamt projekt om överreglering, s.k. gold-plating. Det engelska ordet för att förgylla (gold-plate) används som ett begrepp för situationer där det nationella genomförandet av unionslagstiftning går utöver vad en rättsakt

kräver, utan att för den skull ge upphov till fördragsbrott. Begreppet analyseras i rapporten Att tydliggöra gold-plating – ett bättre genomförande av EU-lagstiftning. Det är enligt rapporten svårt att sakligt diskutera olika genomförandealternativ och analysera begreppet gold-plating eftersom det är ovisst vad som avses med det. Rapportförfattarnas slutsats är därför att en definition av begreppet som är allmängiltig och användbar för Sverige borde beslutas på regeringsnivå för att få genomslag. Vidare bör en minimiprincip införas. Den skulle innebära att miniminivån enligt EU-lagstiftningen ska vara vägledande för regelgivaren vid genomförandet men att om det finns skäl att överskrida denna nivå ska det tydligt beskrivas och effekterna för företag analyseras och redovisas i ett offentligt dokument.

Av Regeringskansliets riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter framgår bl.a. att det är av största vikt att en analys av eventuella åtgärder som går utöver direktivets krav – överimplementering – görs ur såväl ett förenklingsperspektiv som en EU-rättslig synvinkel.

Våren 2019 riktade riksdagen, på näringsutskottet förslag, ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om genomförande av EU-lagstiftning (bet. 2018/19:NU7, rskr. 2018/19:166). Näringsutskottet anförde i sitt ställningstagande att regeringen borde verka för att EU-direktiv genomförs i nationell rätt på ett sätt som inte missgynnar företagens konkurrenskraft. Utgångspunkten bör vara att EU-direktiv ska införas på miniminivå i nationell lagstiftning, och när det finns skäl att överskrida denna miniminivå ska effekterna för företag tydligt redovisas.

Enligt skrivelse 2022/23:75 är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Regeringen redovisar bl.a. att nya mål för förenklingspolitiken beslutades i september 2021 (skr. 2021/22:3) och att en av utgångspunkterna för dessa mål är att stärka svensk konkurrenskraft. I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 24) anförde regeringen vidare att EU-regleringar behöver genomföras så att svenska företags konkurrenskraft bibehålls och regelbördan och administrationen för företagen minskar, eller åtminstone inte ökar, och att genomförande i svensk rätt över miniminivån i EU-regleringen ska undvikas. I 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100) anför regeringen att ett implementeringsråd kommer att inrättas med syfte att undvika överimplementering av EU-direktiv och därigenom motverka omotiverade regelbördor.

Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Enligt 2 kap. 1 § första stycket förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska en prövnings- och tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som

1. är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)
2. har ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 a § eller 6 b § miljöbalken efter ett föreläggande att ansöka om tillstånd eller en frivillig ansökan om tillstånd eller

3. har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

Närmare bestämmelser om i vilka fall utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat kräver tillstånd återfinns i 4 kap. 1–17 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251).

Av 2 kap. 2 § första stycket i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken framgår att prövnings- och tillsynsavgiften är det belopp som anges i bilagan till förordningen. Av 2 kap. 3 § samma förordning följer att om verksamheten är tillståndspliktig och omfattas av ett tillstånd, ska man till grund för beräkningen av prövnings- och tillsynsavgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning av verksamheten som är tillåten enligt tillståndet. Om verksamheten är tillståndspliktig utan att omfattas av något tillstånd, ska man till grund för beräkning av avgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning som verksamheten faktiskt har. Av bilagan i den del som är aktuell här framgår att avgifterna är differentierade på så sätt att det finns ett samband mellan avgiftens storlek och omfattningen av den verksamhet som tillståndet enligt miljöprövningsförordningen avser; ju större omfattning på verksamheten desto högre avgift.

Av 2 kap. 6 § samma förordning framgår att tillsynsavgiften ska betalas fr.o.m. det kalenderår som följer efter det att tillstånd till verksamheten gavs eller, om verksamheten bedrivs utan tillstånd, det kalenderår som följer efter det att verksamheten påbörjades. Avgiften ska därefter betalas för varje påbörjat kalenderår.

Utskottets ställningstagande

Bidrag till miljöorganisationer

Ideella miljöorganisationer vars verksamhet bidrar till att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen kan ansöka om bidrag för sin verksamhet. Utskottet noterar att det har ställts upp ett antal krav på de organisationer som tilldelas medel, bl.a. ska en sådan organisation vara självständigt och demokratiskt uppbyggd, i sin verksamhet respektera demokratins idéer och vara öppen för alla människor. Det ska också i efterhand redovisas vad bidraget har använts till. Naturvårdsverket har fått regeringens uppdrag att utlysa dessa medel. Utskottet ser inte skäl att ändra på denna ordning och avstyrker därför motion 2022/23:994 (SD) yrkande 35.

Genomförande av EU-lagstiftning

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det främst är regeringen som ansvarar för att Sverige fullgör sina EU-rättsliga åtaganden. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att Regeringskansliets riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter framhåller vikten av att det görs en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav. Vidare noterar

utskottet att riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU-direktiv genomförs i nationell rätt på ett sätt som inte missgynnar företagets konkurrenskraft är under beredning i Regeringskansliet. Utskottet ser positivt på att regeringen dels har beslutat om nya mål för förenklingspolitiken, dels har som utgångspunkt att genomförandet i svensk rätt över miniminivån i EU-regleringen ska undvikas. Utskottet noterar också att regeringen har aviserat att den avser att inrätta ett implementeringsråd i syfte att undvika överimplementering av EU-direktiv. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2022/23:2190 (C) yrkande 8 lämnas utan åtgärd.

Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

När det gäller frågan om tillsynsavgifter för gruvverksamhet kan utskottet, mot bakgrund av redovisningen ovan, konstatera att tillsynsavgifterna för gruvverksamhet är differentierade på det sätt som har efterfrågats av motionärerna. Motionen är i den delen således redan tillgodosedd. Utskottet konstaterar vidare att avgifter för tillsyn enligt miljöbalken tas ut för varje påbörjat kalenderår. Det har enligt utskottets mening inte framkommit skäl att förändra regleringen av tillsynsavgifter när det gäller gruvverksamhet. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:936 (SD) yrkande 13.

Reservationer

1. Miljömålssystemet, punkt 1 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 22 och
avslår motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Bedömningen av hur miljömålen, inklusive miljö kvalitetsmålen, uppnås görs ofta med så orimliga villkor att målen blir ouppnåeliga. Detta är kontra-produktivt och kommer med tiden att minska motivationen hos berörda och underminera förtroendet för målen och arbetet med dem. Miljömålen och uppföljningen av dem måste bedömas opartiskt och med hänsyn till behovet av att samtidigt främja såväl ekonomisk utveckling som miljö. I dag utvärderas miljömålen av myndigheter som kan ha ett ekonomiskt intresse av att visa på att målen inte är nådda. En fristående myndighet behöver därför inrättas för utvärdering av miljömålen. Myndigheten bör inte ligga under Naturvårdsverket eller Klimat- och näringslivsdepartementet.

2. Miljömålssystemet, punkt 1 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 4 och
avslår motion
2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 22.

Ställningstagande

Sverige har sedan drygt 20 år tillbaka ett system med nationella miljömål. Det har historiskt fyllt en viktig funktion i att samla och strukturera miljöarbetet i Sverige. Eftersom miljömålssystemet tog sikte på år 2020 finns det ett behov av att bestämma hur det svenska hållbarhetsarbetet ska stärkas och utvecklas det kommande årtiondet. Det bör därför göras en grundlig översyn och uppdatering av miljömålssystemet, som också anpassar och förenar dem med FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling. Med nya hållbarhetsmål är det möjligt att, utan att sänka ambitionsnivån, arbeta för att förstärka och effektivisera miljöarbetet och samtidigt integrera det med hållbarhetsarbetet både nationellt och internationellt. Med nya mål kan systemet och uppföljningen effektiviseras så att resurser läggs på att nå resultat för miljö och hållbarhet snarare än rapportering och byråkrati. För att vara långsiktiga bör de nya målen och systemen för uppföljning tas fram och beslutas med brett stöd i riksdagen.

3. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 69.2,

2022/23:1951 av Sten Bergheden (M),

2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 182.2 och

2022/23:2229 av Eric Palmqvist (SD).

Ställningstagande

Arbetet med att samla de svenska miljölagarna i en gemensam miljöbalk påbörjades under 1980-talet. Arbetet präglades av den tidens stora miljöproblem där exempelvis miljögifter och föroreningar var centrala frågor. Resultatet kom att bli den miljöbalk som antogs 1998 och som trädde i kraft den 1 januari 1999. Ett kvarts sekel senare kan vi konstatera att nya miljöutmaningar, som inte var kända då miljöbalken tillkom, tillsammans med den praxis som har utvecklats när det gäller hur balken tillämpas, ger upphov till ineffektivitet och ibland kontraproduktiva beslut sett ur ett globalt hållbarhetsperspektiv. Flera viktiga aspekter förbises ofta då miljöbalken tillämpas. Det

är inte rimligt att konsekvenserna av tillämpningen leder till en högre miljöbelastning i andra länder i vår omvärld. Vi skulle därför välkomna att miljöbalken ses över och omarbetas i grunden för att bättre spegla de utmaningar, miljökrav och förutsättningar som finns i dag. En sådan moderniserad balk skulle med fördel kunna ges ett annat namn som bättre beskriver dess syfte och markerar att det rör sig om en ny lagstiftning.

4. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 69.2 och
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 182.2 och
avslår motionerna
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2,
2022/23:1951 av Sten Bergheden (M) och
2022/23:2229 av Eric Palmqvist (SD).

Ställningstagande

Sverige har på många sätt en av de mest ambitiösa och omfattande miljölagstiftningarna i världen. Samtidigt bygger den i flera hänseenden på gamla sanningar och föråldrade strukturer. Miljöbalken behöver därför ses över för att säkerställa att den är samtidsanpassad, återspeglar dagens tekniska möjligheter och ger utrymme för cirkulära samhällsstrukturer och därmed stärker förutsättningarna för en cirkulär omställning.

5. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 53 och

avslår motionerna

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 3 och

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

I dag klassas något så naturligt som jordbruk som miljöfarlig verksamhet och likställs därmed med gruvtäkter och annan tung industri. Jordbruk ska i stället klassas som miljöpåverkande verksamhet, vilket skulle förenkla handläggningen av miljötillstånd och anmälan av animalieproduktion.

6. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkande 3 och

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 11 och

avslår motion

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 53.

Ställningstagande

I juni 2022 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen om att miljöbalken borde förändras i en riktning där jordbruket benämns som miljöpåverkande verksamhet i miljöbalken i stället för som miljöfarlig verksamhet. En sådan förändring skulle både sända en viktig signal till landets lantbruksföretag om att deras insatser är uppskattade och bidra till att förenkla företagens tillståndsprocesser. Med dagens definition av miljöfarlig verksamhet ställs motsvarande krav på en mjölkbonde med fler än 400 djurenheter som på ett företag som ägnar sig åt gruvbrytning eller annan tung industriverksamhet. Det är inte rimligt. Det är därför viktigt att regeringen under 2023 återkommer till riksdagen med förslag på konkreta förändringar i miljöbalken så att jordbruket inte benämns som miljöfarlig verksamhet. Detta skulle underlätta för berörda företag i deras myndighetskontakter och därigenom bidra till en ökad matförsörjning.

7. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 och
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12 och
avslår motion
2022/23:906 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45.

Ställningstagande

Miljölagstiftningen ger i dag otydliga besked om ansvarsfördelning vid förorenad mark, t.ex. när det gäller industritomter där föroreningar skett i sedan decennier nedlagda företag. Detta problem bör avhjälpas genom att det nuvarande regelverket utreds och förtydligas när det gäller ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark. Staten bör stå med betryggande resurser för sanering.

8. Vissa andra förändringar i miljöbalken, punkt 4 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:906 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45 och
avslår motionerna
2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 15 och
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

I Sverige muddras sediment från omfattande arealer havsbotten varje år, t.ex. vid utbyggnad av hamnar eller vid nybyggnation längs kusterna. Även när man anlägger av vindkraftsparker ute till havs behöver stora arealer muddras för att

sedan kunna byggas på. I många fall är bottensedimentet kraftigt förorenat till följd av årtionden av läckta miljögifter från land och från sjöfarten. Själva muddringen riskerar att sprida ut gamla miljösynder som länge legat begravda, men dumpningen av muddermassor till havs är ett allvarligare problem. Det är i dag förbjudet i svensk lag men dispenser ges ofta, särskilt i fall där muddermassorna anses för stora för att saneras och omhändertas på land. Konsekvensen blir att hårt förorenade bottenmassor sprids över ett än större område, vilket begraver redan hårt ansatta ekosystem och leder till att miljöskadliga ämnen plockas upp av det marina djurlivet. Regeringen bör därför se över och skärpa regelverket när det gäller hur dispenser från dumpningsförbudet av muddermassor beviljas.

9. Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider, punkt 5 (S, C)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Stina Larsson (C) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del,

2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 1,

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7 och

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 12 och 13 samt avslår motionerna

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14,

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 5,

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 och

2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

Arbetet med att effektivisera myndigheternas miljöprövning och tillståndsprocesser behöver fortsätta i takt med att nya tekniker och innovationer utvecklas. I dag fastnar alldeles för många lovande innovationer i utdragna processer, och små entreprenörer slussas mellan flera olika myndigheter där en omfattande och tung bevisbörda åläggs dem. Vi ska driva på klimatomställningen och den gröna industriella revolutionen. Klimatinvesteringarna och framtidens jobb ska hamna i Sverige och inte försvinna iväg till andra länder.

Därför krävs snabbare och enklare tillståndsprocesser, med även i fortsättningen höga miljökrav och rättssäkerhet.

I linje med det arbete som pågår för att nå det övergripande målet att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland pågår en klimatdriven strukturomvandling med stora pågående och kommande investeringar, men de svenska utsläppen minskar för långsamt för att vi ska nå de nationella klimatmålen. Tillståndsprocesserna behöver därför anpassas och moderniseras för att främja en snabbare omställning.

Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet med välfungerade samråd med berörda intressen. Däremot är det besvärande att tillståndsprocesserna inte sällan är tidsutdragna och svårförutsägbara. Investeringar i mineralbrytning, industriell tillverkning och i den elnäts- och elproduktionsutbyggnad som är nödvändig för investeringar och klimatomställning, riskerar därmed att påtagligt försvåras. Reformering av ramverken i form av lagstiftning och regelverk är en viktig del för att Sverige ska få bättre fungerande tillståndsprocesser och därmed underlätta för ny industrialisering och för att förverkliga klimatomställningen. Under de senaste mandatperioderna har ett antal statliga utredningar haft i uppdrag att se närmare på hur ramverken för miljöprövningar skulle kunna reformeras. Arbetet med att reformera regelverk och lagstiftning behöver nu fortsätta skyndsamt i syfte att korta ned handläggningstider och öka förutsägbarheten. Reformarbetet bör genomföras med strävan att nå en bred politisk samsyn för att medverka till att reformeringen blir hållbar över tid och på så sätt skapar förutsägbarhet för investerare.

10. Tillståndsprocesser för vattenbruk och djurstallar, punkt 6 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 47 och
avslår motion
2022/23:1865 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Vattenbruk, både på land och i havet, har en stor potential när det gäller att skapa jobb och tillväxt i hela landet samtidigt som dessa företag kan leverera

klimateffektiv mat. Tyvärr beskriver många företag att regelverk och tillståndsprocesser i dag gör det dyrt, osäkert och komplicerat att starta vattenbruk i Sverige. I vissa fall har det gått så långt att företagen överväger att i stället flytta sina etableringar till Norge eller Danmark eftersom processerna går snabbare där. Vattenbruk har stor potential som en framtidsnäring, men då måste regelverken bättre anpassas till dessa näringars förutsättningar så att branschen kan fortsätta växa. Regeringen bör därför verka för snabbare tillståndsprocesser för att starta och bedriva vattenbruk.

11. Resursfrågor, punkt 7 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 14 och avslår motionerna

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3 och

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi ska driva på klimatomställningen och den gröna industriella revolutionen. Klimatinvesteringarna och framtidens jobb ska hamna i Sverige och inte försvinna iväg till andra länder. Därför krävs snabbare och enklare tillståndsprocesser, med fortsatt höga miljökrav och rättssäkerhet. Vi anser att det är viktigt att myndigheterna har de rätta förutsättningar för att kunna genomföra tillståndsprövningar. Miljöprövningsutredningens förslag om effektivare tillståndsprocesser är ett viktigt bidrag i det arbetet.

Det är vidare angeläget att säkerställa fungerande tillståndsprocesser genom metodutveckling för samverkan mellan myndigheter inom ramen för den befintliga lagstiftningen. Regeringen bör se närmare på fortsatta insatser på området motsvarande det som sker t.ex. inom ramen för Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet). Vi vill vidare framhålla betydelsen av samordning på regional nivå och med aktörer inom berörda branscher för ett fungerande genomslag för investeringar och etableringar. Den tidigare regeringen arbetade med en serie insatser för att främja samordningen. Ett

sådant exempel är tillsättandet av en nationell samordnare för större företags-etableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten. För att stärka den regionala kapaciteten att medverka till fungerande genomslag för investeringar och etableringar bör även nationella främjandeinsatser via t.ex. Tillväxtverket uppmärksammas.

12. Resursfrågor, punkt 7 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 21 och avslår motionerna

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C) yrkande 3,

2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S) yrkande 2,

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 8 och

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

Det är viktigt att de myndigheter som hanterar tillståndsärenden för industrin har de personella resurser och den kompetens som krävs för att hantera dessa ärenden på ett skyndsamt och rättssäkert sätt och därmed förkorta handläggningstiderna.

13. Ändringstillstånd, punkt 8 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 23 och

2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 66 och

avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 10 och

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Det finns många exempel på hur tillståndsansökningar i dag drar ut på tiden i flera år på grund av långsam handläggning och slentrianmässiga överklaganden. Detta kan avskräcka klimatinvesteringar i Sverige. Det riskerar omställningen, möjligheten att minska utsläppen, tillgången till kritiska råmaterial och elförsörjningen. Vi måste förbättra lagstiftningen och hur byråkratin använder sig av den så att det offentliga främjar såväl jobb och ekonomi som miljö och klimat. Det bör bl.a. bli enklare att ansöka om enbart ändring av en miljöfarlig verksamhet, s.k. ändringstillstånd, vilket skulle medföra kortare handläggningstider.

14. Miljökonsekvensbeskrivningar, punkt 9 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motion

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

För att Sverige ska fortsätta att leda klimatomställningen behöver tillståndsprocesserna förkortas jämfört med i dag. Det måste också bli tydligare i vilket skede olika delar av prövningen ska ske. Kontakter mellan företag och myndigheter ska förenklas, och hela arbetet ska bli mer lösningsorienterat. De byråkratiska hinder som gör tillståndsprocesserna långsamma behöver minska. Därför bör det införas en instans som kan granska och bedöma om en miljökonsekvensbeskrivning är komplett, så att miljöprövningen i domstol kan påbörjas när ett fullgott underlag är tillgängligt.

15. Klimat och miljöprövning, punkt 10 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 6 och
avslår motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 22 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 68.

Ställningstagande

Tydliga och långsiktiga spelregler är en förutsättning för att näringslivet ska kunna planera sin verksamhet. Den ryckighet som präglar dagens miljö- och klimatpolitik ökar den ekonomiska risken vid investeringar. Otydlig politisk styrning ökar även risken för s.k. stranded assets (tillgångar som genom t.ex. politiska beslut inte kan användas och tappar sitt värde). Ett långsiktigt tydligt politiskt ledarskap i linje med Parisavtalet och fastställda klimatmål minskar risken vid investeringar och säkerställer att Sverige tar tillvara de mervärden som följer av klimatomställningen i form av arbetstillfällen, ekonomisk utveckling och hållbar samhällsutveckling. Staten bör genom lagstiftning peka ut riktningen. Miljöbalken behöver därför klimatsäkras. Det bör införas stopp-regler mot höga växthusgasutsläpp i tillståndsprövningar. Genom att utveckla lagstiftningen kan det fossila stoppas i ett tidigt skede och investeringarna i stället styras mot det förnybara. Det bör vidare genomföras en övergång till tidsbegränsade tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan. Pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas.

16. Klimat och miljöprövning, punkt 10 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 22 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 68 och

avslår motion

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Omställningen kommer att kräva stora investeringar i helt nya tekniker, material, system, tjänster, transportlösningar, sätt att bygga och mer därtill. Tillståndsprocesserna måste också påskyndas, så att den gröna tekniken inte blir en pappersprodukt, utan kan göra faktiskt nytta i verksamheterna. Tillståndsprocesser för investeringar i industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa, rättssäkra och leva upp till rådande krav kopplade till miljö- och klimatpåverkan. Men så ser det inte ut i dag. Det finns många exempel på hur tillståndsansökningar drar ut på tiden i flera år på grund av långsam handläggning och slentrianmässiga överklaganden. Att myndigheter och domstolar inte väger in en investerings sammanvägda klimatnytta relativt eventuell lokal miljöpåverkan är ett annat problem. Detta kan avskräcka klimatinvesteringar i Sverige. Det riskerar omställningen, möjligheten att minska utsläppen, tillgången till kritiska råmaterial och elförsörjningen. Både lagstiftningen och tillämpningen av lagarna och förordningarna måste förbättras så att det offentliga främjar såväl jobb och ekonomi som miljö och klimat. Det kräver bl.a. att en avvägningsregel för klimatnytta införs i miljöbalken som gör det möjligt för domstolar och myndigheter att väga in ett projekts klimatnytta när de fattar beslut.

17. Anmälningsskyldighet och tillståndsskyldighet, punkt 11 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 24 och

2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 67 och

avslår motionerna

2022/23:383 av Joakim Sandell (S),

2022/23:1922 av Christofer Bergenblock (C) och

2022/23:2221 av Eric Palmqvist (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Trots att samsynen när det gäller svenska miljökrav är stor tar handläggningen av miljöprövningsärenden allt längre tid. Tillståndsprocesserna måste påskyndas så att den gröna tekniken inte blir en pappersprodukt, utan kan göra faktiskt nytta. Ett sätt att göra detta är att i högre grad använda anmälningsskyldighet och därmed minska antalet verksamheter som blir föremål för individuella prövningar i miljötillståndsärenden.

18. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 12 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5 och avslår motionerna

2022/23:340 av Rickard Nordin (C),

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45,

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 6, 9 och 10,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 25 och 28,

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 1,

2022/23:1832 av Sten Bergheden (M) och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 70.

Ställningstagande

Den förra regeringen har gett ett tillfälligt tillstånd till Cementa för fortsatt brytning i Slite. Cementa har också meddelat att de är leveransdugliga till halvårsskiftet 2023. För att undvika att Sverige hamnar i situationer där verksamheter som är samhällsviktiga stoppas bör det införas en permanent möjlighet för regeringen att tillståndspröva sådana verksamheter, i syfte att bevara samhällets ekonomiska och sociala stabilitet.

19. Vissa övriga frågor om miljöprövning, punkt 12 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:340 av Rickard Nordin (C),

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 45,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 25 och 28,

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 1 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 70 och avslår motionerna

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 6, 9 och 10,

2022/23:1832 av Sten Bergheden (M) och

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Det finns skäl att se över regelverken för var avfall och schaktmassor kan lagras och hanteras. Kommunerna bör ha en viktig roll i den bedömningen. Vissa platser kan vara olämpliga även om en verksamhet sköter sig och uppfyller alla miljökrav. Samtidigt kräver en mer resurseffektiv ekonomi att det finns en god tillgång på avfallsanläggningar i hela landet som kan omhänderta allt större mängder avfall i syfte att återvinna mer material och reducera onödigt förbränning. Berörda myndigheter bör därför utreda möjligheten att, med beaktande av både miljöskydd och cirkularitet, ställa högre krav på platsens lämplighet vid avfalls- och massahantering. Syftet är att klargöra vilka typer av avfall som bör omfattas av striktare krav samt vilka aktörer som bör vara delaktiga i att bedöma platsens lämplighet. Det är dock viktigt att balansera lokalt miljöskydd med behoven i en växande cirkulär ekonomi.

Mark- och miljööverdomstolens avvisade den 6 juli 2021 (mål nr M 1579-20) Cementas ansökan om täktillstånd vid Slite på Gotland. Domen har satt frågan om tillståndprocessernas effektivitet, rättssäkerhet och förutsebarhet i blyxtbelysning. Domen väcker frågor om domstolarnas processledningsansvar och statliga myndigheters medverkan vid miljöprövning. Domen sätter fingret på en vanligen förekommande situation. Efter att en sökande verksamhetsutövare i årtal processat sin ansökan med miljökonsekvensbeskrivning om olika tillstånd till t.ex. miljöfarlig verksamhet, täktverksamhet eller vattenverksamhet anser slutligen domstolen att ansökan även med gjorda kompletteringar är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Mark- och miljödomstolen gjorde i Cementafallet därför bedömningen att det förelåg ett processhinder för prövning av Cementas ansökan om tillstånd och avvisade den följaktligen.

Ytterligare ett reformförslag är att överväga om dagens ordning med ett obegränsat antal statliga myndigheter med respektive ansvarsområde i tillståndprocessen är adekvat och ändamålsenligt. I dag ska länsstyrelsen enligt 1–2 §§ förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion bl.a. svara för ”den statliga förvaltningen i länet, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret för särskilda förvaltningsuppgifter” (1 §) samt ”verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar, utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser” (2 §). I ljuset av dessa stadganden finns anledning att överväga om dagens ordning

innebär onödigt dubbelarbete eller en överlappning mellan olika statliga myndigheters ansvar.

Vidare har vi de senaste åren sett ett antal avslag i domstolar på miljötillståndsansökningar på vad som i allmänhetens ögon kan anses vara petitesser: företag som skickat samrådsinbjudningar till alla invånare i stället för att skicka till enbart vissa specifikt, konkurrenter som inte fått möjlighet att tycka till och andra saker som kan anses vara detaljer. Att ansökan då avvisas och skickas tillbaka till bolaget efter flera år av förberedelser och miljonbelopp på grund av små formaliamissar gör också att domstolsprocesserna korkas igen, samtidigt som det blir dyrare och krångligare för företagen. Det som kan anses vara petitesser bör därför inte fälla en hel tillståndsansökan på tusentals sidor. För att undvika detta bör en proportionalitetsprincip införas. Är felet av liten eller ringa betydelse bör tillstånd ändå kunna ges, i stället för att ärendet återförvisas med alla förseningar det medför. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att utreda och införa en sådan proportionalitetsprincip i miljö-tillståndshandlingen.

Slutligen bör de gröna näringarnas kontakter med myndigheter underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser. Utgångspunkten för alla offentliga tjänster ska vara att de kan hanteras digitalt. Den enskilde ska inte behöva ta reda på vilken offentlig instans som sköter vilken fråga.

20. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 13 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 4,

2022/23:154 av Hanna Westerén (S),

2022/23:1092 av Alexandra Anstrell (M) och

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Kommunerna har i dag i praktiken vetorätt mot vindkraft. Detta genom att en kommun som är negativt inställd till vindkraft helt enkelt kan låta bli att ta upp sådana ärenden och därmed helt bromsa utbyggnaden. Formerna för kommunernas inflytande på vindkraftssidan måste därför förändras, och kravet på

tillstyrkan bör tas bort. Kommunerna bör dock på ett tidigt stadium involveras och vara med i processen. Det är även viktigt att upprätthålla höga krav på en rättssäker prövning med hänsyn till människors hälsa och miljön. Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige på energiområdet ska gå från fossil energi och kärnkraft till förnybar energi är ett kommunalt veto orimligt. Möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör därför avskaffas.

21. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 13 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 4 och
2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 13 och
avslår motionerna
2022/23:154 av Hanna Westerén (S),
2022/23:1092 av Alexandra Anstrell (M) och
2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Det bör göras en storsatsning på förnybar och billig energiproduktion. Vindkraften är i dag den billigaste energikällan. Redan 2023 förväntas vindkraften stå för 30 procent av Sveriges elproduktion. Företag står på kö för att bygga i Sveriges bästa vindlägen. Svenska kraftnät har tagit emot över 70 ansökningar som rör havsbaserade vindkraftsparker, motsvarande flera gånger Sveriges elbehov. För att den positiva utvecklingen vad gäller förnybar energi ska hålla i sig behöver det kommunala vetot reformeras så att fattade beslut gäller.

22. Tillståndsprocesser i övrigt och forskning, punkt 14 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 5 och

avslår motionerna
2022/23:790 av Johan Hultberg (M) yrkande 7,
2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2,
2022/23:1220 av Aron Emilsson (SD),
2022/23:1223 av Aron Emilsson (SD) och
2022/23:1830 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Det bör göras en satsning på förnybar och billig energiproduktion. Vindkraften är i dag den billigaste energikällan. Redan 2023 förväntas vindkraften stå för 30 procent av Sveriges elproduktion. Företag står på kö för att bygga i Sveriges bästa vindlägen. Svenska kraftnät har tagit emot över 70 ansökningar som rör havsbaserade vindkraftsparker, motsvarande flera gånger Sveriges elbehov. För att den positiva utvecklingen vad gäller utvecklingen av förnybar energi ska hålla i sig bör tillståndprocesserna effektiviseras genom att alla prövningar samlas hos en och samma myndighet.

23. Torvfrågor, punkt 15 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:968 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3, 5 och 7–11 samt
2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 25.

Ställningstagande

Fram till årsskiftet 2016/2017 tillät lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter i princip vem som helst att söka koncession på torv. Sedan det att denna lag gick upp i miljöbalken har det blivit mycket svårare att få tillstånd till torvproduktion, vilket har lett till att hela branschen nu är hotad. Detta är orimligt och missriktat. Ett ökat torvbruk från dagens mycket låga nivå behöver uppmuntras av samhället, eftersom torven fyller nyttiga funktioner och torvmarker inte är en bristvara i Sverige. Det är i detta sammanhang värt att understryka att tillvaratagandet och förädlingen av torv i Sverige endast sker på torvmarker som sedan tidigare har varit påverkade av dikning, därtill ofta med statliga bidrag, eller av tidigare torvproduktion. Det har tyvärr blivit allt svårare att få tillstånd till torvbruk, och den här utvecklingen behöver skyndsamt vändas.

Först och främst behöver därför nu en bred utredning tillsättas om hur Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömaterial inom djurhållningen samt som energitorv i kombination med trädbränsle på bästa sätt kan ökas. Vidare bör tillståndsverksamheten för torvbruk utredas i syfte att göra det lättare och enklare att få tillstånd på lämpliga marker över hela landet. Lärdomarna från Ukrainakrisen på svensk livsmedels-säkerhet behöver även utredas i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat.

Nyttjande av torv har kommit att få en klang av att man utnyttjar en engångsresurs, när det i själva verket handlar om en grön, växande resurs. Därför behöver den terminologi som används av myndigheter vid tillståndsprovning anpassas efter den nomenklatur som anges i propositionen En samlad torvprovning (prop. 2015/16:178) och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv.

Det har blivit mycket svårare att få tillstånd till torvskörd, trots att det är små arealer som det handlar om och trots att torven verkligen behövs. Därför behöver tillståndsverksamheten ses över. Redan dikade torvmarker där markanvändningen sedan tidigare har ändrats till skogs- eller jordbruk, bör rimligen definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte såsom naturtypen våtmark, vilket skulle kunna göra det enklare att få tillstånd för torvbruk.

Tillstånd till torvbruk ska dessutom kunna sökas utan föregående dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattnings. I dag stannar tillståndsprocessen redan där, trots att det rör sig om redan dikade marker; det är ju bara på sådana som torvtäkter planeras. Om man istället skulle kunna söka tillstånd utan denna dispens, skulle det säkerställas att en ordentlig utredning av för- och nackdelar med det aktuella projektet genomförs i samband med provningen av tillståndsmyndigheten, innan beslut tas.

Marker som skulle kunna vara lämpliga för torvskörd och som tidigare avvattats för skogsbruk eller för jordbruk definieras i dag inkorrekt som ”kvarvarande våtmarker”. De borde rimligen definieras med den pågående markanvändning de faktiskt vanligen har och har haft sedan de en gång dikades, exempelvis som marker ägnade för jord- eller skogsbruk.

Myndigheterna som arbetar med företagande på landsbygden ska ha ett främjandeuppdrag, dvs. de ska i första hand verka för att för att ekonomiskt nyttiga och sysselsättningsskapande verksamheter får bedrivas, men så miljö-mässigt skonsamt som möjligt. I linje med detta bör den tillståndsansvariga myndigheten, efter att ha avslagit en ansökan om torvbruk på en viss mark, anvisa förslag på alternativa lämpliga marker.

Efter nyttjande ska markerna där torv skördats efterbehandlas. Dikade tidigare nyttjade torvmarker ska kunna efterbehandlas med olika metoder, bl.a. återvätning, skapande av ny våtmark, skogsodling eller solcellsparker. Markägare, torvproducenter och myndigheter bör tillsammans söka efter den lämpligaste metoden för sådan efterbehandling i varje enskilt fall. En lösning över allt är knappast den bästa lösningen.

Under de senaste åren har olika grupper verkat för att dikade torvmarker där skog nu växer ska återvätas. Kunskapsunderlaget för kolbalansen när det gäller skog på dikad torvmark under svenska förhållanden är dock mycket svagt. Exempelvis tar man i olika redogörelser inte upp att skogen årligen binder avsevärda mängder koldioxid eftersom den har högre tillväxt än torv. Den mängd kol som är bunden i virkesförrådet är också betydande. Därför bör återvätning av torvmark som är bevuxen med skog inte genomföras förrän det finns bättre forskningsmaterial som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på den berörda marktypen och visar att återvätning skulle ge tydliga fördelar.

24. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 16 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:970 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11,

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 59,

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 20,

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 49 och 50 samt

2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 och

avslår motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 27 och

2022/23:1581 av Roland Utbult och Lili André (båda KD).

Ställningstagande

När tillsyn bedrivs med förståelse för verksamhetens villkor blir den rättvisande och effektiv samt leder till ändamålsenliga beslut som är lättare att följa och ökad effektivitet för det som samhället vill åstadkomma. På samma gång blir besluten mer olika där förutsättningarna är olika och där flexibilitet behövs och mer lika där förutsättningarna är lika. Önskade skillnader i beslut som har att göra med bristande förståelse för näringen undanröjs. Därför anser vi att det ska införas ett formellt lagkrav på att kontrollanter ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar. Kravet kan t.ex. uppfyllas genom tidigare arbetslivserfarenhet eller genom skraddarsydda insatser i utbildning eller vidareutbildning.

Det är mycket viktigt att de som arbetar med miljö- och djurtillsyn har relevant kompetens för ändamålet. Formella kompetenskrav på att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar saknas i Sverige i dag. Sådana bör ställas. Det betyder att de som arbetar med djurskyddstillsyn av animalieproduktion minst ska ha haft praktik inom djurhållning och i största möjliga mån ha egen yrkeserfarenhet av djurhållning. På så vis ser tillsynspersonen vid tillsynen både de hinder och möjligheter som finns när det gäller regelefterlevnad i verksamheten. I en målstyrd tillsyn finns olika sätt att uppfylla krav. Om tillsynspersonalen har förståelse för verksamheten finns möjlighet att finna sätt att leva upp till kraven på ett sätt som passar den aktuella verksamheten. Man inte bara undviker orealistiska krav, tillsynspersonal med god förståelse för verksamheten kan även genomskåda fusk. Dessutom bör de myndigheter som hanterar frågor som berör de landsbygdsnära näringarna ha god förståelse för de aktuella näringarna. För att säkerställa förståelse för markägarens villkor bör vidare specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar ha en utbildning i dessa näringar, inte enbart i biologi och ekologi. Detta möjliggör en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna. En särskild miljöprövningsdelegation inom länsstyrelserna, med särskild kompetens inom jordbruk för beslut som rör jordbruksärenden, bör också upprättas. Med god sakkompetens kan hänsyn tas till verksamhetens förutsättningar och domar anpassas till verkligheten.

25. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 16 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 73 i denna del och
2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 27 och
avslår motionerna

2022/23:970 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11,
2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 59,
2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 20,
2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 49 och 50,
2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 och
2022/23:1581 av Roland Utbult och Lili André (båda KD).

Ställningstagande

Tillsynen av verksamheter skiljer sig kraftigt åt på olika håll i landet, vilket skapar en osäkerhet och oförutsägbarhet i många branscher. Flera steg måste tas för att göra myndigheternas tillsyn mer likvärdig i hela landet och på olika nivåer. Vidare behövs insatser som säkerställer att den tekniska kunskapsnivån hos tillsynspersonerna fortlöpande uppdateras.

Att koncentrera tillsynen enligt 26 kap. miljöbalken för verksamheter och åtgärder kopplade till gruvverksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till en eller ett par länsstyrelser skulle kunna vara ett sätt att åstadkomma en högre effektivitet, en mer rationell användning av resurser samt säkerställa en fungerande rätts-säkerhet. Ärendenas komplexitet och behovet av ett likformigt utförande är omständigheter som talar för att en koncentration skulle vara motiverad. Det skulle skapa en tydlighet om myndighetens ansvar, och myndigheten skulle ha goda förutsättningar att bygga kompetens.

26. Talerätsfrågor, punkt 17 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31 och

2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 36–39 och

avslår motion

2022/23:1869 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Sverige har anslutit sig till Århuskonventionen, som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan miljöorganisationer i detta sammanhang klassas som allmänhet. Högsta förvaltningsdomstolen slog 2014 i det s.k. Änokfallet fast att en miljöorganisation, såsom Naturskyddsföreningen, har rätt att överklaga ett tillstånd om avverkning i fjällnära skog med hänvisning till Århuskonventionen. Regeringen beslutade i november 2015 att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagsstiftningen och att i det sammanhanget bl.a. se över möjligheten för miljöorganisationer att begära rättslig prövning i miljöfrågor. Om det införs nya

bestämmelser som medför möjlighet till överklaganden enligt skogsvårdslagen öppnar det för att normala skogsbruksåtgärder kan bli föremål för rättslig prövning. Detta skulle öppna för juridisk aktivism från miljöorganisationer, med resultatet att enskildas och företags vanliga brukande av skogen skulle kunna förhalas och begränsas.

Åtgärder såsom omföring av mark från skogsbruk till annan markanvändning omfattas av långtgående prövningar i olika forum, vilket är förståeligt. Vardagligt skogsbruk däremot, som exempelvis plantering, röjning, gallring och slutavverkning, bör inte omfattas av Århuskonventionen. Konventionens intentioner har i Sverige tillämpats för långt, vilket lett till en praxis som hotar att skapa stora problem för skogsbrukare. Miljöorganisationer ska därför inte ges möjlighet att ta initiativ till rättslig prövning av beslut som rör normala skogsbruksåtgärder för privata skogsägare. Sveriges tillämpning av Århuskonventionen behöver således ses över med speciell hänsyn tagen till markägarnas behov att kunna sköta sin egendom inom lagens ramar och utan störningar.

Vi anser vidare att det är uppseendeväckande att små miljöorganisationer som har totalt 100 medlemmar i hela Sverige ska tillerkännas talerätt och därmed kunna överklaga och stoppa beslut var som helst och där de aldrig någonsin har satt sin fot. De enda som direkt berörs är lokalbefolkningen. Organisationer som har sitt säte i någon storstad och som agerar miljöorganisation på sociala medier ges rätten att obstruera och styra svensk jakt- och viltpolitik. Det är en orimlig ordning. Nuvarande regelverk kring talerättens utformning behöver därför ändras när det gäller kvalifikationerna för att kunna överklaga. Regeringen måste både ändra på organisationskraven för rätten att överklaga beslut om skydds- och licensjakt och utreda konsekvenserna av lagstiftningen samt återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen av den kan förbättras. Århuskonventionen reglerar bl.a. vilka som kan överklaga olika myndighetsbeslut och domslut inom miljöområdet. Det är viktigt att dessa krav skärps så att endast personer och miljöorganisationer som är direkt berörda av ett beslut om skydds- och licensjakt ska kunna överklaga sådana beslut. Vi har alltför länge fått uppleva en rättegångscirkus när det gäller framför allt beslut om jakt på stora rovdjur.

27. Stärkt äganderätt och ersättning för rådhetsinskränkningar, punkt 18 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 25,
2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35 samt
2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1, 8, 21 och 38 samt
avslår motionerna
2022/23:448 av Mats Green (M),
2022/23:449 av Mats Green (M),
2022/23:451 av Mats Green (M),
2022/23:774 av Mats Green (M),
2022/23:854 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 1–3 och 18,
2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 9,
2022/23:1707 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
2022/23:1870 av Sten Bergheden (M) och
2022/23:1945 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Äganderätten är ett av det demokratiska samhällets viktigaste grundfundament. Det enskilda ägandet möjliggör frihet och självbestämmande, vilket är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Det motiverar initiativ, investeringar och arbete och bygger vårt västånd. När det gäller de areella näringarna, särskilt skogsbruk, har detta kommit att bli allt viktigare, eftersom ett aktivt skogsbruk ökar skogens förmåga att ta upp koldioxid och eftersom skogens förnybara produkter visar vägen mot en bioekonomi med mindre beroende av fossila bränslen och lägre förbrukning av ändliga resurser.

En markägare som inte känner trygghet i sin rätt att fritt eller inom väl kända och varaktiga ramar bruka sin mark kan inte förväntas göra långsiktiga investeringar. Liksom äganderätten är helt central för att ett samhälle ska utvecklas positivt är markägarens tilltro till att han fritt kan bruka sin mark nödvändig för utvecklingen inom jord- och skogsbruk. Detta är speciellt viktigt när det gäller skogsbruk eftersom skogar har så lång omloppstid. Generationers arbete och investeringar kan behövas för att åstadkomma avkastning i samband med slutavverkning efter upp till hundra år av skötsel. Samma sak gäller även jordbruk, där dikning, vägbyggnationer och investeringar i byggnader behövs för att upprätthålla produktionen. Dessa är exempel på investeringar som är viktiga för hela samhället men som görs av den enskilda näringsidkaren i trygg visshet om att han eller hon ska få avkastning genom fortsatt nyttjande av sin mark. I dag, när så många olika parter i samhället framhåller behovet av att använda förnybara råvaror och att öka självförsörjningsgraden när det gäller mat, måste samhället tydligare värna de jordbrukare och skogsägare som genom sitt arbete tillhandahåller de här nyttorna.

Dessvärre tenderar Sveriges lagar att utvecklas mot att inte ge den enskilde klar vägledning. I stället är de allmänt hållna och förutsätter korrekta och objektiva beslut av offentliga institutioner och tjänstemän. Dessutom har

miljölagstiftningen kommit att överordnas annan lagstiftning på ett sätt som urholkar den senare. Över tid förefaller allt fler beslut som rör privata näringsidkare tas av enskilda myndigheter eller av enskilda tjänstemän baserat på ganska allmänna lagformuleringar som inte nödvändigtvis var avsedda att användas på detta sätt och vars text inte ger markägaren möjlighet att förutse att sådana beslut ska komma. Lagar och regler behöver därför bli tydligare och ha som ett grundläggande mål att markägare ska känna trygghet i att våga satsa tid och pengar på att utveckla sina näringar.

Vi anser därför att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundade på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål. Dessutom bör markägare alltid kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen när det gäller frågor om att undanta mark från brukande. På så sätt garanteras markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen.

Expropriation, liksom inskränkningar av brukanderätt för privata ägare, ska i det längsta undvikas eftersom det skadar markägares tilltro till långsiktiga egna satsningar. Det kan inte undvikas att privat mark ibland måste tas i anspråk men det ska göras endast efter mycket noggrann prövning, och den som genom expropriation eller liknande förfarande tvingas avstå sin egendom eller brukandet av den måste vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten försvåras eller annan skada uppkommer. Att upprätthålla skogsägarnas tilltro till att staten inte motarbetar utan främjar deras skogsskötsel är avgörande för att vårt skogsbruk ska fortsätta att utvecklas positivt.

I undantagsfall kan ändå restriktioner behövas för att rädda livsmiljön för akut eller starkt hotade arter som man har konstaterat finns på det berörda skogsområdet eller av andra tydligt påvisbara miljöskäl är knutna till det aktuella området. Vi vill understryka att restriktioner för brukande av skog utöver vad som är tydligt fastlagt i lag alltid och omgående ska åtföljas av ersättning. Vi anser därför att brukandebegränsningar som görs på initiativ av myndigheter på privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, leda till skälig ersättning och kunna överklagas av markägaren. Restriktioner när det gäller brukande av skog, utöver vad som tydligt är fastlagt i lag, ska alltid omgående åtföljas av ersättning.

Dricksvattenutredningen (SOU 2016:032) belyser problemen med bildandet av vattenskyddsområden. Det ställs höga hälso- och säkerhetskrav på produktion och distribution av allmänt dricksvatten. De framtida perspektiven, med ökande risker när det gäller tillgång på rent dricksvatten, gör det nödvändigt för kommunerna att långsiktigt skydda och förvalta strategiska dricksvattenförekomster. Frågan om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden behöver utredas vidare. Det är av stor vikt

att vattenskyddsområden bildas på ett rättssäkert sätt med skäligen ersättning till markägarna.

28. Stärkt äganderätt och ersättning för rådgivningsinskränkningar, punkt 18 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:854 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 1–3 och 18 samt

2022/23:1672 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 9 och

avslår motionerna

2022/23:448 av Mats Green (M),

2022/23:449 av Mats Green (M),

2022/23:451 av Mats Green (M),

2022/23:774 av Mats Green (M),

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 25,

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 34 och 35,

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1, 8, 21 och 38,

2022/23:1707 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2022/23:1870 av Sten Bergheden (M) och

2022/23:1945 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Äganderätten är stark i svensk lagstiftning. Ändå finns det ett behov att åtgärda de brister och förskjutningar som förekommit på senare år främst när det gäller tolkningen och tillämpningen av regelverken. Staten har agerat på ett sätt som har inneburit en osäkerhet för många markägare om hur lagstiftningen och myndighetsbeslut ska tolkas, exempelvis när det gäller processer och möjligheten till ersättning vid naturvårdsinsatser och skydd av natur. Detta behöver hanteras av regeringen. En viktig utgångspunkt för det arbetet är att verka för att innehållet i de två skogspropositioner som togs fram inom ramen för januariavtalet genomförs fullt ut.

Myndigheterna behöver bli bättre på att beakta äganderätten i beslut och ställningstaganden. Det skapar förutsättningar för större uppslutning bakom och engagemang för naturvårdsarbetet i skogen, inklusive olika skyddsformer. Detta bör förtydligas i berörda myndigheters instruktioner och regleringsbrev.

När det införs restriktioner för brukande behöver staten vara tydlig med att den tar sitt ansvar för att täcka kostnaderna för den enskilda skogsägaren.

Markägare ska inte behöva känna rädsla inför att investera i mark som riskerar att tappa sitt värde. Utgångspunkten ska vara att ersätta alla redan beslutade avsättningar och intrång innan nya skyddade områden inrättas. För att underlätta den enskilda skogsägarens möjligheter att överklaga eller ifrågasätta myndighetsbeslut bör det införas förenklade rättsliga prövningar för markägare vid restriktioner och begränsningar i markanvändning.

I juni 2022 beslutade regeringen att förändra artskyddsförordningen till följd av Skogsstyrelsens nya arbetssätt. Förhoppningsvis kommer det att minska den oro som många skogsägare känt. Dock återstår för regeringen att göra flera förtydliganden, vilka också finns med i det tillkännagivande som riksdagen beslutade om i maj 2022. Förutom att det behöver regleras att det är staten som ansvarar för att utreda om det finns skyddade arter i ett område, inte skogsägaren, behöver det förtydligas att en markägare ska kunna få ersättning vid ett förbud att bruka marken med hänvisning till artskyddet. Som framgår av utskottets ställningstagande i juni 2022 är äganderätten en grundläggande rättighet i samhället, och det är viktigt att säkerställa att skogsägare får kompensation om det i samband med en avverkningsanmälan görs inskränkningar i ägande- eller brukanderätten med hänvisning till artskyddet. Regeringen bör därför förtydliga att markägaren vid olika former av brukandeförbud ska erbjudas formellt skydd eller naturvårdsavtal. Därigenom kan den enskilda skogsägaren tillförsäkras ersättning för den inskränkning i ägande- och brukanderätten som brukandeförbudet innebär.

29. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 19 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29 och

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 24 och 25 samt avslår motion

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 27.

Ställningstagande

Länsstyrelserna arbetar sedan ett antal år tillbaka med planering för att binda samman naturen över stora områden genom vad som kallas planer för grön

infrastruktur. Arbetet med grön infrastruktur är vare sig specificerat i regleringsbrevet till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning och bör därför avbrytas.

Denna typ av verksamhetsplaner för någon annans markanvändning bör inte omfatta enskilda mindre markägare. Det strider mot alla rimliga definitioner av äganderätt och likhet inför lagen, eftersom de kan leda till att två markgrannar med identisk skog behandlas olika av myndigheterna. Det är markägaren som ska planera skötseln av sin mark, inte länsstyrelserna. Planerna för grön infrastruktur bör inte vara tillåtna om det inte kan visas att de redan från första början har utarbetats i samråd med och med godkännande av samtliga berörda markägare. I annat fall bör de planer som upprättats annulleras.

Staten kan däremot med fördel upprätta planer för grön infrastruktur på egen mark. Detta bör dock lämpligen inte göras av länsstyrelserna utan av den registrerade ägaren, i första hand Sveaskog och Fastighetsverket.

En speciell typ av planering av grön infrastruktur handlar om passager för större vilt förbi hinder, såsom större vägar. Givet att denna planering inte innefattar begränsningar i markanvändningen, är det lämpligt att den kvarstår hos länsstyrelserna. Passager kan leda till stora koncentrationer av vilt. Därför måste planeringen innefatta samråd med berörda parter, i första hand markägare.

30. Äganderätt och grön infrastruktur, punkt 19 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 27 och
avslår motionerna

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 29 och

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Sedan ett antal år tillbaka finns det ett regeringsuppdrag till landets länsstyrelser om att arbeta med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Värdet av detta uppdrag kan ifrågasättas. Det råder i dagsläget en begrepps-förvirring hos berörda departement och myndigheter när det gäller vad grön infrastruktur innebär och vad de regionala handlingsplanerna ska syfta till. Ibland beskrivs det som ett band av gröna områden i landskapet, ibland som

en variation av olika naturtyper och ibland som summan av olika arter, ekosystem och biotoper. I vissa fall beskrivs det som ett kunskapsunderlag och i andra fall som ett planeringsverktyg. De kartläggningar och inventeringar som hittills har utförts av länsstyrelserna har därutöver visat sig ha omfattande brister eftersom de inrapporterade naturtyperna som finns i ett visst område inte nödvändigtvis stämmer överens med verkligheten. I det fall de inrapporterade naturtyperna skulle utgöra kunskapsunderlag och grund för framtida beslut om nya skyddade områden är risken omfattande att avsevärda delar av det svenska landskapet skulle fråntas möjligheten till någon slags näringsverksamhet, vare sig det rör jordbruk eller skogsbruk. Det är viktigt att olika ekosystem och arter finns i livskraftiga bestånd och av hög kvalitet, men det åtgärdsarbetet kan genomföras på sätt som är mer ändamålsenliga, effektiva och rättssäkra än det pågående arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Därför bör regeringsuppdraget omgående avbrytas och begreppets fortsatta applicerbarhet ses över grundligt.

31. Regler och riktvärden för buller, punkt 20 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1143 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 19 och avslår motionerna

2022/23:592 av Marléne Lund Kopparklint (M),

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 48 och

2022/23:1576 av Ingemar Kihlström (KD).

Ställningstagande

I takt med att anläggningsbristen ökat har även konkurrensen om den befintliga ytan vuxit. Allt fler intressen konkurrerar om samma yta, bostäder som idrottsplatser. I många städer förtätar man, vilket får till följd att idrottsytor och bostadsytor hamnar mycket nära varandra.

I bl.a. Stockholm har det här lett till en konflikt mellan de boende och idrottsföreningar. De boende har klagat över höga bullernivåer medan idrottsföreningar menar att barn och ungdomar som idrottar inte kan anses som ett störande moment enligt befintliga bullerregler.

Med tanke på den anläggningsbrist som råder och det förtättningsarbete som genomförs i flera städer bör bullerreglerna ses över. Det kan inte vara rimligt

att barns idrottande ska bli lidande till följd av ett omodernt regelverk som missgynnar deras idrottande och fritidsaktiviteter.

32. Regler och riktvärden för buller, punkt 20 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 48 och
avslår motionerna

2022/23:592 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2022/23:1143 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD) yrkande 19 och

2022/23:1576 av Ingemar Kihlström (KD).

Ställningstagande

Hälsoeffekterna av höga bullernivåer är väl belagda, och det är viktigt att begränsa buller i miljöer där människor ska bo och vistas. Samtidigt behöver regler och krav vara proportionerliga och anpassade till de tekniska möjligheter som finns när det gäller att minska bullret, exempelvis genom olika byggtekniker eller andra åtgärder i närmiljön.

Ett exempel på behovet av proportionalitet i bullerfrågor är de rättsfall där grannar till idrottsplatser klagat över ljud från träningar och liknande. I de aktuella fallen har ofta idrottsanläggningen funnits på platsen under mycket lång tid, och det har varit väl känt för dem som flyttat till området att idrottsverksamhet för barn och unga bedrivs där. Ljud som kommer från barns lek och idrottsutövande bör inte likställas med industribuller, även om de vid en mätning kan komma att överstiga de decibelvärden som gäller för nybyggnation av bostäder. En grön och hållbar samhällsbyggnad behöver inkludera fritidsaktiviteter och idrott för barn, inte omöjliggöra sådana verksamheter.

33. Offentlig upphandling, punkt 21 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och avslår motionerna

2022/23:330 av Rickard Nordin (C),

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkandena 6 och 7,

2022/23:671 av Magnus Resare (M),

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 32 och 33,

2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1,

2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3,

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6 och

2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Den offentliga sektorn har genom sin storlek möjlighet att göra skillnad och vara pådrivande i omställningen till ett mer hållbart samhälle. Genom inköpsprocesser som genomsyras av hållbarhetsperspektivet och cirkulär ekonomi kan miljö- och klimatpåverkan minska avsevärt. Sverige ska ligga i framkant och även i fortsättningen vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. Därför remitterade den tidigare regeringen en departementsskrivelse med förslag om att göra det obligatoriskt för upphandlande myndigheter att ta såväl miljö- och klimathänsyn som sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Den tidigare regeringen har vidare gett Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi. Därmed kan den offentliga upphandlingen bidra till klimatomställningen genom att behoven i ökad utsträckning tillgodoses med giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar i enlighet med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi. Så använder vi den offentliga upphandlingen för att göra samhället starkare och mer hållbart.

34. Offentlig upphandling, punkt 21 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motionerna
2022/23:330 av Rickard Nordin (C),
2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkandena 6 och 7,
2022/23:671 av Magnus Resare (M),
2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 32 och 33,
2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3,
2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6,
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och
2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Havet är en betydelsefull resurs, och fisket är en betydelsefull svensk näring med gamla anor. Förutom att fisk är ett bra livsmedel utgör fisket en viktig komponent i den svenska livsmedelsproduktionen. Det är viktigt att framhålla att allt svenskt fiske är och ska förbli hållbart och noga reglerat, vilket innebär en trygghet för konsumenten. Fiskens ”svenska” ursprung är alltså en sorts certifiering i sig, och därmed bör offentliga institutioner vid inköp prioritera fisk som har fångats av svenska fiskeföretag.

35. Offentlig upphandling, punkt 21 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkandena 6 och 7,
2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 32 och 33 samt
2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6 och
avslår motionerna
2022/23:330 av Rickard Nordin (C),
2022/23:671 av Magnus Resare (M),
2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1,
2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3,
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och
2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Sverige har en av världens strängaste djurskyddslagstiftningar. Vi ställer höga krav på våra lantbrukare, vilket också ger resultat. Vi har också Europas friskaste djur och använder i särklass minst antibiotika till djur i EU. Våra kor får gå ute och beta på sommaren och grisar får röra sig fritt. Det goda djurskyddet lönar sig. Men när lagstiftare ställer krav på producenterna att hålla en hög nivå sett till kvaliteten, djurvälstånd och dylikt måste även det avspeglas i upphandlingsledet. För att ytterligare stärka de svenska producenternas möjligheter att leverera mat till det offentliga vill vi att kraven vid offentlig upphandling ska främja miljöhänsyn och djurskyddsregler motsvarande svensk nivå. Det är inte enbart en fråga om att värna det svenska lantbruket, det handlar även om att se till de mervärden som skapas i form av arbetstillfällen, spårbarhet i livsmedelskedjan samt vetskap om låg risk för utveckling av antibiotikaresistens eller fynd av andra ämnen. Det är inte heller bara en fråga om djurskydd utan även om folkhälsa och möjligheten att fortfarande bota sjukdomar med antibiotika i framtiden. Riksdagen beslutade i juni 2022 om ett tillkännagivande till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. Det är angeläget att regeringen vidtar sådana åtgärder senast under 2023. Det är inte rimligt att en så stor andel av den offentliga maten i dag inte producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen.

Vid offentlig upphandling bör även varor från lokala leverantörer och producenter i högre utsträckning främjas. Att använda lokala råvaror är gynnsamt för arbetstillfällen i bygden och skapar möjligheter för besök på den lokala gården för att öka förståelsen för och kunskapen om livsmedelsproduktionen. Främjandet kan göras genom att ansvarig myndighet tillhandahåller information om upphandlingsförfarandet eller vilka krav som förenklar för producenter att vinna upphandlingsprocesser.

36. Offentlig upphandling, punkt 21 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3 och avslår motionerna

2022/23:330 av Rickard Nordin (C),

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C) yrkandena 6 och 7,
2022/23:671 av Magnus Resare (M),
2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 32 och 33,
2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1,
2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6,
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 46 och
2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Nästan allt färskt kött som handlas i butik är svenskt, men det omvända gäller i restaurangsektorn. I butiker finns en fungerande ursprungsmärkning, vilket ännu inte finns i restauranger och storkök. Animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige ska inte kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter. Upphandlingsmyndigheten har kriterier som möjliggör att livsmedel lever upp till detta, men kriterier för övriga djurprodukter, som t.ex. läder, behöver utvecklas.

37. Miljöbrott, punkt 22 (S, C)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S), Stina Larsson (C) och Johan Löfstrand (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 49 och
avslår motionerna

2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13 och

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Den förra regeringen vidtog ett antal åtgärder för att få ordning och reda på avfallet i syfte att motverka miljöbrott. Det är ett viktigt steg i kampen mot den organiserade brottsligheten. Vi vet att det finns ett samband mellan miljöbrott och den organiserade brottsligheten, något som polisen pekat på. Miljöbrott riskerar att orsaka allt ifrån svåra bränder till farliga utsläpp. Få miljöbrott klaras upp, och straffen är för låga. Dessutom riskerar kostnaden för miljöbrott att drabba skattebetalarna, exempelvis för att ta hand om berg av dumpade sopor. Utredningen om miljöbrott som tillsattes av den förra regeringen ska ta

ett helhetsgrepp om hela kedjan: från att förebygga och upptäcka miljöbrott till att utreda och lagföra dem. Vi vill att straffen och grunderna för vad som är grova miljöbrott ska ses över. Prioriteringen är att stoppa de miljöbrott som finansierar organiserad brottslighet.

38. Miljöbrott, punkt 22 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13 och avslår motionerna

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 2 och

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 49.

Ställningstagande

Miljöbrottsligheten är ett växande problem i det svenska samhället. Särskilt utbredda är problemen med transport och hantering av farligt avfall. Det är viktigt att miljöbrott ges prioritet hos de rättsvårdande myndigheterna eftersom dessa brott leder till allvarliga konsekvenser för djur, natur och människor. Det är därför önskvärt att se över möjligheterna att skärpa straffen för de grövre miljöbrotten.

39. Bidrag till miljöorganisationer, punkt 23 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 35.

Ställningstagande

Möjligheten för miljöorganisationer att genom aktivism obstruera väl underbyggda jaktbeslut måste begränsas. Det handlar dock inte om att ifrågasätta biologisk mångfald eller att avsluta dialogen mellan jaktintressen och miljöorganisationer. Det finns exempel på hur miljöorganisationer får bidrag för att aktivt motverka myndighetsbeslut. Detta menar vi är en orimlig ordning. Naturskyddsföreningen får exempelvis årligen ett bidrag från Naturvårdsverket för att processa om vargjakt i domstol och för att driva frågan i EU. Denna utbetalning ska upphöra genom att regeringen ger direktiv om detta till Naturvårdsverket.

40. Genomförande av EU-lagstiftning, punkt 24 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige har återkommande genomfört EU-lagstiftningen mer strikt än vad lagstiftarna avsett. I flera fall har detta skapat en möjlighet för Sverige att gå före och införa striktare miljö- och klimatkrav, vilket varit positivt för att driva på utvecklingen. I andra fall har det lett till regler och särkrav som lägger en oproportionerligt stor börda på svenska aktörer, utan att bidra till ökad miljö- och klimatnytta. Det leder i stället till sämre konkurrensvillkor som i värsta fall kan göra att investeringar i omställningen uteblir. Genomförandet av EU-lagstiftning i svensk lag bör ses över, och fler EU-lagstiftningar bör direktimplementeras i svensk lagstiftning, i syfte att harmonisera efterlevnaden på ett sätt som uppfyller högsta möjliga miljö- och klimatnytta utan att skapa onödiga marknadshinder.

41. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 25 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Gruvnäringen betalar varje år avgifter för att finansiera prövningsprocesser och tillsyn. Under våren 2015 beslutade regeringen att höja tillsynsavgifterna med 50 procent för att de i större utsträckning ska täcka statens utgifter. En höjning av avgiften för tillsyn, oavsett storlek, slår mycket hårdare mot en liten verksamhet än mot en stor och avspeglar inte alltid de faktiska kostnader som tillsynen innebär. Vi förespråkar en differentiering av avgifterna för tillsyn på ett sätt som tar större hänsyn till verksamhetens omfattning och bättre speglar statens faktiska kostnader för utförd tillsynsarbete. Vidare menar vi att tillsynsavgifter ska tas ut först efter utförd tillsyn.

Särskilt yttrande

Hänvisning till pågående arbete (SD)

Martin Kinnunen (SD), Mattias Eriksson Falk (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD) anför:

Med hänvisning till Tidöavtalet och den utredning om att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken som aviseras där väljer Sverigedemokraterna i det här läget att avstå från att lägga reservationer som är kopplade till frågor om tillståndprocesser och miljöprövning. Sverigedemokraterna står fortsatt bakom förslagen men avser att återkomma till frågorna i ett annat sammanhang.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:36 av Per Bolund m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för vindkraften och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndsprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:154 av Hanna Westerén (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det s.k. vindkraftsvetot och att överväga att införa en skälig kompensation för de som berörs av exploateringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:330 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:340 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljöprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:383 av Joakim Sandell (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör övervägas att fordonsverkstäder blir anmälningspliktig verksamhet enligt miljöprövningsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:448 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privat ägd mark i synnerhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:449 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:451 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för ett system för ersättning för beslagtagna mark på grund av art- och habitatdirektivet samt artskyddsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:592 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ta fram en moderniserad vägledning kring metod och riktvärden för bullermätning som inte begränsar idrottsföreningar och motorsportens verksamheter på idrottsanläggningar och motorbanor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:636 av Anders W Jonsson (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ändringar i miljöbalken så att jordbruket inte bedöms som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i offentlig upphandling av livsmedel bör ställas krav på gott djurskydd och god miljöhänsyn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:671 av Magnus Resare (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa krav på att svenska jordbruksregler är uppfyllda vid produktionen av livsmedel som upphandlas av offentliga aktörer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:774 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom att överväga en översyn och förändring av miljöbalken och artskyddsförordningen m.m. mot bakgrund av lagstiftning om egendomsskydd och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:790 av Johan Hultberg (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till förstärkt forskning avseende havsbaserad vindkraft och dess påverkan på havets ekologi och andra näringar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:842 av Helena Lindahl och Daniel Bäckström (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktualisera förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Vågar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under 2023 förändra miljöbalken enligt tidigare tillkännagivande så att jordbruket inte benämns som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under 2023 genomföra insatser för att det i offentlig upphandling av livsmedel ställs krav på gott djurskydd och god miljöhänsyn och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för snabbare tillståndsprocesser för att starta och bedriva vattenbruk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:854 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att under 2023 utveckla instruktioner och regleringsbrev för berörda myndigheter så att de tydligare beaktar äganderätten i beslut och

- ställningstaganden som rör skogen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ersätta alla redan beslutade avsättningar och intrång innan nya skyddade områden inrättas och tillkännager detta för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rättslig prövning för markägare vid begränsningar och restriktioner i markområden med anledning av områdesskydd bör möjliggöras och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast 2023 förtydliga att en markägare ska kunna få ersättning vid ett förbud att bruka marken med hänvisning till artskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:906 av Stina Larsson m.fl. (C):

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och revidera regelverket för hur dispenser från dumpningsförbudet av muddermassor till havs beviljas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en grundlig uppdatering och översyn av miljömålssystemet som anpassas till det internationella hållbarhetsarbetet inom Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ställa högre krav på platsens lämplighet vid avfalls- och massahantering, med beaktande av både miljöskydd och cirkularitet och tillkännager detta för regeringen.
- 69.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda alternativ till avfallshierarkin samt att uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser ett tillkännagivande om att uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning.

73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att verka för en förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndsprocess samt en effektivare och mer förutsägbar myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringsuppdraget till länsstyrelserna om de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur ska avbrytas samt att begreppet och dess användning bör ses över grundligt innan det används i andra uppdrag till statliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:909 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ej likställa industri- och trafikbuller med ljud från exempelvis skolor och idrottsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara huvudregel vid ändringsprövningar för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om differentierade tillsynsavgifter för gruvverksamhet och efterdebitering och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:943 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid handläggningen av miljötillstånd i större omfattning än i dag arbeta proaktivt och behjälpligt gentemot företag som vill expandera, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och förtydliga regelverket gällande ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:944 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartering och inventering av djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta möjligheten att förkorta tillståndsprocessen genom att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheten att modernisera miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till förtydliganden gällande vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att pröva miljökonsekvensbeskrivningars tillräcklighet tidigt i processen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa bortre tidsgränser för tillståndsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kraven på bästa möjliga teknik vid miljöprövning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom sina instruktioner till relevanta myndigheter bör överväga att understryka vikten av att ofta förbisedda aspekter i miljöbalken beaktas i högre grad och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att verka för en harmonisering av den svenska miljölagstiftningen med industriutsläppsdirektivet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga utredning och förtydligande av regelverket gällande ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:968 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömaterial inom djurhållningen samt som energitorv i kombination med träbränsle på bästa sätt kan ökas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsverksamheten för torvbruk behöver utredas med syftet att

- förenkla att få tillstånd på härför lämpliga marker över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av enhetlig terminologi av myndigheter vid tillståndsprövning och som anpassas efter den nomenklatur som anges i propositionen ”En samlad torvprövning” och miljöbalken med tillhörande förordningar, så att man talar om torvbruk och skörd och utvinning av torv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvenserna av Ukrainakrisen för svensk livsmedelssäkerhet i förhållande till möjligheten att säkerställa och öka nyttjandet av torv som odlingssubstrat bör utredas skyndsamt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redan dikade torvmarker där markanvändningen överförts till skogs- eller jordbruk ska definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och inte såsom naturtypen våtmarker och tillkännager detta för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillstånd till torvbruk ska kunna sökas utan föregående erhållen dispens från miljöbalkens bestämmelser om markavvattning, för att på så sätt säkerställa att en ordentlig utredning av för- och nackdelar med det aktuella projektet genomförs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att marker som tidigare avvattnats för skogs- eller jordbruk inte ska definieras som ”kvarvarande våtmarker”, utan som marker med den pågående markanvändning de faktiskt har, exempelvis skogsbruk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsansvarig myndighet vid avslag på ansökan om torvbruk för en given mark ska anvisa förslag på alternativa marker och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare, producenter och myndigheter tillsammans bör söka efter lämpligaste metod för efterbehandling efter avslutad torvskörd i varje aktuellt fall och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:969 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta offentliga institutioner prioritera svenskfångad fisk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:970 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett lagkrav om att kontrollanter ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:972 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återvätning av torvmark be vuxen med skog inte ska genomföras förrän bättre forskningsresultat föreligger som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på berörd marktyp och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att enskilda markägare inte ska omfattas av grön infrastruktur och det som i övrigt anförs i motionen om grön infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att restriktioner beträffande brukande av skog utöver vad som är tydligt fastlagt i lag alltid och omgående ska åtföljas av ersättning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till överläggning, förenklad rättslig prövning och möjlighet att överklaga för markägare vars markanvändning begränsas och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha tillräcklig och adekvat utbildning i dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:977 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas beträffande tiden för tillståndshantering, hur ofta följdfrågor ställs av myndigheter, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare alltid bör kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen kring undantagande från brukande, så att markägarens delaktighet i

- utrednings- och beslutsprocessen garanteras, och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ska ha formell och tillräcklig utbildning i dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skäligen ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fristående myndighet för utvärdering av miljömål och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare utan deras samtycke i förväg och medverkan och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete med grön infrastruktur som inte är specificerat vare sig i regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning bör avbrytas och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska ge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder inom pågående markanvändning och tillkännager detta för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att formella kompetenskrav ska införas så att personal som kontrollerar djurskydd och miljökrav ska ha förståelse för den näringsverksamhet som de kontrollerar och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild miljöprövningsdelegation med särskild kompetens inom jordbruk bör upprättas och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk ska klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:994 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bidrag till miljöorganisationer som motarbetar myndighetsbeslut ska upphöra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor avseende organisationskraven för att tillerkännas talerätt och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att endast den organisation som är direkt berörd ska kunna överklaga beslut kring skydds- och licensjakt och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att konsekvenserna av nuvarande lagstiftning bör utredas och att regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftning och tillämpning kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Århuskonventionen bör förändras så att personer och miljöorganisationer som inte direkt berörs av ett skydds- och licensjaksbeslut inte heller ska kunna överklaga ett sådant jaktbeslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som arbetar med djurskyddstillsyn i fråga om animalieproduktion bör ha tidigare yrkeserfarenhet av djurhållning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:999 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att öka användandet av slaggrus i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för grövre miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1092 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det kommunala vetot ska finnas kvar gällande vindkraftsetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att de myndigheter som hanterar tillståndsärenden för

- industrin har tillräckliga resurser i syfte att förkorta handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt för domstolar och myndigheter att väga in ett projekts klimatnytta när de fattar beslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska användas som huvudregel i miljöstillståndsprocesser med syftet att förkorta tillståndsprocesserna och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad använda anmälningsplikt och därmed minska antalet verksamheter som blir föremål för individuella prövningar vid miljöstillstånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljöstillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken för verksamheter och åtgärder kopplade till gruvverksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till flera länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över omfattningen av och ansvarsfördelningen mellan de statliga myndigheternas medverkan i tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1143 av Angelika Bengtsson m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över bullerreglerna och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1220 av Aron Emilsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer ska undvikas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1223 av Aron Emilsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder för restriktivitet mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1459 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige eller tagits fram i strid med gällande EU-lagstiftning inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1576 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra maximal tillåten ljudnivå för idrottsanläggningar till samma nivå som gäller för väg och järnväg och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1581 av Roland Utbult och Lili André (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att avveckla Havs- och vattenmyndigheten och införliva relevanta delar i Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1643 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarnas kontakter med myndigheter bör underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de förstärkningar som gjordes av äganderätten i de två skogspropositioner som togs fram inom ramen för januariavtalet bör genomföras fullt ut och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1707 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten i lagar och förordningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1830 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta mer hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1832 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprovning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1865 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handläggning och tillståndsprovning för nya djurstall ska prioriteras och handläggnings- och tillståndsprovningstid för nya djurstallar förkortas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1869 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över talerätt i frågor om skydds- och licensjakt för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1870 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid inskränkning i äganderätten och bestämmanderätten över marken bör utgå ersättning till den drabbade fastighetsägaren och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1922 av Christofer Bergenblock (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en höjning av gränsen för tillståndsplikt enligt miljöprövningsförordningen avseende biogasanläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1945 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över reglerna för ersättning för Natura 2000-områdena och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1951 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla och minska byråkratin och regelkrånglet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1957 av Isak From m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av skyndsamt och politiskt förankrad reformering av ramverken för processerna för miljöprövningar i syfte att främja ny industrialisering och elnäts- och elproduktionsutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att främja berörda myndigheters och domstolars kapacitet, metodutveckling för utvecklad myndighetssamverkan samt nationella insatser för samordning på regional nivå och med aktörer inom berörda branscher och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en nationell utredning om införande av ekocid i svensk lagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2062 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av reformering av ramverken för processerna för miljöprövningar, i syfte att främja ny industrialisering och elnäts- och elproduktionsutbyggnad, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att främja berörda myndigheters och domstolars kapacitet, metodutveckling för utvecklad myndighetssamverkan samt nationella insatser för samordning på regional nivå och med aktörer inom berörda branscher och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en extern instans som godkänner miljökonsekvensbeskrivningen och

om denna kan anses komplett innan miljöprövning inleds, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lex Cementa med en permanent möjlighet för regeringen att kunna tillståndspröva samhällsviktig verksamhet i syfte att bevara samhällets ekonomiska och sociala stabilitet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det krävs snabbare och enklare tillståndsprocesser, med fortsatt höga miljökrav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprocesserna behöver anpassas och moderniseras för att främja en snabbare omställning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprocesserna måste effektiviseras och vara mer förutsägbara och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att offentlig upphandling bidrar till klimatomställningen genom att behoven i ökad utsträckning tillgodoses med giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar i enlighet med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att se över straffen och grunderna för vad som ska ses som grova miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn med syftet att främja offentlig upphandling av närproducerat viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2175 av Per Bolund m.fl. (MP):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatsäkra miljöbalken i syfte att säkerställa att inga nyinvesteringar i fossilt görs och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler EU-lagstiftningar ska direktimplementeras i svensk lagstiftning med syftet att harmonisera reglerna inom unionen och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska användas som huvudregel i miljötillståndsprocesser med syftet att korta ned tillståndsprocesserna och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad använda anmälningsskyldighet och därmed minska antalet verksamheter som blir föremål för individuella prövningar vid miljötillstånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt för domstolar och myndigheter att väga in ett projekts klimatnytta när de fattar beslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljötillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
- 182.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda alternativ till avfallshierarkin samt att uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser ett tillkännagivande om att uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning.

2022/23:2221 av Eric Palmqvist (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kyltornsanläggningar lämpligast kartläggs genom anmälningsskyldighet eller tillståndsskyldighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2229 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över miljöbalken i dess helhet och tillkännager detta för regeringen.